

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

кафедра обліку, аналізу і контролю

*Збірник наукових праць
за результатами круглого столу*

**Обліково-аналітичні дослідження в період світової
економічної кризи**

Львів-2020

УДК 657: 330.5
ББК 65.052.21
О 17

Рекомендовано до друку
Кафедрою обліку, аналізу і контролю факультету управління фінансами
та бізнесу
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 4 від 4 листопада 2020 року.

Відповідальний за випуск: *в.о. завідувача кафедри обліку, аналізу і контролю*
к.е.н., професор Є.М. Романів

Упорядники: *к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і контролю С.М. Гончарук*
к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і контролю Д.В. Долбнєва

О 70 Обліково-аналітичні дослідження в період світової економічної кризи : Збірник наукових праць за результатами круглого столу (м. Львів, 15 жовтня 2020 р.). – Львів: ЛНУ, 2020. – 113 с.

ISBN 981-716-5267-89-7

У збірнику опубліковані тези виступів і доповіді викладачів та студентів за результатами проведення круглого столу на тему: Обліково-аналітичні дослідження в період світової економічної кризи. Організація і проведення круглого столу були спрямовані на спільне конструктивне обговорення проблем у сфері обліку, аудиту, розслідувань фінансових злочинів тощо в період світової економічної кризи, зумовленою пандемією COVID-19 з метою визначення та обґрунтування пропозицій вирішення проблем, що притаманні даній сфері в умовах сьогодення, розробки сучасних концепцій проведення обліково-аналітичних досліджень.

Матеріали Збірника публікуються вперше.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за точність і достовірність поданої інформації.

© Автори робіт, 2020
© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020

З М І С Т

<i>Передмова</i>	5
Пленарне засідання	
<i>Гончарук С.М., к.е.н., доцент</i>	
Незалежність – основний принцип аудиторської діяльності.....	6
<i>Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент</i>	
Діджеталізація як вимога трансформації потреб бізнесу в умовах цифрової економіки.....	9
<i>Лобода Н.О., к.е.н., доцент, Чабанюк О.М., к.е.н., доцент, Сарафин М.А., студент</i>	
Оплата праці в умовах коронакризи: обліково-аналітичний аспект.....	12
<i>Приймак С.В., к.е.н., доцент</i>	
Сучасні тенденції організації внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах.....	15
<i>Романів Є.М., к.е.н., професор, Кроляк Ю.Р., студент</i>	
Експертно-аналітичне дослідження вірогідності обліку і звітності у бізнесі.....	20
<i>Шот А.П., к.е.н., доцент</i>	
Обліково-правові аспекти оплати праці в умовах економічної нестабільності.....	23
Тези доповідей студентів	
<i>Андрусік Сергій УФО-31с</i> Фішинг, як вид інтернет-шахрайства (науковий керівник, професор Петришин Л.П.).....	27
<i>Бойко Олександра УФО-31с</i> Особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва (науковий керівник, доцент Шевців Л.Ю.).....	30
<i>Бойко Олександра УФО-31с</i> Вплив пандемії коронавірусу на економіку України (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	35
<i>Васильюк Ірина УФО-31с</i> Вплив світової економічної кризи на розвитку малого підприємництва в Україні (науковий керівник, доцент Шевців Л.Ю.).....	37
<i>Волкова Оксана УФОМ-11с</i> Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємств в умовах кризи (науковий керівник, доцент Приймак С.В.).....	41
<i>Гараздовська Юлія УФОМ-11с</i> Банкрутства в Україні та за кордоном: стан і перспективи (науковий керівник, доцент Приймак С.В.).....	46
<i>Гараздовська Юлія УФОМ-11с</i> Закордонний досвід підтримки аграрного сектору економіки в умовах економічної кризи (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	51
<i>Дадак Вероніка УФО-41с</i> Дослідження поведінки витрат залежно від зміни обсягу виробництва для прийняття управлінських рішень (науковий керівник, доцент Шевців Л.Ю.).....	54
<i>Козій Христина УФП-31с</i> Роль і значення бухгалтера в умовах	

попередження економічної кризи на підприємстві (науковий керівник, доцент Долбнева Д.В.).....	60
Курчак Христина УФЕ-31с Удосконалення вітчизняної системи обліку в умовах переходу на МСФЗ (науковий керівник, доцент Долбнева Д.В.)....	64
Мосолова Юлія УФО-41с Облікові аспекти оплати праці в умовах COVID-19 (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	67
Сенишин Богдана УФО-41с Посилення ролі обліково-аналітичної інформації в умовах економічної кризи (науковий керівник, доцент Долбнева Д.В.).....	70
Сенишин Богдана УФО-41с Організація внутрішнього аудиту підприємств в сучасних умовах (науковий керівник, доцент Гончарук С.М.).....	75
Сівак Вікторія УФОМ-11с Стан злочинності у сфері господарської діяльності в Україні та шляхи її попередження (науковий керівник, доцент Приймак С.В.).....	79
Сівак Вікторія УФОМ-11с Аналіз діяльності підприємств будівельної галузі в умовах економічної нестабільності (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	84
Сподарик Тетяна УФО-41с 11 трендів розвитку обліку в умовах сучасних соціально-економічних перетворень (науковий керівник, доцент Долбнева Д.В.).....	89
Сподарик Тетяна УФО-41с Аналітичні процедури як фактори впливу на підвищення якості сучасного аудиту (науковий керівник, доцент Гончарук С.М.).....	93
Фльорко Ірина УФО-31с Особливості обліку заробітної плати на малих підприємствах (науковий керівник, доцент Шевців Л.Ю.).....	98
Фльорко Ірина УФО-31с Особливості організації та обліку торгівлі через мережу Інтернет у період кризи (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	103
Чапко Тетяна УФО-41с Переваги та недоліки впровадження комп'ютерних інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку на підприємствах України (науковий керівник, доцент Долбнева Д.В.).....	107
Щербатюк Микола УФО-31с Вплив світової економічної кризи на економіку України (науковий керівник, доцент Шот А.П.).....	110

Передмова

На початку третього тисячоліття Україна докладала багато зусиль до інтеграції в сучасну європейську та світову економічну спільноту. Цей факт безпосередньо пов'язаний з необхідністю доведення до високого рівня всіх сфер економічного життя країни, зокрема проведення комплексних досліджень функціонування обліково-аналітичної системи.

Українські підприємства перебувають на дуже складному етапі свого розвитку, який знаменується світовою економічною кризою і загостренням соціально-економічних проблем, зумовлених пандемією COVID-19, продовженням глобалізаційних процесів. Їх вирішення лежить в площині ефективно діючої обліково-аналітичної системи як на рівні держави, так і на рівні окремо суб'єкта господарювання.

Обліково-аналітичне забезпечення виступає основним джерелом повної, своєчасної та достовірної інформації про господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. Ця інформація необхідна для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень.

За умов пандемії коронавірусу виникає нагальна потреба удосконалення системи обліково-аналітичних забезпечення, що дасть змогу підвищити якість облікової та аналітичної інформації, її обробки та зберігання, що є необхідною умовою для ефективного антикризового управління підприємством.

Враховуючи усе вищесказане, організатори та учасники круглого столу «Обліково-аналітичні дослідження в період світової економічної кризи» вважають, що проведення обліково-аналітичних досліджень дозволить владним структурам і вітчизняним суб'єктам підприємництва сформувати нові антикризові форми ведення бізнесу, організації обліку та аналізу, проведення аудиту, контролю і фінансових розслідувань економічних злочинів і корпоративних шахрайств в умовах постійних змін зовнішнього середовища і загострення економічної кризи ХХІ століття.

Гончарук С.М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет ім. Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ – ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

17 травня 2006 року була прийнята Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності.

Згідно цієї Директиви аудитор та аудиторські фірми мають бути незалежними при проведенні обов'язкових аудиторських перевірок. Вони можуть інформувати суб'єкта, що перевіряється, про питання, які виникають в результаті аудиторської перевірки, але не повинні брати участі у внутрішніх процесах ухвалення рішень суб'єкта. Якщо вони опиняться у ситуації, за якої рівень загрози їхній незалежності залишається надто високим навіть після вжиття захисних заходів, спрямованих на усунення загроз, то вони повинні відмовитися або утриматися від проведення аудиту. Висновок щодо наявності стосунків, які компрометують незалежність аудитора, з приводу стосунків між аудитором та суб'єктом, що перевіряється, може відрізнитися від аналогічного висновку з приводу стосунків між мережею та суб'єктом, що перевіряється. Прикладами загроз незалежності аудитора або аудиторської фірми є прямиий або опосередкований фінансовий інтерес до суб'єкта, що перевіряється, та надання додаткових неаудиторських послуг. Крім того, незалежність аудитора або аудиторської фірми можуть поставити під загрозу рівень винагород, отриманих від одного суб'єкта, що проходить аудит, та/або структура таких винагород. Для обмеження або усунення таких загроз можуть вживатися такі захисні заходи, як заборони, обмеження, інші політики та процедури й розкриття інформації. Аудитори та аудиторські фірми повинні відмовлятися від надання будь-яких додаткових неаудиторських послуг, що ставлять під загрозу їхню незалежність. Комісія може вжити заходів із впровадження мінімальних стандартів незалежності.

В сучасних економічних умовах проблема незалежності аудитора та шляхи її вирішення є дуже актуальною. Основним принципом в аудиторській діяльності є незалежність аудиторів від суб'єктів підприємництва, які вони перевіряють і третіх осіб. Вимоги до забезпечення незалежності при наданні професійних аудиторських послуг сформульовані в Кодексі етики професійних бухгалтерів, в Міжнародному стандарті контролю якості 1 та Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Законі України «Про аудит фінансової звітності та

аудиторську діяльність». Політика і процедури контролю якості повинні включати вимоги для усіх, на кого поширюються вимоги незалежності, повідомляти фірму про порушення, що можуть стати їм відомими. Фірма, у свою чергу, повинна інформувати про виявлені порушення політики і процедур ділових партнерів та інших користувачів фінансової звітності для прийняття відповідних дій.

Аудитор та суб'єкт аудиторської діяльності зобов'язані утриматися від надання аудиторських послуг у разі загрози моральним принципам, майновим інтересам, захисту особистості та сімейних відносин, примушення до вчинення певних дій внаслідок фінансових, особистих, договірних, трудових та інших відносин між аудитором, суб'єктом аудиторської діяльності, його аудиторською мережею та іншою особою, здатною вплинути на результат аудиторських послуг, та юридичними особами, фінансова звітність яких підлягає перевірці, внаслідок чого об'єктивна, раціональна та обізнана третя сторона, беручи до уваги застосовані запобіжні заходи, може дійти висновку, що незалежність аудитора або суб'єкта аудиторської діяльності не дотримана [1].

У процесі проведення аудиту практикуючий аудитор або аудиторська фірма стикається із різними загрозами незалежності. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» забороняє проведення аудиту у цілому ряді випадків.

Забороняється надання аудиторських послуг, у разі якщо аудитор, суб'єкт аудиторської діяльності, його ключові партнери з аудиту, його власники (засновники, учасники), посадові особи і працівники та інші особи, залучені до надання таких послуг, а також близькі родичі та члени сім'ї зазначених осіб [1]:

1) є власниками фінансових інструментів, емітованих юридичною особою, фінансова звітність якої підлягає перевірці, або юридичної особи, пов'язаної з такою юридичною особою спільною власністю, контролем та управлінням, крім тих, що належать такій юридичній особі опосередковано через інститути спільного інвестування;

2) беруть участь в операціях з фінансовими інструментами, емітованими, гарантованими або іншим чином підтримуваними юридичною особою, фінансова звітність якої підлягає перевірці, крім операцій в межах інститутів спільного інвестування;

3) перебували протягом періодів, зазначених у частині першій цієї статті, у трудових, договірних або інших відносинах з юридичною особою, фінансова звітність якої підлягає перевірці, що можуть призвести до конфлікту інтересів.

Аудитор та суб'єкт аудиторської діяльності повинні забезпечити документування в робочих документах аудитора всіх суттєвих загроз їх незалежності, а також запобіжних заходів, вжитих для зменшення таких загроз.

15 червня 2019 р. набув чинності новий Міжнародний кодекс етики професійних

бухгалтерів. Так, документ включає в себе Міжнародні стандарти незалежності аудитора і був повністю переписаний з метою спрощення застосування, розуміння та втілення його принципів у реальне життя.

Новий кодекс, розроблений Міжнародною радою зі стандартів етики бухгалтерів:

- зводить в один документ переглянуті стандарти етики та принципи незалежності;
- чітко пояснює, як саме професійні бухгалтери повинні застосовувати рамкові документи з метою дотримання основних принципів етики і, за необхідності, забезпечити незалежність своїх дій.

Головним завданням Кодексу є встановлення етичних вимог для аудиторів-практиків з метою забезпечення гарантії високої якості їхньої роботи та задоволення інтересів суспільства і держави. Цей Кодекс запроваджує фундаментальні принципи етики та правила надання аудиторських послуг. Вони обов'язкові для виконання усіма аудиторами під час надання ними аудиторських послуг.

У зв'язку з постійними змінами в законодавстві, що регламентують аудиторську діяльність, переходом на Міжнародні стандарти обліку, різними економічними та політичними процесами, які відбуваються в Україні, виникла ціла низка актуальних проблем щодо незалежності аудитора. Тому керівництво будь-якого підприємства повинно бути зацікавлене в тому, щоб на максимально можливому рівні забезпечити незалежність та об'єктивність аудитору, адже, від саме цих чинників залежить результат проведення аудиторської перевірки на підприємстві. Кожна з проблем потребує індивідуального підходу до її вирішення. Особливу увагу слід приділити підвищенню якості аудиторських послуг, адже для аудиторів України це запорука успіху, отримання довіри від клієнтів та завоювання певної частини ринку.

Системи контролю якості аудиту фінансової звітності є найактуальнішим завданням сучасного незалежного аудиту в Україні і повинен охоплювати всі сторони процесу аудиту. О.Ю. Редько у своїй монографії зазначає, що якість аудиторських послуг є системним дотриманням вимог чинного законодавства та вимог стандартів аудиту і кодексу професійної етики [3, С. 182].

За три роки з 2015 по 2017 роки були здійснені зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг (табл. 1).

Таким чином для забезпечення незалежності аудиторів необхідно:

- 1) підвищувати якість аудиторських послуг;
- 2) посилювати відповідальність аудиторів на виконану роботу;
- 3) більш активно переймати досвід у зарубіжних країнах;

4) використовувати всі позитивні надбання аудиторської діяльності тощо.

Таблиця 1

**Результати зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг у
2015-2017 роках**

Кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які підлягали перевірці	Роки		
	2015	2016	2017
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які пройшли перевірку	51	82	76
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які не пройшли перевірку	5	20	21
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які повторно не пройшли перевірку	-	1	2
Разом	56	103	99

Джерело: складено на основі [2]

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258 – VIII. *Відомості Верховної Ради України*, 2018, № 9, Ст.50.
2. Звіти АПУ до Кабінету Міністрів України. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2013-2017 рр. URL: <https://www.apu.net.ua/zvit-do-kmu>
3. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія : Монографія. – К.: ДП “Інформ-аналіт. агенство”, 2008. 493 с.

Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент

Львівський національний університет ім. Івана Франка

факультет управління фінансами та бізнесу

кафедра обліку, аналізу і контролю

**ДІДЖЕТАЛІЗАЦІЯ ЯК ВИМОГА ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОТРЕБ БІЗНЕСУ В
УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Питання діджиталізації як бізнес-процесів, так й усіх соціально-економічних процесів сучасного світу набуває важливості в умовах зміцнення інтелектуального потенціалу провідних країн світу і посилення конкуренції між усіма учасниками фінансово-економічних відносин. Інформаційно-цифрові технології стають вирішальним каталізатором усіх сфер життя людства: логістики, маркетингу, виробництва, торгівлі, медицини, освіти тощо,

ключовим чинником інноваційного розвитку та зміцнення конкурентних переваг як на рівні країни, так і окремо взятого суб'єкта господарювання.

Для України діджиталізації є новим поняттям і процесом, що зумовлено відставанням країни у розвитку та якості інформаційно-комунікаційних мереж. Під діджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [1, С. 35].

За даними дослідження Price water house Coopers збільшення рівня діджиталізації країни на 10% призводить до зростання ВВП на душу населення до 0,75%. Згідно з висновками ресурсу Academics, зростання цього ж показника на 10 пунктів призводить до зниження рівня безробіття на 1,02% [2].

Незалежно від рівня соціально-економічного розвитку країни діджиталізація формує платформу конкурентних переваг для суб'єктів бізнесу і установ державного сектора економіки:

- високий рівень конкурентоздатності;
- спрощення роботи з масивом інформації;
- економію коштів;
- оптимізацію процесу прийняття управлінських рішень;
- лояльність клієнтів та контрагентів;
- позитивне ставлення до іміджу підприємства/установи тощо.

Яскравий приклад світових компаній, які є діджиталізованими – це Uber, Airbnb, Facebook, Alibaba. В Україні окрім них варто згадати і флагмана цифрових банківських послуг – ПриватБанк, і сектор e-commerce: Rozetka.ua, «Нова пошта».

Якщо розглядати відсоткове співвідношення діджиталізованих компаній в галузевому аспекті, то найбільш діджиталізованими є підприємства таких галузей як: послуги, фінансові послуги, охорона здоров'я, освіта, High-Tech, виробництво, торгівля, влада.

На сьогодні країнами-лідерами з розвитку цифрової економіки є Сінгапур, Великобританія, Нова Зеландія, ОАЕ, Естонія, Японія, Ізраїль, США, Швейцарія та країни Скандинавії. Ці держави взяли курс на цифровий розвиток у сферах транспорту, освіти, електронних засобів і новітніх технологій. По всьому світові частка традиційної економіки зменшується, а цифрової — збільшується, надаючи величезні переваги для країн та бізнесу.

Натомість Україна, ІТ-фахівці якої на аутсорсі вже оцифрували півсвіту, лише зараз на державному рівні взяла курс на розбудову цифрової економіки. У 2019 році Україна опустилася на 2 позиції, посівши 60 місце, між Перу й Аргентиною [3]. Поряд з цим за результатами дослідження коефіцієнт ефективності інновацій в Україні дорівнює 0,91, це

приблизно на рівні Нідерландів [3].

В рамках діджиталізації в Україні найчастіше застосовують хмарні технології з елементами штучного інтелекту, big data (великі дані) та розширені інструменти аналітики даних, розумні датчики категорії IoT (Internet of Things).

У цілому рівень цифрової трансформації приватного бізнесу в Україні оцінюється вище – 5,66. А задоволеність рівнем трансформації складає 2,8 бала з 5. З огляду на це, топ-менеджери провідних українських компаній оцінюють рівень цифрової трансформації українського бізнесу нижчим за середній.

18 вересня 2019 р. Кабінет Міністрів України затвердив Положення про Міністерство цифрової трансформації, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку ІТ-індустрії [4].

Незважаючи на показники, які характеризують стан розвитку діджиталізації і впровадження цифрових технологій суб'єктами господарювання в Україні, вважаємо, що завдяки освіті та людям, здобуткам окремих компаній (технологічний сектор) є необхідний потенціал для активізації даного процесу. Що повинно бути використано як на мікро-, так і макрорівні.

Список використаних джерел:

1. Грибіненко О.М. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. *Міжнародні відносини. Серія: «Економічні науки»*. 2018. № 16. С. 35-37.
2. В Києві презентували дослідження «Digital Transformation Readiness». URL: <https://www.imena.ua/blog/digital-transformation-readiness/>.
3. 2019 Digital Business Research. URL: <https://www.idg.com/tools-for-marketers/2019-digital-business-research/>.
4. Положення про Міністерство цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF>

Лобода Н.О., к.е.н., доцент
Львівський національний університет ім. Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

Чабанюк О.М., к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет
кафедра бухгалтерського обліку

Сарафин М.А., студентка групи УФФ-33с
факультет управління фінансами та бізнесу
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОПЛАТА ПРАЦІ В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі особливо гостро постала проблема економічних криз локального та глобального характеру. Бухгалтерський облік є унікальним інститутом, що забезпечує порозуміння та керованість у соціально-економічних середовищах на різних рівнях [1, С. 73]. В умовах економічних криз, в сфері обліку та аудиту розрахунків з оплати праці завжди виокремлювали низку проблем, які вимагали негайного реагування та вирішення задля ефективного функціонування суб'єктів господарювання. В даній роботі уніфікуємо проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці в контексті сучасної економічної кризи, спричиненої пандемією та виділимо шляхи вирішення цих проблем.

Розуміємо, що в кризових умовах особливого значення набуває необхідність державного регулювання усієї системи соціального забезпечення. Особливе місце в даній системі посідає оплата праці. Проголосивши курс на євроінтеграцію, Україна задекларувала стратегічну мету – "досягнення європейських стандартів життя". Одним з таких є підвищення рівня мінімальної заробітної плати [2]. Сьогодні, не зважаючи на позитивні тенденції до збільшення мінімальної заробітної плати, її розмір, які і розмір прожиткового мінімуму залишаються на недостатньому рівні.

Проаналізуємо динаміку зміни мінімальної заробітної плати в розрізі 2015-2020 рр. Зокрема, мінімальна заробітна плата станом на 01.09.2020 році зросла на 3782 грн., порівняно з 2015 роком (станом на 01.01.2015 р.) [3].

Аналізуючи вищенаведені дані бачимо, що встановлений нині розмір мінімальної

заробітної плати, не говорячи вже про прожитковий мінімум (який вдвічі менший, що є парадоксально), не здійснює своїх прямих функцій із забезпечення задоволення мінімальних потреб людини і не стимулює підвищення продуктивності праці.

Серед основних проблем обліку та аудиту, спричинених введенням протиепідемічних (карантинних) заходів, виділимо ті, які в найбільшій мірі вплинули на населення [4, С. 75]:

1. Примусова відпустка за власний рахунок більше ніж 15 календарних днів на рік. Відповідальність за дані дії повністю лежить на керівництві підприємства. Бухгалтери лише перевіряють табелі обліку робочого часу, накази стосовно персоналу і повідомляють про порушення адміністрацію. Зазначимо, що відпустки без збереження зарплати стали найбільш поширеним рішенням бізнесу в умовах карантину задля недопущення поширення хвороби та збереження робочих місць.

2. Переведення працівників на неповний робочий день (0,5, 0,25 або 0,1 ставки окладу). З допомогою цього способу суб'єкти господарювання також намагались працювати в умовах пандемії, оскільки, в результаті простою, в підприємства не було можливості забезпечити працівників роботою і, відповідно, заробітною платнею. Працівникам сфери обліку в цьому випадку потрібно ретельно вивчити чинне законодавство щодо можливих наслідків переведення працівників на неповний робочий день. Наприклад, потрібно чітко знати механізм нарахування виплат з тимчасової втрати працездатності, відпускних виплат, вихідної допомоги при звільненні, застосування середнього заробітку до виплат таким працівникам тощо.

3. Звільнення працівників згідно з чинним законодавством. Важливо зазначити, що жодних змін щодо процесу звільнення працівників в умовах карантину законодавчо не передбачено. Тому, з боку бухгалтера необхідно правильно розрахувати компенсацію за невикористану відпустку та суму вихідної допомоги, якщо це передбачено статтею Кодексу Законів про працю України (КЗпПУ), за якою звільняють працівника.

4. Звільнення працівників з порушенням чинного законодавства. Такий спосіб обирають працедавці, які силоміць (з допомогою тиску) змушують працівника звільнитися з роботи. Проте згідно КЗпПУ, у роботодавця немає права звільняти працівника через введення карантинних обмежень. Сфера обліку не вирішує даної проблеми. Бухгалтер лише констатує у первинних документах факт звільнення. При цьому вся відповідальність лягає на керівництво підприємства.

5. Затримка виплати заробітної плати. Згідно із трудовим договором, навіть у випадку дистанційного формату праці, роботодавець зобов'язаний виплачувати заробітну плату працівнику вчасно та у повному обсязі. Це стосується і запровадження карантину, що

не є причиною порушення роботодавцем цих обов'язків. В даному випадку шляхи вирішення даної проблеми в обліку аналогічно відсутні. Бухгалтер лише констатує факт заборгованості з розрахунками з оплати праці виплати в облікових регістрах та статистичних звітах. При цьому вся відповідальність лягає на керівництво підприємства.

6. Не проведення індексації заробітної плати, що в свою чергу не дозволяє достовірно визначити суму необхідних виплат населенню у зв'язку зі зростанням споживчих цін. Основою для індексації доходів населення є індекс зростання споживчих цін, хоча він є доволі репрезентативним показником з високим ступенем достовірності, але все ж, відображає лише частину товарів та послуг, які споживаються населенням. В даному питанні сфера обліку також безсила, так як бухгалтер не індексує доходи працівників, а відповідальність лягає на керівництво підприємства.

В кризових умовах підтримка добробуту населення повинна залишатися однією з найважливіших цілей державного регулювання. Ця ціль не буде досягнута без належного стимулювання оплати праці, в чому відводиться важлива роль саме обліку. Через те, що українські сфери політик не були адаптовані до кризових умов, методика обліку та аудиту оплати праці в цей період не відповідає сучасним вимогам. Для цього пропонуємо низку регуляторних заходів, які доцільно використовувати підприємствам для регулювання процесу діяльності в умовах пандемії:

- прозоре та доступне інформаційне забезпечення для споживачів про умови праці та заробітну плату;
- підконтрольний та цільовий розподіл робочого часу;
- обов'язкове дотримання штатного розкладу, контроль за формуванням та розподілом коштів з фонду оплати праці на підприємстві;
- повне та своєчасне нарахування заробітної плати;
- виконання усіх умов колективного договору.

Обліку у виконанні цих завдань відводиться наступна роль: обґрунтування структури заробітної плати працівників з уніфікацією призначення надбавок, доплат, премій тощо; розробка контрактної системи оплати праці; обґрунтування концепції планування витрат на оплату праці в системі витрат підприємства; адаптування вимог діючих стандартів обліку до галузевих особливостей підприємств.

З вищевказаного можемо зробити висновок, що в Україні особливо гострою проблемою в кризових умовах є соціальне забезпечення населення. Тому заробітна плата має важливе значення для українського ринку праці, адже це один із соціальних стандартів населення.

Список використаних джерел:

1. Гайдучький П.І., Жук В.М. Роль бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз. *Вісник Національної академії аграрних наук України. Серія «Фінанси. Податки. Кредит»*. 2012. № 12. С. 72-82.
2. Лобода Н.О., Мороз Н.П. Мінімальна заробітна плата: чи буде в Україні як у ЄС? *Збірник наукових праць Хмельницького торговельно-економічного інституту: Економічні науки*. Хмельницький: ХКТЕІ. 2018. № 12. С. 60-68.
3. Мінімальна зарплата в Україні з 2000 по 2020 рр. *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 07.10.2020).
4. Хома Д.М. Проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці в умовах економічної кризи. *Вісник «Наука й економіка». Серія «Облік і аудит»*. 2013. № 3 (31). С. 73-76.

Приймак С.В., к.е.н., доцент

Львівський національний університет ім. Івана Франка

факультет управління фінансами та бізнесу

кафедра обліку, аналізу і контролю

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Передумовою ефективного розвитку будь-якого вітчизняного підприємства є функціонування системи внутрішнього контролю. Однак на практиці виникає багато питань та проблем. Як правило, внутрішній контроль проводиться на кожному підприємстві, але ефективність його забезпечується не завжди. Так, невеликі підприємства найчастіше не мають достатнього персоналу, матеріальних ресурсів та рівня знань управлінців для організації необхідної системи внутрішнього контролю. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою базою, можуть бути погано керовані, і, як наслідок, значні затрати на організацію контролю не дадуть бажаних результатів.

Аналіз наукової та економічної літератури показав, що є різні визначення поняття внутрішнього контролю, але, на нашу думку, найбільш повним є таке: внутрішній контроль – це система заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків

по забезпеченню та здійсненню господарських операцій [1].

Внутрішній контроль визначає закономірність цих операцій і їх економічну доцільність для даного підприємства. Система внутрішнього контролю – це політика і процедури внутрішнього контролю, прийняті управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою забезпечення правильного та ефективного ведення господарської діяльності, збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності і повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації [2]. Ступінь складності внутрішнього контролю залежить від організаційної структури підприємства, чисельності управлінського та іншого персоналу, розгалуженості мережі відокремлених підрозділів, ступеня централізації облікового процесу та інших характеристик підприємства.

Внутрішній контроль здійснюється безперервно. Головний принцип організації внутрішнього контролю – доцільність та економічність. У процесі організації внутрішнього контролю ставиться сім основних завдань: повнота і точність обліку даних, законність господарських операцій, повнота записів, своєчасність ведення записів, збереження бухгалтерських документів, захист активів. Окремі контрольні заходи проводяться в залежності від виникнення такої необхідності. Керівництво підприємства самостійно визначає склад, терміни і періодичність процедур щодо контролю.

В сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення. І питання це не лише теоретичне, оскільки за ним стоїть практична професійна діяльність із розробки законодавства у сфері контролю. Внутрішній контроль фіксує та відслідковує дотримання суб'єктами господарювання вимог чинних законодавчих та нормативних актів щодо ефективного та цільового використання бюджетних, залучених або власних коштів, збереження майна; правомірність та ефективність використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, достовірність бухгалтерського обліку і звітності; виявляє факти розкрадання активів господарюючого суб'єкта. Інший його аспект – це забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління щодо оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень. Найвагомішим результатом зворотного зв'язку є надання суб'єкту управління об'єктивної, неупередженої, логічно-виваженої інформації щодо реалізації прийнятих управлінських рішень та їх ефективності на рівні окремих структурних підрозділів системи. Зворотний зв'язок завдяки функціонуванню підрозділів внутрішнього контролю дає змогу уявити стан усієї системи в цілому, а не окремих її елементів, оскільки функціонально внутрішній контроль одночасно відслідковує елементи системи з різних кутів зору і розглядає кожен елемент не як відокремлену частину, а як частину цілого.

Якщо оцінювати стан внутрішнього контролю на підприємствах України, то він

незадовільний. Найчастіше мають місце такі порушення:

- зловживання службовим становищем (не оприбуткування, привласнення, надлишкове списання грошових коштів; привласнення об'єктів основних засобів і матеріальних цінностей та ін.);
- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не вникаючи в їх зміст, інвентаризація проводиться лише на папері, закупівлі проводяться не там, де вигідно підприємству, а там, де відповідальна за це посадова особа отримує особисту вигоду та ін.);
- неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності та ін.

Основною причиною виникнення проблем є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення. Такі порушення повинні виявлятися на етапі внутрішнього, а не зовнішнього контролю. Це зумовлено не тільки поганою організацією внутрішнього контролю на підприємствах, а і наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють передумови до зростання кількості та обсягів фінансових порушень.

Створити ефективну систему внутрішнього контролю досить складно. Це пов'язано, по-перше, з організаційними труднощами; по-друге, з високими професійними вимогами, що пред'являються до працівників системи внутрішнього контролю, які повинні мати кваліфікацію принаймні не нижче кваліфікації осіб, діяльність яких перевіряється.

З точки зору багатьох фахівців, залучення до цього процесу працівників підрозділів підриває незалежність перевірок і знижує їхню якість.

Водночас великий інформаційний потенціал і знання про всі тонкощі діяльності підприємства вигідно виділяє керівників підрозділів, дозволяючи їм орієнтуватися в діяльності підприємства з більшою точністю. Принцип незалежності, який є обов'язковим під час проведення зовнішнього фінансового аудиту, стає умовним відносно внутрішнього контролю. Поняття «незалежність» та «об'єктивність», будучи достатньо близькими за змістом, відрізняються тим, що перше визначається в організаційному контексті, а друге - як професійна якість того, хто проводить перевірку. Тому при неможливості досягнення повної незалежності, але при дотриманні принципу об'єктивності, якість внутрішніх перевірок не постраждає. Система внутрішнього контролю має більше можливостей для ефективного здійснення із залученням керівників різних підрозділів, оскільки:

- саме вони більше за інших зацікавлені в досягненні цілей підприємства й результативності його діяльності;

- для них немає необхідності вникати у специфічні питання організації виробництва й реалізації продукції - вони професійно-інформовані про це.

Таким чином, при здійсненні контрольних процедур власними силами підприємство може вирішити усі проблеми швидко й оперативно. Звичайно, що працівники підрозділів підприємства адаптовані до його внутрішнього середовища, що є негативним моментом, оскільки вони можуть не звернути уваги на деякі істотні недоліки.

Відповідно до цього, можемо зауважити, що найбільш оптимальним способом уникнути подібної «звичності» і сформувати ефективно діючу систему внутрішнього контролю є косорсинг, який припускає розподіл функцій між відповідальними особами підприємства й зовнішньою спеціалізованою організацією, яка залучається на стадії постановки системи внутрішнього контролю чи для вирішення окремих завдань у процесі її функціонування.

Косорсинг дозволяє забезпечити якісне вирішення завдання при раціональних витратах, дає можливість оптимально і гнучко використовувати послуги експертів, високопрофесійних кадрів у різних сферах господарської діяльності, передові технології та методики проведення перевірок, інші ресурси (рис. 1).

Рис. 1. Переваги використання косорсингу на підприємстві

Узагальнюючи вищевикладене, виділимо основні етапи процесу організації системи внутрішнього контролю на малих і середніх підприємствах (великі компанії не розглянуто, оскільки в них, як правило, існує відділ внутрішнього контролінгу) ((рис. 2).

Етапи процесу організації системи внутрішнього контролю для підприємства
1. Визначення форми організації системи внутрішнього контролю
2. Виявлення кола посадових осіб, на яких будуть покладені функції внутрішнього контролю, а також залучення консультантів зі спеціалізованих організацій
3. Розробка положення (наказу, розпорядження), що стосується організації системи внутрішнього контролю
4. Розробка або доповнення відповідних посадових інструкцій функціями внутрішнього контролю
5. Розробка форм документування результатів здійснення внутрішнього контролю
6. Якщо буде потреба й наявність можливості – розробка графіка підвищення
7. Здійснення функцій внутрішнього контролю протягом встановленого звітного періоду (на наш погляд, оптимальними періодами будуть 6 місяців і календарний рік)
8. Обговорення результатів проведення внутрішнього контролю з керівництвом
9. Моніторинг ефективності функціонування системи внутрішнього контролю
10. Прийняття управлінських рішень за результатами здійснення внутрішнього

Рис. 2. Основні етапи процесу організації системи внутрішнього контролю на підприємстві

З метою посилення контролю особливу увагу необхідно приділити перевірці економічної ефективності і доцільності операцій підприємств, адже керівники окремих структурних підрозділів іноді не вникають у суть і ефективність рішень. Контроль поточної господарської діяльності повинен здійснюють комплексно, тому цим повинні займатися спеціалісти, які знають економіку і технологію виробництва.

Для підвищення оперативності контролю на підприємствах важливе значення мають правильна організація кількісно-сумового обліку цінностей у місцях зберігання продукції, раціональне здійснення операцій під час надходження і реалізації продукції, ефективне використання коштів. Для цього необхідно, щоб керівники підприємств ґрунтовно знали суть і зміст господарських операцій, всебічно аналізували їх та впливали на виконання договорів щодо постачання і реалізації продукції.

Керівники і спеціалісти структурних підрозділів підприємств іноді контролюють діяльність розрізнено, непланомірно і несистематично. Для усунення цих недоліків потрібно складати плани поточного контролю на підприємствах, щоб протягом кожного місяця систематично контролювати господарські операції та процеси. У них дуже важливо передбачати тематичні перевірки виконання прийнятих рішень та інші питання.

Для підвищення ефективності контролю необхідно не тільки забезпечувати його своєчасність, але й повноту всіх операцій і процесів, а також розробити внутрішні стандарти контролю.

Забезпечення і постійне поліпшення якості внутрішнього контролю за умови щорічного нарощення інформаційної маси неможливе без розробки стратегії внутрішнього контролю відповідно до перспектив розвитку та реформування підприємства, що контролюється.

Список використаних джерел:

1. Романів Є. М., Гончарук С. М., Приймак С. В. Сучасні аспекти розвитку фінансового контролю в Україні. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Сільськогосподарські науки*. 2014. Вип. 22 (2). С. 193-198.

2. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / за ред. к.е.н. проф. М.Д. Корінька. Фастів : "Поліфаст", 2006. 440 с.

Романів Є.М., к.е.н., професор

Львівський національний університет ім. Івана Франка

факультет управління фінансами та бізнесу

кафедра обліку, аналізу і контролю

Кроляк Ю.Р., студентка магістратури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

юридичний факультет

ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІРОГІДНОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ У БІЗНЕСІ

Основними напрямками експертизи у сфері підприємництва являються:

- вірогідність (достовірність) показників обліку і звітності, як основи інформаційного забезпечення експертного дослідження;
- дотримання чинного податкового законодавства у частині повноти і своєчасності сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- встановлення обставин, які сприяли ухиленню від сплати податкових платежів.

Обов'язково під час проведення експертного дослідження слід враховувати, що згідно Кримінального кодексу України (ККУ) несплата податків кваліфікується як шкода, заподіяна

державі і передбачає кримінальну відповідальність у вигляді штрафних санкцій, або позбавленням волі на відповідний термін [2].

А тому бухгалтеру-експерту слід детально вивчити і правильно та зрозуміло у оформленому за наслідками експертного дослідження висновку кваліфікувати правопорушення як умисне ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що входять у систему оподаткування чи як механічна помилка.

Висновок експерта має відображати об'єктивні дані, добуті фахівцем у процесі дослідження із застосування наукових методів, які відповідно до статті «Висновок експерта» Кримінально-процесуального кодексу України мають силу доказу у справі, що розглядається правоохоронними органами. Це означає, що правоохоронні органи під час вирішення справи розглядають серед усіх доказів також і висновок експерта-бухгалтера. У цьому зв'язку до нього висувається ряд юридичних вимог, а саме: його відповідність процесуальним нормам, об'єктивність, повнота, наукова обґрунтованість, логічність і послідовність викладу, конкретність, додержання чинних державних стандартів та стилістики ділових документів.

Повнота висновку передбачає всебічне описання об'єкта дослідження, інформаційного забезпечення та методики дослідження. Наукова обґрунтованість висновку полягає у застосуванні бухгалтером-експертом у процесі дослідження загальнонаукових та часткових емпіричних прийомів і методів. Обґрунтованість висновку підвищується використанням аналітичних розрахунків, прийомів економіко-математичного аналізу, статистичних групувань, таблиць та схем, а також висновків інших видів експертиз.

До важливих вимог процесуального характеру належать також послідовність та конкретність висновків експертизи. Розкриття питань повинно ґрунтуватися на первинних документах та бухгалтерських регістрів і не суперечити фактам господарської діяльності, відображеним у бухгалтерському обліку. Оскільки висновок бухгалтера є доказом, він повинен бути чітким, конкретним, стислим і легко сприйматися слідчим та усіма учасниками судового процесу. Ні в якому разі не допускається можливість двозначного трактування рішень. Відповіді на запитання обов'язково підкріплюватися відповідними доказами.

Бухгалтеру-експерту, крім встановлення фактів порушення чинного податкового законодавства, які привели до заниження або ухилення від сплати податків чи інших платежів, належить також описати розмір матеріального збитку, встановити обставини, які сприяли ухиленню від сплати податків, а також осіб, які несуть персональну відповідальність за повноту і правильність нарахування та сплати податків до бюджету і допустили згадані правопорушення.

Доказами для цього мають бути оригінали актів перевірки податкових органів, документів, які вилучені відповідним чином, інші матеріали справи та пояснення і свідчення

працівників податкових органів, письмові пояснення керівника, головного бухгалтера та інших осіб щодо висновків перевірки, а також протокольні оформленні свідчення інших зацікавлених осіб (комірників, водіїв, секретарів, працівників охорони тощо).

Суттєвим являється і те, що серед економічних злочинів випадки ухилення від сплати податків чи приховування прибутків займають особливе місце. Виходячи з цього, під час проведення судово-бухгалтерської експертизи наявності порушення зі сплати податків експерт повинен виконати такі завдання:

- 1) виявити факти приховування об'єктів оподаткування та їх способи;
- 2) з'ясувати відповідність організації та методики ведення бухгалтерського обліку і складання звітності вимогам чинного законодавства;
- 3) визначити міру впливу правопорушень в організації та проведенні обліку на обчислення податкових платежів і зборів;
- 4) виявити помилки в обчисленні витрат і доходів підприємства;
- 5) з'ясувати наявність документального підтвердження донарахованих сум податків та зборів;
- 6) визначити правильність застосування фінансових санкцій до даного підприємства за несвоєчасність чи неповноту сплати податків і обов'язкових платежів.

А тому, вважаємо, що експертно-аналітичним дослідженням з цих питань повинно надаватися особливого значення і можливості клопотання перед слідчим про призначення техніко-криміналістичних експертиз документів.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XI / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
6. Романів Є.М. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : [монографія]. – Львів : Ліґа-Прес, 2015. 174 с.

Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет ім. Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

**ОБЛІКОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Заробітна плата на сьогодні для більшості працездатного населення є чи не єдиним джерелом доходів. А отже, своєчасне нарахування та виплата заробітної плати у повному обсязі було і залишається актуальною проблемою для багатьох працівників, а особливо в умовах економічної та фінансової кризи.

Державні гарантії та трудові відносини регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю України (КЗпП), іншими законами та нормативно-правовими актами України.

Згідно з ст. 94 КЗпП заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Ст. 115 КЗпП визначено, що зарплата виплачується працівникам регулярно в робочі дні у строки, встановлені колективним договором або нормативним актом роботодавця, погодженим з виборним органом первинної профспілки чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом (а в разі відсутності таких органів – представниками, обраними і уповноваженими трудовим колективом).

Строки виплати встановлені не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує 16-ти календарних днів, та не пізніше 7 днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата. У разі коли день виплати заробітної плати збігається з вихідним, святковим або неробочим днем, зарплата виплачується напередодні.

У свою чергу, заборгованість із виплати зарплати – сума своєчасно невикраченої зарплати всім категоріям працівників. Це – штатні працівники, особи, які не перебувають в обліковому складі підприємства – сумісники і особи, що працюють за договорами, а також звільнені працівники. Заборгованою вважається сума, яка включає всі нарахування в грошовій і натуральній формі з фонду оплати праці, за винятком обов'язкових утримань, строк виплати якої минув до кінця місяця, у якому вона повинна бути виплачена. За порушення встановлених строків виплати зарплати більш як за один місяць передбачена фінансова, кримінальна та адміністративна відповідальність.

У разі затримки виплати зарплати необхідно, по-перше, написати заяву на ім'я керівника про виплату заборгованої суми зарплати. Якщо безпосередні переговори з роботодавцем не призвели до результату та зарплату не виплачено, слід звернутися із заявою до профспілки про вирішення питання виплати заробітної плати.

Наступний крок – це звернення до комісії по трудових спорах. Якщо комісія по трудових спорах не створена або працівник не погоджується з рішенням комісії, робітник має право звернутися до місцевого суду про примусове стягнення заборгованості із виплати зарплати.

На будь-якому етапі працівник має можливість звернутися до Держпраці або її територіальних органів із скаргою на дії роботодавця. Таке звернення є підставою для здійснення позапланового заходу контролю за дотриманням законодавства про працю. Отже, ніяких виключних строків виплати зарплати на карантині не передбачено.

Додаткові, до встановлених законодавством, доплати до зарплати працівникам сфери соціального захисту населення, які безпосередньо надають соціальні послуги за місцем проживання/перебування отримувача соціальних послуг (вдома), визначено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» від 30.03.2020 р. № 540-IX.

Крім того, постановою КМУ від 29.04.2020 р. № 375 «Деякі питання оплати праці (грошового забезпечення) окремих категорій працівників, військовослужбовців Національної гвардії та Державної прикордонної служби, осіб рядового та начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, поліцейських, які забезпечують життєдіяльність населення, на період дії карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни» встановлено доплату працівникам надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору, які безпосередньо їх надають за місцем проживання/перебування їх отримувачів (вдома), у граничному розмірі до 100% зарплати.

На виконання п.4 Постанови № 375 наказом Мінсоцполітики від 22.05.2020р. №321 затверджено відповідний перелік посад працівників надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору.

Отже, тепер доплату у розмірі до 100% заробітної плати зможуть отримати: педагог соціальний / фахівець із соціальної роботи; фахівець із соціальної допомоги вдома; соціальний працівник; соціальний робітник; фахівець з фізичної реабілітації; практичний психолог / психолог.

Персональний перелік працівників, яким встановлюється відповідна доплата, визначається керівником закладу, установи сфери соціального захисту. Доплата здійснюється за рахунок та в межах видатків місцевих бюджетів, передбачених за відповідними бюджетними програмами головних розпорядників бюджетних коштів.

Необхідно зазначити, що останні події в країні призвели до того, що перед суб'єктами господарювання, які були змушені призупинити або обмежити господарську діяльність, постало гостре питання організації роботи працівників під час карантину, не допускаючи при цьому порушень трудового законодавства.

У зв'язку з цим, 18 березня 2020 року та 30 березня 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон № 530-IX та Закон № 540-IX, якими запроваджено низку законодавчих нововведень, зокрема, у трудовому законодавстві, а саме:

- визначено порядок оплати праці під час простою підприємств у зв'язку із введенням карантину;
- надано право роботодавцю доручати працівникам виконувати протягом певного періоду роботу вдома;
- запроваджено рижим дистанційної (надомної роботи);
- врегульовано питання гнучкого режиму робочого часу;
- на період карантину працівникам було надано право на отримання відпустки без збереження заробітної плати;
- запроваджено виплату допомоги з часткового безробіття працівникам малих і середніх підприємств.

Надзвичайно важливим і актуальним під час карантину є питання звільнення працівників. За загальними приписами трудового законодавства, запровадження на території України карантину не є самостійною правовою підставою для звільнення працівника з ініціативи роботодавця. При цьому, хоча карантин не є підставою для звільнення, він може розглядатися як передумова для проведення роботодавцем процесу скорочення чисельності або штату працівників.

У такому випадку роботодавець має право звільнити працівників, однак така підстава не є автоматичною та вимагає від роботодавця вжиття таких обов'язкових заходів:

- 1) повідомити державну службу зайнятості про звільнення, якщо звільнення є масовим;
- 2) попередити працівника про звільнення не пізніше ніж за два місяці;
- 3) запропонувати працівникам вакантні посади, якщо такі є в наявності та відповідають освіті та кваліфікації працівника;
- 4) отримати згоду профспілкового органу на звільнення тих працівників, у разі, якщо

профспілковий орган був створений на підприємстві;

5) виплатити працівнику вихідну допомогу у розмірі середнього місячного заробітку.

Однак, слід враховувати, що працівник може бути звільнений з посади виключно у разі наявності змін в організації виробництва і праці роботодавця. Як показує судова практика, доказами наявності таких змін, зокрема, можуть слугувати службові записки чи висновки уповноважених підрозділів на підприємстві, наказ з обґрунтуваннями про необхідність внесення змін у структуру і штатний розпис підприємства, у якому зазначається перелік посад, кількість працівників, які підлягатимуть скороченню.

При цьому у разі, якщо зміни в організації виробництва та праці роботодавця фактично не відбулися, в судовому порядку за позовом працівника звільнення може бути визнано незаконним, а працівника поновлено на займаній посаді.

Слід зазначити, що працівник не може бути звільнений в період його тимчасової непрацездатності, а також в період перебування у відпустці, також не допускається звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років (до 6 років – у разі, якщо дитина потребує домашнього догляду), одиноких матерів при наявності дитини віком до 14 років або дитини з інвалідністю.

За таких обставин, сам по собі факт запровадження карантину на території України не дає підстав роботодавцям звільняти працевлаштованих працівників. Усі без винятку звільнення повинні відбуватися виключно у площині вимог чинного трудового законодавства.

Поряд з цим роботодавцям при проведенні звільнень працівників поза межами лінії закону необхідно враховувати, що грубе порушення законодавства про працю є кримінальним правопорушенням, відповідальність за яке передбачена ст. 172 КК України. Санкція статті передбачає застосування штрафу у розмірі від 34 000 до 51 000 гривень або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправні роботи на строк до двох років.

Отже, на сьогодні бізнес та суспільство стали заручниками ситуації, яка диктує свої правила. Запровадження на території України карантину та розповсюдження коронавірусу COVID-19 не слід розглядати як підставу для допущення порушення вимог трудового законодавства, у тому числі прав осіб на працю та отримання заробітної плати.

Розуміючи масштабність ситуації Уряд, активно працює над запровадженням механізмів, спрямованих на захист прав працівників та роботодавців. На сьогодні вже було надано право застрахованим працівникам, які втратили частину заробітної плати внаслідок вимушеного скорочення тривалості робочого часу через карантин, на отримання допомоги по частковому безробіттю.

Андрусік С.О., студент групи УФО-31с
науковий керівник: Петришин Л.П., д.е.н., професор
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ФІШИНГ, ЯК ВИД ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА

За останнє десятиліття відбувся різкий стрибок у розвитку технологій, а разом був створений новий, мало досліджений простір. Одночасно з простими користувачами мережі інтернет, звісно з'явилися і зловмисники, що отримали новий простір для своєї діяльності. Їх прогрес дійшов до тієї планки, що дозволяє застосовувати методіку маніпуляції, яка допомагає змусити людину власноруч віддати необхідні дані.

Нині використовують безліч видів інтернет-шахрайства, що базуються на цій методіці. Фішинг є одним із найпопулярніших кіберзлочинів у інтернет просторі.

Фішинг, також відомий як «підробка брэнда» — це відносно новий різновид кіберзлочину, метою якого є викрадення шляхом застосування комбінації різних методів соціальної інженерії та підробки веб-сайтів конфіденційної інформації економічного характеру (таких особистих даних, як ім'я, дата народження, адреса, номер телефону, номер страхового свідоцтва, номери кредитної, обліковий запис і паролі, інформація про банківський рахунок) для скоєння у подальшому крадіжок, шахрайства чи інших злочинів.

Виманювання даних відбувається за допомогою підроблених повідомлень електронної пошти або підроблених веб-сайтів. Як правило, користувача намагаються налякати, наприклад, закриттям його рахунку або припиненням надання послуг, якщо він не виконає запропоновану процедуру. Часто, якщо не завжди, посилаються на нібито в аварію, яка призвела до втрати аутентифікаційних даних, інші надзвичайні обставини, навіть на дії фішерів. Одразу помітна ознака, що поєднує усі ці випадки — фішинг-повідомлення спонукають до негайних дій, не залишаючи часу на роздуми. Окреслимо сфери на які посилаються такі повідомлення:

- 1) стан особистого банківського рахунку;
- 2) обіцянки щодо миттєвого збагачення;
- 3) фінансові угоди на неймовірно вигідних умовах;
- 4) заклики до пожертв

На перший погляд навіть недосвідчений інтернет-користувач з великою ймовірністю відхилить спонтанні пропозиції та заклики. Проте зловмисники можуть маскуватися під

установи, яким довіряє людина. Наприклад, прикидаючись представниками оператора мобільного зв'язку або працівниками банку, вони можуть надсилати електронні листи з додатком або посиланням, за яким людина має ввести свої особисті дані. Жертві також можуть додатково зателефонувати із проханням відкрити цей додаток або ж перейти за посиланням. Вважається, що таке «живе» спілкування додає ситуації чималої правдоподібності і зазвичай змушує людей відкривати вкладення.

Хоча ймовірність обдурити кожного адресата невелика, але за рахунок масової розсилки і охоплення величезної аудиторії злочинцям вдається зібрати значну кількість цінних відомостей з кожної розсилки. Фішинг став економічно вигідний лише після появи дешевих технологій спам-розсилки та дзвінків.

Пересічному інтернет-користувачу розпізнати фішинг-атаку буває досить складно через його довірливість і погану обізнаність з методами і тактиками фішингу, які постійно оновлюються. Однак, зазвичай, їх природа розкривається у комбінації 2 факторів: соціальної інженерії та технічних хитрощів. Першопричиною дієвості соціальної інженерії є людський фактор. Науковці Університету Карнегі Меллон встановили наступні причини вразливості людей до фішингу. По-перше, інтернет-користувачі схильні оцінювати законність веб-сайту за його «зовнішнім виглядом», який шахраї легко дублюють. По-друге, багато користувачів не розуміють і не довіряють показникам безпеки у браузерях. По-третє, хоча деякі споживачі знають про фішинг, ця обізнаність не зменшує їх вразливості або не надає корисних стратегій для виявлення фішинг-атак. По-четверте, сприйняття серйозності наслідків фішингу не породжує належну поведінку користувачів.

Типовий процес фішинг-атаки поділяється на 4 етапи: збір інформації, розвиток відносин, експлуатація відносин, досягнення мети.

Розрізняють чотири основні способи застосування фішингу.

Перший спосіб передбачає використання так званих «спамів», веб-сайти або підроблені рекламні банери з фальсифікованою корпоративною ідентифікацією. Адресатами є велика кількість людей. Цей метод не передбачає виявлення заздалегідь конкретних потенційних жертв, оскільки адресати беруться з випадкової бази даних.

Другий спосіб передбачає вже атаку конкретної особи. Тут враховуються додаткові чинники: людський фактор, здатність людини приймати необдумані і спонтанні рішення. Структура даного фішингу більш складна і включає такі послідовні кроки:

- 1) планування (вибір методики комунікації та обману);
- 2) підготовка (складання листа, розробка засобів атаки);
- 3) атака (відправка листа, впровадження шкідливого ПЗ);
- 4) збір (збір інформації шкідливим ПЗ, отримання і аналіз інформації);

5) шахрайство (використання інформації, продаж інформації, шантаж).

Третій спосіб полягає у створенні веб-сайтів, схожих на законні корпоративні веб-сайти, які вузько визначають клас жертв. Достатньо того, що потерпілий сприйняв підроблений веб-сайт як легальний і надав інформацію про особисті дані. У рамках цього методу підробка відбувається на рівні протоколу. Мета шахрая полягає або в отриманні доступу до захищеного сайту, або в маскуванні його справжньої особи. При цьому шахрай може викрасти адресу жертви, фальсифікуючи інформацію про маршрутизацію повідомлення, щоб здавалося, що воно прийшло з акаунта жертви замість його власного.

На відміну від попередніх способів, четвертий меншою мірою зорієнтований на соціальну інженерію. Фішери вводять шкідливий код в електронні листи та веб-сайти. Розмірковуючи над програмою захисту від фішинг-атак, слід зазначити, що зосередження уваги лише на технічному оснащенні системи захисту інформації є помилкою, оскільки успішність даних злочинів обумовлена насамперед людським фактором. Хоча у науковій літературі наведено численні технічні рішення щодо попередження та нейтралізації фішинг-атак, слід погодитися з тим, що жодне із запропонованих рішень не стало дієвим у боротьбі проти фішингу.

Беручи до уваги все вище сказане сформулюємо перелік порад, щодо захисту від фішингу:

- встановити якісну антивірусну програму, що здатна виявити спробу здійснення фішинг-атаки;
- упевнитись у надійності джерела, з якого поступив лист;
- у жодному разі не вписувати особисті дані в електронному листі, адже на кожному офіційному сайті існують спеціалізовані форми для заповнення, що містять певні рівні захисту персональних даних;
- критично (в деяких випадках скептично) ставитись до отриманих повідомлень.

Слід зважити на скільки їх зміст є правдоподібним і реальним;

- для більшої надійності варто створити дві або три поштові скриньки, кожна для окремих цілей (приватні повідомлення, корпоративні повідомлення, для сумнівних сайтів та сторінок)

Отже, як і будь-який фактичний злочин, фішинг несе небезпеку, а саме: шкодить матеріальному становищу, провокує недовіру до інтернет розрахунків, підриває ефективність маркетингу. Так як виявити його не завжди вдається, слід завжди бути пильним до будь-якої інформації в інтернеті.

Список використаних джерел:

1. Проблеми законності : зб. наук. праць / відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид.

ун-т імені Ярослава Мудрого, 2020. – Вип. 149. – 256 с.

2. Соціальна інженерія: як шахраї використовують людську психологію в інтернеті.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/socialna-inzhenerija-shahrajstvo/29460139.html>

3. Нікітська О. В. Методи запобігання фішингу та його різновиди. *Вісник Академії адвокатури України*. 2017.

*Бойко О.О., студентка групи УФО-31с
науковий керівник: Шевців Л.Ю., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В Україні, як і в більшості держав, малий бізнес займає вагоме місце у національній економіці, забезпечуючи, іноді, більшу частку внутрішнього валового продукту, ніж корпорації, холдингові компанії та інші великі підприємства. Зважаючи на суттєву роль малого бізнесу, питання державної підтримки, відповідного нормативно-правового забезпечення, оподаткування, спрощення вимог до ведення бізнесу і складання звітності, наразі є дуже актуальним.

Метою нашої роботи є дослідити та розкрити всі особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Система оподаткування будь-якої країни є інструментом економічного впливу на динаміку та структуру суспільного виробництва, прискорення науково-технічного прогресу та задоволення соціальних потреб населення. За допомогою податкових інструментів можна не тільки обмежувати чи стимулювати ділову активність суб'єктів господарювання, але і сприяти їх розвитку шляхом стимулювання та гармонізації відносин платників і органів податкового контролю. Саме оподаткування є ключовим методом розвитку фінансових відносин та фінансового механізму в цілому.

Податкова система України протягом останніх років зазнала суттєвих змін, і на сучасному етапі вітчизняна податкова система передбачає для малих підприємств два шляхи ведення своєї діяльності в контексті сплати податків (табл. 1):

– загальна система;

– спрощена система (єдиний податок).

Таблиця 1

Види податків і зборів

Загальнодержавні податки і збори	Основна ставка, %	Місцеві податки і збори
✓ податок на прибуток підприємств;	18%	Місцеві податки: ✓ податок на майно; ✓ єдиний податок; ✓ транспортний податок.
✓ податок на доходи фізичних осіб;	18%	
✓ податок на додану вартість;	20%	Місцеві збори: ✓ збір за місця для паркування транспортних засобів; ✓ туристичний збір.
✓ акцизний податок;	Сплачуються за умов здійснення СПД певних видів діяльності	
✓ екологічний податок;		
✓ рентна плата;		
✓ плата за землю (фізичні особи)		

Джерело: складено на основі [1]

Перебуваючи на загальній системі оподаткування, суб'єкта господарювання чекає сплата податків, наведених у таблиці, що відповідає переліку поданого в статті 9-10 Податкового кодексу України (ПКУ). Зокрема, ФОП повинен сплачувати:

- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 18%;
- військовий збір (ВЗ) – 1,5%;
- єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – 22%.

Сплачуються ці податки і збори з однієї бази – отриманого чистого оподаткованого доходу (прибутку), тобто за формулою:

Чистий оподаткований дохід ФОП (прибуток) = Доходи ФОП – Витрати ФОП

Також на загальних підставах ФОП може бути ще платником таких податків:

- ПДВ, якщо зареєструється добровільно або перевищить встановлений для ПДВ ліміт доходу за останні 12 місяців сукупно – 1 млн грн. В такому разі, він ще й подає податкову декларацію з ПДВ (щомісяця);
- податку на доходи нерезидентів – 15 % (менший, якщо є угода про уникнення подвійного оподаткування між країнами). Цей податок сплачується, якщо ФОП виплачує доходи юридичній особі-нерезиденту та утримується з такого виплаченого доходу;
- транспортного податку;
- земельного податку та орендної плати за землю;
- податку на нерухомість (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки).

Базою нарахування ПДФО є чистий оподаткований дохід (прибуток) ФОП:

$$\text{ПДФО} = (\text{Доходи} - \text{Витрати}) \times 0,18$$

Щодо ВЗ, то формула розрахунку така ж, але з іншою ставкою:

$$ВЗ = (\text{Доходи} - \text{Витрати}) \times 0,015$$

Певні зміни відбулися в обрахунку ЄСВ, що пов'язані зі зміною мінімальної заробітної плати, а також карантинном через COVID-19. Якщо у січні-серпні 2020 р. заробітна плата була в розмірі 4723 грн, то у вересні-грудні 2020 року становить вже 5000 грн. При сплаті ЄСВ, ФОП, перебуваючи на загальній системі оподаткування, має дотримуватися нижче наведених критеріїв (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії розрахунку ЄСВ

Критерії	Загальна система оподаткування
База розрахунку та сплати ЄСВ	Чистий оподатковуваний дохід (прибуток) \times 0,22
Мінімальний розмір ЄСВ	Мінімальна зарплата за місяць \times 0,22 (для вересня-грудня 2020 р. – 1100 грн)
Максимальний розмір ЄСВ	15 \times Мінімальна зарплата \times 0,22 (для вересня-грудня 2020 р. – 75000 грн)
Звіт з ЄСВ “за себе”	До 10 лютого року, наступного за звітним

Джерело: складено на основі [2]

Податковий кодекс України дозволяє суб'єктам малого бізнесу обрати спрощену систему оподаткування - особливий механізм справляння податків і зборів, що замінює сплату окремих податків і зборів на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності відповідно до п. 291.2 ст. 291 ПКУ [3].

Таку систему оподаткування доходів підприємець може самостійно обрати для себе, якщо він відповідає певним вимогам і зареєструється платником єдиного податку. Не можуть застосовувати спрощену систему оподаткування фізичні особи – нерезиденти (п. 291.5.7 ст. 291 ПКУ) [3]. Якщо фізична особа зареєстрована в Україні як підприємець, вона є резидентом України й має право на загальних підставах застосовувати спрощену систему оподаткування.

Усі суб'єкти господарювання, які можуть працювати на єдиному податку, поділені на чотири групи, три з яких можуть застосовувати фізичні особи – підприємці. З серпня 2018 року підприємці отримали також право обрати четверту групу єдиного податку. Кожна група має свої критерії, наведені нижче в табл. 3, в разі дотримання яких можна її обрати.

У цілому спрощена система оподаткування більш вигідна, коли:

- бізнес високоприбутковий з низькими витратами;
- невелика виручка за рік (дохід), так як відбувається сплата податку у фіксованій сумі (1-2 група) або невеликого % від виручки (3 група);
- є користування земельними ділянками, так як економія виникає на сплаті земельного податку;

- нема потреби у реєстрації платником ПДВ, коли основні споживачі – населення (це більше стосується 1-2 групи). Це робить товари й послуги дешевшими;

- сільськогосподарське виробництво – перевагу має 4 група, так як податок залежить лише від кількості землі та її грошової оцінки й ніяк не залежить від доходу сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 3

Критерії віднесення суб'єктів господарювання спрощеної системи оподаткування до відповідної групи платників єдиного податку

Критерії	1 група	2 група	3 група	4 група
Хто може бути в цій групі	Тільки фізичні особи	Тільки фізичні особи	Фізичні та юридичні особи	1) юридичні особи, в яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік $\geq 75\%$. 2) фізичні особи-підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, та з урахуванням додаткових обмежень п. 291.4 ПКУ
Ліміт доходу протягом календ. року	1000000 грн.	5000000 грн.	7000000 грн.	Немає обмежень
Максимальна кількість найманих працівників	Не повинно бути працівників	10 працівників одночасно	Немає обмежень	Для юридичних осіб: немає обмеження. Для фізичних осіб: • не повинно бути найманих працівників; • членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї;
Види господарської діяльності	Роздрібний продаж товарів на ринках і надання побутових послуг населенню (див. перелік таких побутових послуг у п. 291.7 ПКУ)	Надання послуг платникам єдиного податку і населенню, виробництво та продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства	Будь-які види діяльності, окрім заборонених пунктом 291.5 ПКУ	Юридичні особи: будь-які види діяльності, окрім заборонених пунктом 291.5 ПКУ (з обмеженням $\geq 75\%$ частки сільгоспвиробництва) Фізичні особи: виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку власновирощеної або відгодованої продукції та її продаж;
Ставки єдиного податку	Не більше 10% прожиткового	Не більше 20% мінімальної	• 5% доходу неплатників ПДВ,	Ставка податку застосовується до грошової оцінки використовуваної землі

	мінімуму на працездатну особу	зарплати	• 3% доходу платників ПДВ;	
Строки сплати податку	Авансовий внесок по 20-е число (включно) поточного місяця	Авансовий внесок по 20-е число (включно) поточного місяця	Протягом 10 календарних днів після граничного терміну подання декларації за квартал (чобто через 50 днів)	Щокварталу протягом 30 кал. днів після закінчення кварталу в розмірах від суми податку: • 1 квартал - 10% по 30 квітня; • 2 квартал - 10% по 30 липня; • 3 квартал - 50% по 30 жовтня; • 4 квартал - 30% по 30 січня;
Строки подання звітності	60 календ. днів після закінчення року	60 календ. днів після закінчення року	40 календ. днів після закінчення кварталу	Не пізніше 20 лютого поточного року

Джерело: складено на основі [4]

Отже, підсумовуючи дослідження, зауважимо що суб'єкти малого підприємництва мають суттєву перевагу над платниками податків у великому бізнесі: вони можуть самостійно обрати спосіб оподаткування, обліку та звітності з-поміж кількох варіантів - загальної системи та кількох спрощених. Перевага загальної системи у порівнянні зі спрощеною – податки сплачуються не з доходу, а з прибутку. Проте, така система має ряд недоліків для платників, зокрема: значна кількість обов'язкових платежів, фіскальна мета впроваджених податків та зборів, складність ведення обліку та нарахування податків та зборів, потреба в ресурсах для ведення діяльності тощо. Недоліки має і спрощена система, зокрема, єдинниками не зможуть бути нерезиденти України. Добре те, що систему оподаткування суб'єкти господарювання обирають на власний розсуд. Якщо згодом розуміють, що для їх бізнесу вона не підходить, переходять на іншу.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Види податків та зборів. URL: <https://tax.gov.ua/podatki-ta-zbori/>.
2. ФОП на загальній системі оподаткування 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7066-fop-na-zagalny-sistem-opodatkuvannya>.
3. Податковий кодекс України. Пункт 291.2 та пункт 291.5.7 статті 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
4. Єдиний податок – 2020. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/nalogi/edinyj-nalog-fizicheskie-licza/596-edinij-podatok-2013.html>.

Бойко О.О., студентка групи УФО-31с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Тема нашого дослідження є безперечно актуальною, бо криза, спричинена коронавірусом, вразила весь світ і кожна людина має розуміти масштаби цієї трагедії.

Мета нашого дослідження - показати, як коронакриза впливає на економіку нашої країни.

Усі економічні кризи відрізняються одна від одної, але криза, яка існує сьогодні, є унікальною. Щоб зрозуміти масштаби цієї кризи, варто порівняти її з минулою. Це була криза фінансового сектору: банки видали забагато позик, зокрема, під житло, і це спричинило занадто сильне зростання фінансової індустрії та, відповідно, фінансових інструментів, які викривили економіку. Рівень виробництва в країні визначають попит і пропозиція. І будь-які шоки з боку попиту і пропозиції спричиняють зростання чи падіння виробництва, що прямо пов'язано з зайнятістю населення та цінами. Якщо більше попит, то ціни зростуть і виробники почнуть більше виробляти, зайнятість теж зросте. Проте, якщо пропозиція падає, то ціни зростають, тому що меншає товарів, а зайнятість зменшується, бо менше стає виробництва. Отже, минула криза – є кризою попиту, люди втрачали довіру до фінансового сектору економіки, але змін щодо виробничих ресурсів не відбувалося.

Криза сьогоднішнього дня – це пандемія коронавірусу, яку також називають пандемією COVID-19 (вид коронавірусу, який зафіксували в Китаї наприкінці 2019 року). Цей коронавірус загрожує не лише життю людей, але і світовій економіці. При цьому економіки країн, які розвиваються, більш чутливі до різноманітних криз. Україна не стала винятком.

Якщо минула криза була кризою фінансової системи, то зараз йде зміна у структурі виробничих ресурсів. В перший місяць спалаху кризи, для зменшення поширення пандемії, уряди свідомо обмежили особисте спілкування між людьми. Більшість підприємств, які побудовані на соціальній взаємодії, у період соціального дистанціювання стали неспроможними. З одного боку, немає попиту на їхні товари і, відповідно, їм немає сенсу їх виробляти, з іншого боку, робоча сила втратила можливість добратися до місця виробництва. Тобто між капітальними ресурсами та робочою силою тепер прірва, що зумовлює падіння

виробництва.

Крім того, в таких підприємствах, що тісно пов'язані одне з одним, відбувається «ефект доміно». Наприклад, одне підприємство знайшло можливість доправляти працівників на роботу, але для виробництва потрібні послуги іншого підприємства, а воно не працює. І перше підприємство не може виробляти свій товар, навіть якщо на нього зараз є великий попит [1]

У першій половині 2020 року коронакриза помітно вплинула також на діяльність страховиків. Проте істотніше, позначилась на обсягах кредитування іншими небанківськими фінансовими установами, а саме кредитні спілки виявилися найуразливішими до карантинних обмежень, про що свідчать дані звітності небанківського ринку за перше півріччя 2020 року.

Загалом до НБУ подало звітність 224 кредитних спілки із 327 і обсяг наданих кредитів у першому півріччі зменшився на 9% порівняно з аналогічним періодом 2019 року. Водночас обсяг залучених депозитів у цей період збільшився на 12% [2].

Як зазначили в НБУ, ринок надання позик фінансовими компаніями, який останніми роками бурхливо зростав на 50 і більше відсотків за рік, у першому півріччі продемонстрував зниження обсягів показників діяльності. Обсяг наданих кредитів у першому півріччі 2020 року порівняно з аналогічним періодом минулого року знизився на 20%. У лізингових компаній та ломбардів обсяг наданих послуг впав більш як на 20%. У першому півріччі зросли лише обсяги ринку факторингу (13%) [2].

Крім того, в умовах карантинних заходів і зниження економічної активності страховики, які прозвігувалися, продемонстрували зростання валових страхових премій (+4,4%) у першому півріччі. Загалом обсяг страхових премій за звітний період становив 21 млрд грн., але в цілому, розмір зібраних страхових премій у першому півріччі 2020 року порівняно з аналогічним періодом 2019 року зменшився. Причиною цього став добровільний вихід із ринку за вказаний період 20 страховиків [2].

Варто згадати і про заробітчанин, які повернулися із-за кордону в Україну. Якщо порівнювати з минулим роком, то в Україну вони перевели 12,5 млрд доларів своїх заробітків. Цього року безперечно ця сума є меншою. І власне ті гроші були активом, який давав можливість працювати і українській роздрібній торгівлі, і сфері послуг.

Отже, узагальнюючи вище сказане, можна зробити такі висновки:

- 1) українська економіка впала на сьогоднішній момент на 4,5-5%, в порівнянні з докоронавірусним періодом;
- 2) помітно впали надходження від податку на прибуток (через нижчі доходи

українців), який є головним джерелом поповнення бюджетів, а також місцевих зборів [3].

І, якщо говорити в цілому, то світовий банк прогнозує падіння української економіки на 5,5% у цьому році і відновлення на 1,5% у 2021 році. А за прогнозами, що дали в МВФ після схвалення програми фінансової підтримки для нашої країни в розмірі 5 мільярдів доларів, відновлення України після кризи може затягнутися аж на чотири роки [4].

Список використаних джерел:

1. Економічна криза в Україні: у чому унікальність і які матиме наслідки. URL: <https://rubryka.com/article/ukraine-economic-crisis/>.
2. НБУ зафіксував значний вплив коронакризи на небанківські фінансові установи. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/nbu-zafiksiroval-znachitelnoe-vliyanie-koronakrizisa-1601454122.html>.
3. Українські міста бідніють через коронавірус – Fitch. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/ukrainskie-goroda-bedneyut-iz-zakoronavirusa-fitch-1481713.html>.
4. Bloomberg: МВФ дав прогноз, коли Україна вийде з економічної кризи після коронавірусу. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/ekonomichna-kriza-u-mvf-chekayut-shcho-ukrajina-viyde-z-krizi-v-2024-roci-no-vini-ukrajina-amp-11033435.html>.

*Василюк І.В., студентка групи УФО-31с
науковий керівник: Шевців Л.Ю., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Мале підприємництво є найбільш динамічним і гнучким сектором економіки, від якого залежить успіх ринкових перетворень та поступовий розвиток вітчизняної економіки. В умовах світової економічної кризи для нашої держави саме мале підприємництво є каталізатором економічного розвитку і антикризовим інструментом підтримки вітчизняної економіки. В умовах стійкої кризи економіки України, підсиленої проблемами політичного характеру, зростанням світової конкуренції, надзвичайно важливо створити сприятливі

умови для розвитку підприємництва, особливо малого. Важливу роль у такому стимулюванні розвитку малого підприємництва відіграє створення належного фінансового забезпечення [1].

Світова практика показує важливість застосування державних програм розвитку підприємництва, пов'язаних із прямим фінансуванням окремих бізнес-проектів та створенням сприятливих умов для залучення різного роду інвестицій, кредитів та отримання пільг. Вибір ефективних форм та методів підтримки розвитку підприємництва сприяє розвитку конкурентного та інноваційного середовища, підвищенню рівня життя населення.

Становлення підприємництва в Україні відбувається нерівномірно. Сучасні тенденції його розвитку носять негативний характер, що підтверджується аналізом даних офіційної статистики.

Період дослідження розвитку малого підприємництва визначено з точки зору доцільності порівняння основних індикаторів. Визначено, що на 10 тис. населення протягом 2008–2019рр. чисельність малого підприємництва скоротилась на 45,3%, зокрема на 240 од. – фізичні особи – підприємці і на 3,8%, тобто на 3 од. – малі підприємства. Отже, посилення фінансової кризи значною мірою негативно вплинуло на розвиток підприємництва в Україні. Загалом, кількість малих підприємств скоротилась на 9,9%, тобто на 32 тис. підприємств, а фізичних осіб – підприємців – на 12%, тобто на 214 тис. суб'єктів підприємницької діяльності. Порівняно зі світовою практикою, загальне число суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. населення у 2019 р. – 76 од. є більшим, ніж у Великобританії на 17 од., Німеччині – на 33 од., проте меншим, ніж у США – у 93 рази, ніж в Японії – у 7,7 рази [2].

Зниження кількості малих підприємств та скорочення чисельності зайнятих у сфері малого підприємництва пов'язані із погіршенням його фінансового стану. Якщо у 2008 році частка прибуткових малих підприємств становила 62,7%, збиткових – 37,7%, а в 2019 р. – 66,5% і 33,5% відповідно. Разом із тим сума загального збитку малих підприємств зросла за аналізований період більше ніж у 14 разів і досягла 175262,4 млн грн. [2].

Слід звернути увагу, що малий бізнес нерівномірно розвивається за регіонами. Так, у 2019 р. найбільша кількість малих підприємств зосереджена в Києві (26%), Дніпропетровській (8%), Харківській (7%), Одеській (7%) та Київській (6%) областях. Найнижчі позиції займають Луганська, Тернопільська та Чернівецька області. Таким чином, регіони з більш високим рівнем урбанізації мають й високий рівень концентрації суб'єктів малого підприємництва [2].

Світовий досвід показує, що навіть у періоди глибокої кризи малий бізнес позитивно впливав на розвиток економіки завдяки здатності створювати нові робочі місця й поглинати

надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки. У розвинутих країнах на малий бізнес припадає в середньому 50 % всіх зайнятих. Економічна криза водночас є часом для виникнення нових можливостей для залучення кваліфікованих кадрів з конкуруючих підприємств. Мірою заохочення до праці у цей період може бути домовленість про неповну зайнятість, суміжну роботу або оптимізм та активна діяльність підприємця. Важливою перевагою малого бізнесу в кризових умовах є можливість швидкого відродження, оскільки не потребує великого стартового капіталу, тому негайно розпочинає виробництво, задовольняючи нові потреби ринку, забезпечуючи додатковими доходами значну частину населення [3].

Поряд з перевагами розвитку малого підприємництва у кризовий період чітко прослідковуються недоліки:

1. Зменшення споживчого кредитування та кредитів на розвиток малого бізнесу.
2. Зниження платоспроможного попиту.
3. Жорсткіша конкуренція.
4. Складність росту та перехід у середній та великий бізнес.
5. Вірогідність поглинання одних компаній іншими.
6. Відсутність можливості чіткої побудови стратегії розвитку малого підприємництва на довготривалу перспективу.
7. Зменшення фінансової підтримки з боку держави.

Стає очевидною роль малого бізнесу у економіці, і держава повинна активно підтримувати його розвиток, створювати відповідне регулювання податкової системи, стимулювати генерування нових ідей.

Досліджуючи стан розвитку вітчизняного малого підприємництва, варто зауважити, що впровадження жорсткого карантинного режиму суттєво обмежило роботу підприємств, які виявилися особливо вразливими до економічних наслідків пандемії. Так, за результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації, кожен п'ятий малий бізнес в Україні опинився під загрозою закриття. На даний момент роботу припинили близько 277 тис. підприємців. Кількість вакансій в українських компаніях зменшилась удвічі. Реєстрація нових ФОП зменшилась утричі з 5 тис. нових підприємств на тиждень до 1,5 тис. Найбільше постраждали ринки та заклади громадського харчування. Так, 58 % власників бізнесу продовжують роботу на карантині, 29 % її припиняють, 6 % підприємців повністю зупинили свою діяльність. При цьому, прожити в умовах карантину бізнес може недовго. За опитуваннями, половина протримається ще місяць, чверть: 2–3 місяці, і лише 28 % зможе функціонувати до півроку і більше. Власники малого та середнього бізнесу повідомляють про те, що доходи знизилися на чверть/половину у порівнянні з прибутками до карантину.

Крім того, звільнено 10–25 % робітників.

У 2019 році було зареєстровано 312 211 нових ФОП, що на 15% менше, ніж у 2018. Про це повідомляє сервіс Opendatabot. Вважається, що така динаміка була викликана низкою владних рішень, які на думку фізичних осіб-підприємців, суттєво підвищують фіскальний тиск. Зокрема, це:

1. Закон про РРО (реєстратор розрахункових операцій).
2. Закон про внесення змін до Податкового кодексу щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг.
3. Закон про збір та облік ЄСВ (єдиного соціального внеску).
4. Закон про внесення змін до Податкового кодексу щодо подання єдиної звітності з ЄСВ та податку на доходи фізосіб.

У середньому щомісяця реєструвалося 5,5 тисяч компаній та 26 тисяч ФОП. Усього на початок 2020 року в Україні діє 1 876 604 фізосіб-підприємців.

Малі підприємства постійно потребують додаткових фінансових ресурсів як для відкриття нових підприємств, так і для розвитку вже існуючих. Для підтримки малого підприємництва необхідно забезпечити виконання таких завдань: у сфері кредитування – розробка системи заходів щодо заохочення комерційних банків до надання кредитів підприємствам; створення гнучкої системи гарантій, що забезпечить отримання кредитів всім категоріям підприємств; поступове нарощування обсягів мікрофінансування, що забезпечить підтримку тих підприємств, які тільки розпочинають свою діяльність; широке використання нових фінансових технологій, що дозволить поєднати інтереси малого і великого бізнесу; концентрація і збільшення бюджетних коштів для підтримки малого і середнього бізнесу.

Таким чином, можна стверджувати, що значний вплив на умови ведення малого підприємництва має розвиток кризових явищ в економіці України. Як свідчить досвід антикризової політики розвинених країн світу, розвиток підприємництва має потенціал стати рушійною силою виходу з економічної кризи. Проте більшість заходів антикризової політики України не були безпосередньо скеровані на створення дієвих механізмів розвитку підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Квасниця О.В. Вплив світової фінансової кризи на стан розвитку малого підприємництва. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 5. С. 268-271.
2. Швець Н.В., Ізюмська А.В. Малий бізнес в Україні: аналіз стану та тенденції. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. № 2 (258). С. 108-117.

3. Мадрига Г.М. Вплив економічної кризи на розвиток підприємств малого бізнесу. *Фінанси України*. 2011. № 9. С. 51-56.

*Волкова О.А., студентка групи УФОМ-11с
науковий керівник: Приймак С.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗИ

В умовах ринку успішне функціонування підприємства значною мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має низку переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі контрагентів і в підборі кваліфікованого персоналу. Чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежне від зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства. У зв'язку з цим стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є забезпечення його фінансової стійкості.

Фінансова стійкість - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику [1].

На фінансову стійкість підприємства впливають різні чинники.

До зовнішніх чинників належать:

- загальноекономічні фактори (інфляція, рівень реальних доходів населення, рівень безробіття);
- ринкові фактори (стан валютного ринку, рівень попиту, рівень активності фондового ринку);
- інші фактори.

Внутрішні чинники:

- операційні фактори (рівень використання основних засобів, структура поточних

витрат, диверсифікація асортименту продукції);

- інвестиційні фактори (рівень запланованих обсягів за реалізованими проектами, обсяг залучених інвестиційних ресурсів);

- фінансові фактори (розмір дебіторської заборгованості, структура активів, рівень фінансових ризиків, частка позикового капіталу).

Основними критеріями стійкого фінансового стану є:

- платоспроможність;

- висока кредитоспроможність - здатність платити по кредитах, виплачувати відсотки і погашати їх у встановлений строк;

- висока рентабельність - прибутковість, що дозволяє фірмі нормально розвиватися і забезпечувати баланс інтересів власників і підприємства;

- висока ліквідність балансу - здатність покривати свої пасиви активами відповідної терміновості перетворення їх в гроші;

- дотримання фінансової дисципліни;

- забезпечення власними оборотними коштами.

Головним із основних критерій фінансової стійкості є платоспроможність підприємства. Під платоспроможністю підприємства розуміють його здатність у повному обсязі погашати платіжні зобов'язання у разі настання терміну їх оплати. Платоспроможність підприємства визначається наявністю у нього коштів, достатніх для сплати боргів за всіма зобов'язаннями і спроможність при цьому безперервно здійснювати процес виробництва й реалізації [2].

Забезпечення платоспроможності підприємства здійснюється шляхом реалізації оперативного механізму фінансової стабілізації - системи заходів, які, з одного боку, спрямовані на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання (рис. 1).

Доцільно проаналізувати фінансову стійкість підприємств України за 2014–2018 роки з використанням абсолютних та відносних показників та визначити рівень фінансової стійкості.

На рис. 2 та рис. 3 зображена динаміка власних оборотних коштів та пасивів підприємств України за 2014–2018 рр. відповідно.

За даними рис. 2 можна стверджувати, що протягом 2014–2017 років сума оборотних активів та поточних зобов'язань стрімко збільшилась на 4051715 тис. грн. та 3669205 тис. грн. відповідно, а в 2018 році помітне скорочення показників майже в половину. Така ситуація в динаміці оборотних активів та поточних зобов'язань негативно відобразилась на наявності власних оборотних коштів, а саме його зменшення на 73872,2 тис. грн., і можна

зробити висновок про низьку фінансову стійкість підприємств України протягом 2014–2018 років.

Рис. 1. Шляхи забезпечення платоспроможності підприємства

Джерело: складено на основі [3]

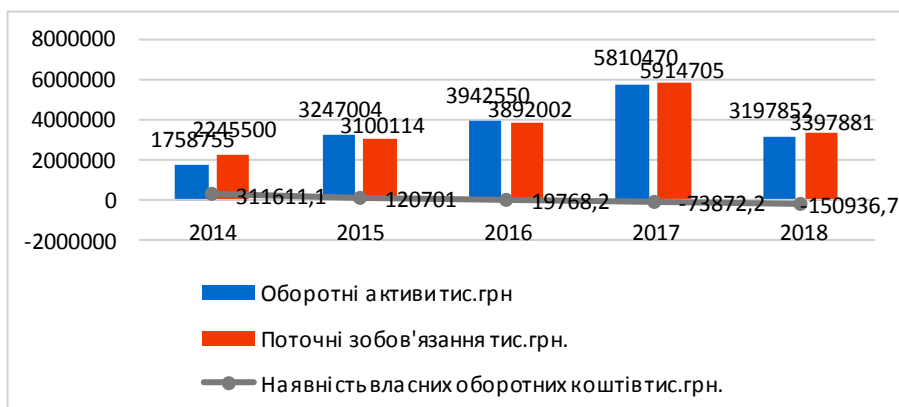

Рис. 2. Динаміка власних оборотних коштів підприємств України за 2014–2018

рр., тис. грн.

Джерело: складено на основі [4]

Щоб спрогнозувати подальші дії щодо діяльності підприємств, необхідно постійно проводити аналіз пасивів, це забезпечить своєчасне виявлення проблемних питань та причин їх виникнення (рис. 3).

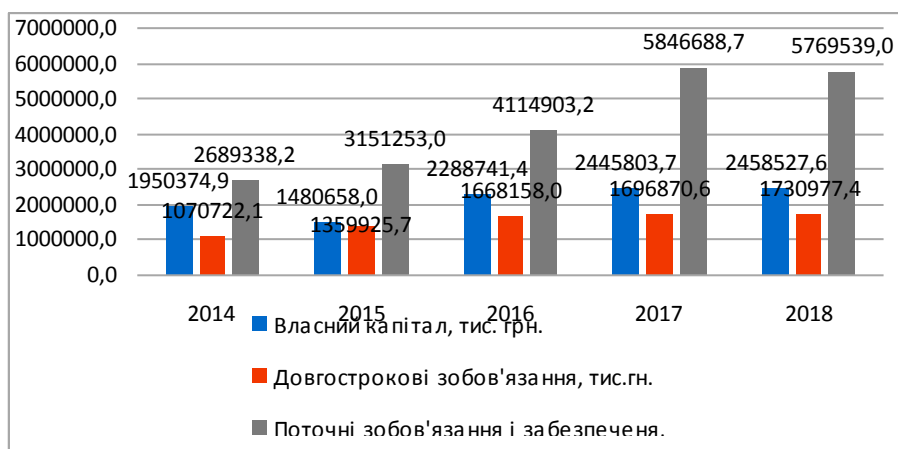

Рис. 3. Динаміка пасивів підприємств України за 2014–2018 рр., тис. грн.

Джерело: складено на основі [4]

За даними рис. 3, можна сказати, що основним джерелом формування пасивів підприємств є позикові кошти, а саме – поточні зобов'язання та забезпечення, які займають найбільшу частку у структурі пасивів (58 % у 2018 році) та мають тенденцію до збільшення, що є негативним для діяльності підприємств, адже знижує їх фінансову стійкість. Поряд з аналізом динаміки абсолютних показників необхідно провести динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємств України, яка наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка відносних показників фінансової стійкості підприємств України за 2014–2018 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2018 р. до 2014р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт автономії	0,32	0,3	0,24	0,29	0,26	-0,06
Коефіцієнт фінансування	3,05	2,35	2,37	2,72	2,42	-0,63
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,54	0,43	0,42	0,37	0,41	-0,13
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,71	0,69	0,70	0,74	0,75	0,04
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,84	0,82	0,72	0,68	0,70	-0,14

Проаналізуємо динаміку показників табл. 1. Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду зменшився на 6 %, так як відбулось скорочення частки власного капіталу з 32 % у 2014 році до 26 % у 2018 році, що свідчить про залежність підприємств від позикових коштів. Коефіцієнт фінансування протягом 2014–2018 років має тенденцію до

зниження, це пояснюється тим, що підприємства України зменшують свою фінансову залежність перед зовнішніми джерелами фінансування. Така ситуація є досить позитивною для підприємств України.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2018 році становить 0,41. Це означає, що на 1 грн. позикового капіталу припадає 0,41 грн. власного капіталу. Тому необхідно збільшувати суму власного капіталу, щоб стабілізувати діяльність підприємств України.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами протягом 2014–2018 років має тенденцію до зростання, що є припустимим. Це означає, що 25 підприємства України мають в розпорядженні достатню кількість власних оборотних коштів.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу протягом аналізованого періоду скоротився на 0,14. Це означає, що частка власного капіталу підприємств суттєво зменшилась.

На основі аналізу абсолютних та відносних показників діяльності українських підприємств можемо зробити висновок, що протягом 2014–2018 років підприємства України намагались зберігати достатній рівень фінансової стійкості. На сучасному етапі розвитку підприємницьких структур доцільно більше уваги приділити зменшенню суми поточних зобов'язань, що дасть можливість покращити їх інвестиційний клімат та привернути увагу інвесторів як вітчизняних, так і іноземних. Досягнення оптимального співвідношення фінансових ресурсів позитивно позначиться на фінансовій стійкості підприємств, що забезпечить вільне переміщення та ефективне використання оборотних активів, особливо грошового оборотного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України*. 2010. № 10. С. 276-279.

2. Приймак С.В., Костишина М.Т., Долбнєва Д.В. Фінансова звітність підприємств : Навчально-методичний посібник. – Львів : Ліга Прес, 2016. 268 с.

3. Крейдич І.М., Наконечна О.С., Харченко О.С. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. С. 190–198.

4. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/sze.htm (дата звернення: 10.10.2020).

*Гараздовська Ю. І., студентка групи УФОМ-11с
науковий керівник: Приймак С.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

БАНКРУТСТВО В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Перш ніж визначити стан і перспективи банкрутства в Україні слід ознайомитися з поняттям «банкрутство».

Термін «банкрут» походить від італійського виразу «banca rotto» (зламана лавка). Цей термін означає ламати або перекидати лавку банкіра, що колись стояла на площі міста у разі нездатності останнього провести розрахунки з кредиторами. Також, поняття «банкрутство» визначено в таких нормативно-правових актах, як Господарський кодекс України, а також Кодекс України з питань банкрутства.

Відповідно до ч.2 ст.209 Господарського кодексу України, банкрутством вважається нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури [1].

Згідно з ч.1 ст.1 Кодексу України з питань банкрутства, банкрутство - це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [2].

Стан розвитку банкрутства характеризується через його фактори виникнення. Вони поділяються на зовнішні (не залежать від самої діяльності підприємства) та внутрішні (які повністю визначаються умовами діяльності самого підприємства).

До зовнішніх слід віднести:

- сезонні коливання;
- природні катаклізми;
- великий рівень інфляції;
- політична нестабільність у країні.

До внутрішніх:

- нераціональна організаційна структура підприємства;
- недоліки у інноваційно-технічній політиці;

- неякісне управління персоналом;
- помилки у формуванні конкурентної стратегії.

Також варто більш детально дослідити основні причини виникнення банкрутства. Банкрутство будь-якого підприємства вважається юридичним фактом (бо лише арбітражний суд може визнати факт банкрутства підприємства), але воно також може ґрунтуватися на фінансових причинах, до яких відносяться:

1. Суттєве порушення фінансової стійкості підприємства, що перешкоджає нормальному здійсненню його господарської діяльності.
2. Істотна незбалансованість його грошових потоків.
3. Тривала неплатоспроможність підприємства, спричинена низькою ліквідністю його активів.

Свій початок банкрутство за кордоном бере у Великій Британії, де у 1914 р. був прийнятий Закон «Про банкрутства», який у 1986 р. перетворився в Закон «Про неспроможність і банкрутство». Також у 1985 р. у Французькій Республіці були прийняті і нині діють Закон «Про відновлення підприємств і ліквідацію їх майна в судовому порядку», декрет з такою ж назвою і Закон «Про конкурсне управління, ліквідаторів та експертів по визначенню стану підприємства».

Слід зазначити, що Верховною Радою України 18 жовтня 2018 р. був ухвалений Кодекс України з процедур банкрутства, який повинен допомогти підприємствам ефективніше застосовувати процедуру санації.

Найбільш радикальною, безпрецедентною новелою Кодексу, є можливість визнавати банкрутами фізичних осіб. Відтепер введена принципово нова процедура банкрутства, результатом якої можуть бути відновлення платоспроможності боржника, або визнання боржника банкрутом та реалізацією всього його майна.

Світова практика показує, що банкрутство відбувалось за двома досить різними напрямками. Розрізняють британську і американську модель банкрутства. У Британській моделі процедура банкрутства застосовувалась з метою повернення боргів кредиторами, що, відповідно, призводило до ліквідації боржника. Американська модель ґрунтується на інших принципах: відновлення платоспроможності підприємства та його реабілітація. Таким чином, Україна, з прийняттям Кодексу України з питань банкрутства, почала застосовувати не лише британську модель розвитку банкрутства, а й американську, що свідчить про позитивні зміни в розвитку інституту банкрутства [3].

Результатами дослідження процедури банкрутства в різних країнах світу, показує, що в Україні, які в і більшості країн світу, найпоширенішою причиною провадження справи про банкрутство є заява кредиторів або самого боржника, а основною судовою інстанцією є –

арбітражний суд. Інші відмінності в ідображені у табл. 1.

Таблиця 1

Дослідження процедури банкрутства в різних країнах світу

Країна	Причина для порушення справи про банкрутство	Критерії неспроможності	Судова інстанція	Зовнішнє управління	Особливості санаційних процедур	Особливості ліквідаційних процедур
Україна	Заява кредиторів або самого боржника	Неможливість задоволення вимог кредиторів протягом 3х місяців на суму не менше 300 м.р.з.п.	Арбітражний суд, Державний орган з питань банкрутства	Розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор	Заходи з попередження визнання боржника банкрутом, можливість часткового задоволення вимог кредиторів і застосування мирової угоди.	Задоволення вимог кредиторів відповідно до реєстру вимог через формування та реалізацію ліквідаційної маси, яка складається з майна боржника.
Польща	Заява кредиторів або самого боржника	Стійка несплата боргових зобов'язань	Арбітражний суд	Боржник втрачає право на управління майном	Мирова угода за результатами погоджувальної процедури.	Продаж майна боржника та розподіл коштів між кредиторами
Італія	Заява кредиторів	Нездатність підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями	Громадський суд	Позбавлення керівництва підприємств всіх функцій управління та контролю	Погодження з кредиторами під гарантію майна	Повністю задовольняються інтереси кредиторів без надання боржнику фінансової допомоги, гарантій з боку держави
Німеччина	Заява кредиторів або самого боржника	Підприємство неплатоспроможне в прогнозованому періоді	Арбітражний суд	Конкурсний керуючий	Кредитори відмовляються від своїх вимог і надають нові кредити	Конкурсне провадження справи, спрямоване на задоволення вимог кредиторів

Джерело: складено на основі [4]

Зокрема, варто взяти до уваги, наведену нижче статистику кількості справ про відновлення платоспроможності підприємств (табл.2).

Як бачимо в 2016 році кількість підприємств, яких визнано банкрутом становило 75%, в 2017 р. - 66% і в 2018 р. – 73%. Тобто статистика показує, що більшу половину порушених справ виграно, так би мовити більшість підприємств визнано банкрутами.

Також, на рисунку 3, наведена статистика кількості збиткових підприємств та організацій в Україні. На жаль, підприємства в умовах економічної кризи зазнали великих

збитків, які розпочались ще наприкінці 2019 року і тривають досі.

Таблиця 2

Динаміка кількості справ про відновлення платоспроможності підприємств за 2016-2018 рр.

Показники	Рік		
	2016	2017	2018
Кількість проваджень	2406	2101	1691
з них визнання банкрутом	1799	1385	1242
Частка визнання банкрутом, %	75	66	73

Джерело: складено на основі [5]

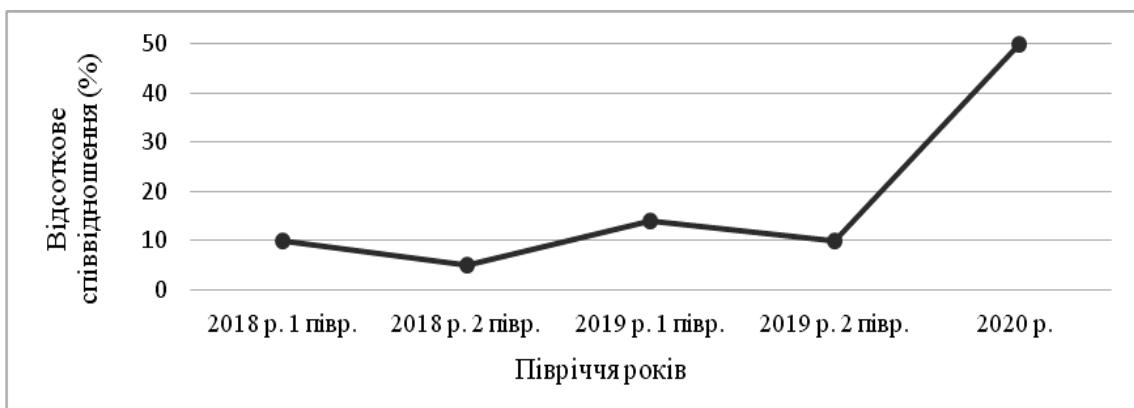

Рис. 3. Зростання(зниження) прибутку та збитків у %

Джерело: складено на основі [6]

Варта уваги, динаміка банкрутства підприємств в деяких країнах світу в 2020 році (%) (рис. 4). Україна, в порівнянні із іншими країнами світу, має найбільше значення, що становить 55% що не може не пригнічувати.

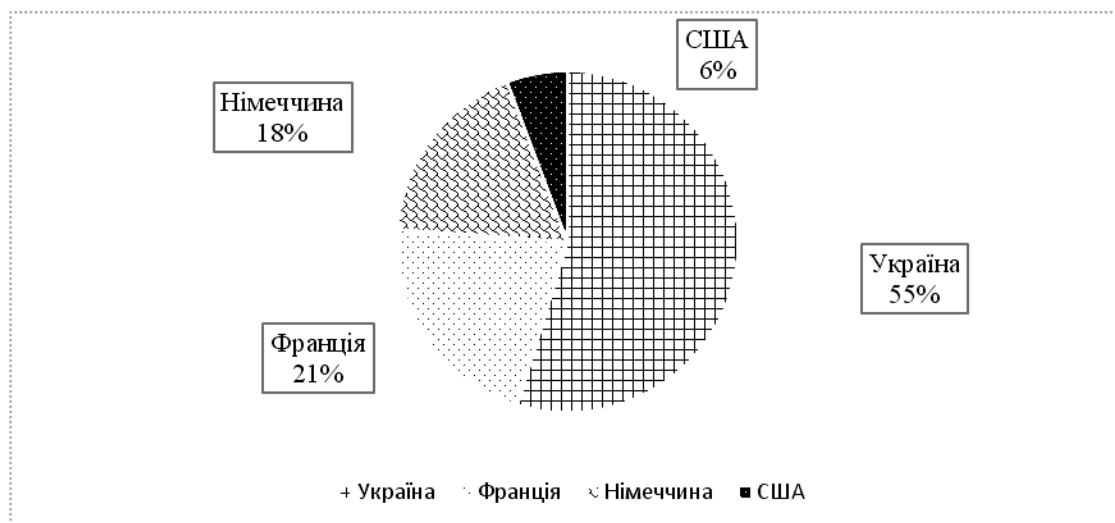

Рис. 4. Динаміка банкрутства підприємств в деяких країнах світу

Джерело: складено на основі [6]

Слід зазначити, що найбільш дієвим засобом запобігання банкрутства підприємств є визначення основних напрямів, що сприяють підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання, а також своєчасне виявлення ознак кризи. Саме запровадження прогресивних методів управління персоналом, підвищення конкурентоспроможності продукції, а також впровадження технологічних нововведень, допоможе запобігти банкрутству підприємств.

Отже, враховуючи наведене вище, можна дійти висновку, що перш за все, тема є актуальна і потребує подальшого удосконалення. Хоча чинне законодавство у сфері банкрутства, в основному, містить процедури, які досить чітко та детально прописані. Однак, як відомо, на практиці процедура банкрутства використовується не тільки для того, аби «покршити» підприємство, але і для того, щоб свідомо розпродати всі активи і майно підприємства-боржника.

Проте, враховуючи досвід розвинених країн світу, можна створити дієву систему заходів, які будуть спрямовані на усунення випадків навмисного банкрутства у підприємствах, що також підвищить ефективність проведення ліквідаційної та санаційної процедур.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Кодекс України з питань банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597_VIII / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: Підручник. – К.: КНТЕУ, 2005. 824 с.
4. Козлянченко О.М. Інститут банкрутства як складова розвитку ринкової економіки // *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 2. С. 80-81.
5. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Служби банкрутства та арбітражних керуючих Австралії. URL: Режим доступу: <https://www.afsa.gov.au/>
7. Штангрет А.М., Копилук О.І, Антикризове управління підприємством: Навчальний посібник – К.: Знання, 2007. 335 с.

*Гараздовська Ю.І., студентка групи УФОМ-11с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В умовах економічної кризи багато підприємств припиняють свою діяльність, тому вивчення закордонного досвіду підтримки аграрного сектора економіки з метою можливого його застосування в Україні є на сьогодні актуальною темою і потребує дослідження.

Варто зазначити, що станом на сьогодні державна підтримка аграрного сектора економіки України є недостатньо ефективною, а механізм бюджетного фінансування сільськогосподарських товаровиробників спроможний забезпечити лише 15 – 20 % від загальної потреби. Проблема полягає в тому, що бюджетні кошти надходять несвоєчасно і в недостатній кількості, що призводить до ускладненого їх використання. Візьмемо до уваги статистику бюджетної підтримки сільського господарства у світі та в Україні, щоб краще зрозуміти ситуацію (рис. 1).

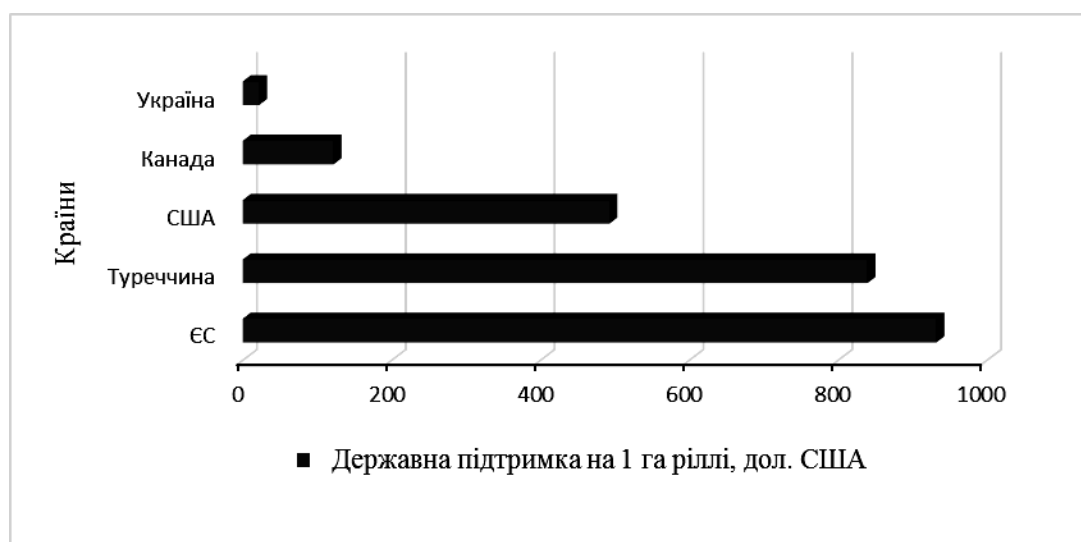

Рис. 1. Бюджетна підтримка сільського господарства у світі та в Україні станом на 1 півріччя 2020 року

Джерело: складено на основі [1]

Як бачимо, найвищий показник державної фінансової підтримки наявний в країнах ЄС та Туреччині, що становить, відповідно, 931,7 і 839,2 дол, із розрахунку на 1 га ріллі У

США цей показник становить близько 492,4 дол. Найнижчі рівні ми спостерігаємо в Канаді — 121,8 дол. та в Україні – 21,8 дол. У цілому загальними тенденціями останніх років є скорочення обсягів прямої підтримки сільськогосподарських виробників у багатьох країнах світу. Однак, попри її зменшення, вказаний рівень підтримки перевищує аналогічний у вітчизняних аграріїв.

Таким чином, все більше частку витрат на аграрний сектор держава планує здійснювати за рахунок спеціального фонду. Безумовно, це підвищить ризики відносно можливостей підприємств отримувати справжні кошти.

Також, якщо порівнювати українські підприємства за 2019 та 2020 рік, то за 2020 рік вони отримали у 5 разів більші збитки, ніж у 2019 році. Частка збиткових підприємств за січень-березень 2020р. становила 40,8%, а за січень-березень 2019р. – 27,2% [2].

Зокрема, закордонний досвід пропонує два методологічні підходи для визначення ефективності впровадження регуляторних заходів державної підтримки аграрного сектору економіки. Перший підхід визначається з позиції Світової організації торгівлі, другий – з позиції Організації економічного співробітництва та розвитку. Щодо Світової організації торгівлі, то вона зазначає, що заходи внутрішньої підтримки поділяються на такі, що так би мовити «спотворюють» виробництво і торгівлю сільськогосподарською продукцією, зокрема впливають на умови світової торгівлі, відповідно іменується, як «заходи жовтої скриньки», і протилежні, тобто ті, які що не чинять такого впливу «заходи зеленої скриньки». Оцінювання внутрішньої державної підтримки в межах «жовтої скриньки» здійснюється на основі агрегованого виміру підтримки – «річного рівня підтримки в грошовому еквіваленті, яка надається на певний сільськогосподарський товар на користь виробників сільськогосподарського товару, або підтримку, не пов'язану з конкретним товаром, а призначену для виробників сільськогосподарської продукції взагалі, за винятком підтримки, яка надається за програмами, що визначаються як такі, що звільнені від зобов'язань щодо зменшення підтримки» [3].

Світова організація торгівлі зазначає, що сукупний розмір такої підтримки в Україні не повинен перевищувати 3 млрд 43 млн грн, при цьому додатково на «жовті» програми може витрачатися до 5 % від річної вартості виробництва валової продукції сільського господарства та до 5 % від річної вартості за кожним окремим продуктом щорічно [4].

На сьогодні обґрунтування концепції та стратегічних напрямів розвитку державної підтримки сільського господарства України орієнтоване на досвід розвинених країн світу. У порівнянні з іншими країнами, найбільша допомога у підтримці сільського господарства є в країнах ЄС, що становить 91% від усієї суми бюджетного фінансування. На рис. 2 зображена державна підтримка аграріїв у деяких країнах світу.

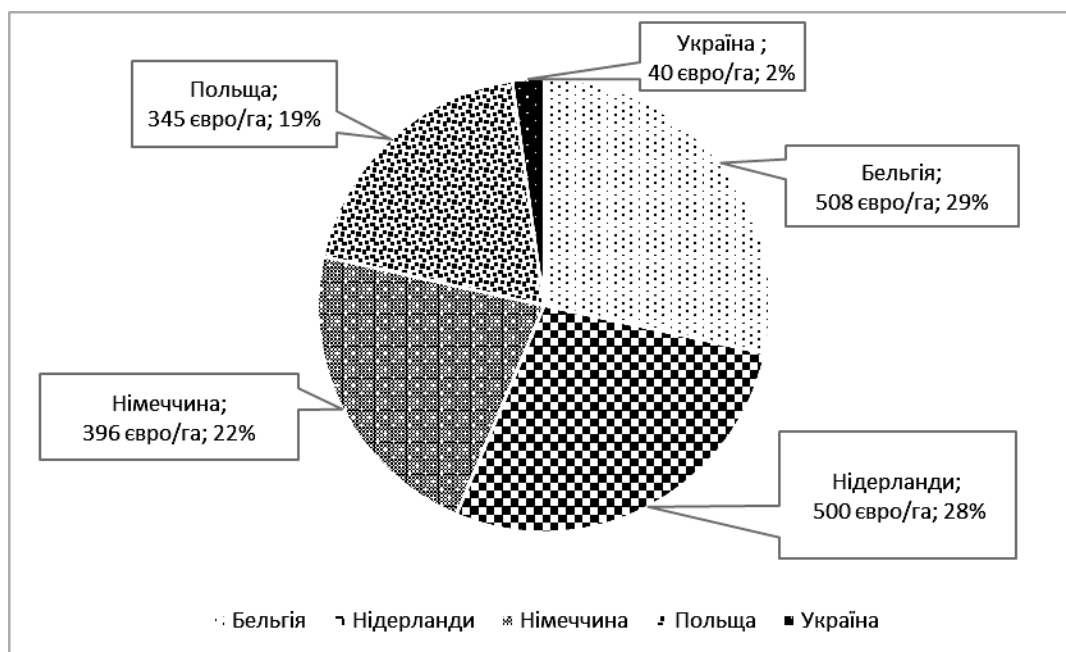

Рис. 2. Державна підтримка аграріїв у деяких країнах світу

Джерело: складено на основі [5]

За даними рис. 2, можна стверджувати, що державна підтримка аграріїв в Бельгії сягає 508 євро/га, в Нідерландах – 500 євро/га, Німеччині – 396 євро/га, а у Польщі – 345 євро/га. Проте, фінансова підтримка сільського господарства в Україні (переважно непряма – за рахунок зазначеного спецрежиму) ледь сягає 40 євро/га.

На даний час, Producer Support Estimate (PSE) є одним із головних показників підтримки сільськогосподарських виробників, який дозволяє визначити грошову вартість валового перерозподілу ресурсів від споживачів і платників податків на підтримку товаровиробників у результаті здійснення державних регуляторних заходів.

Отже, підсумовуючи наведене вище, можна дійти висновку, що одним із головних показників підтримки сільськогосподарських виробників є PSE. Враховуючи умови економічної кризи, в Україні, цей показник суттєво менший, ніж у деяких країнах світу. Звісно, це потребує перегляду державної політики відносно заходів щодо аграрного сектору економіки України. Також, державна підтримка повинна більшою мірою бути зосередженою на галузі тваринництва та відновлення родючості ґрунтів. Мова йде про обмежені ресурси для підтримки соціальних проектів на селищах, що зумовлює зокрема і скорочення робочих місць.

Тому, держава повинна зважати на всі ці обставити та розробити ефективний механізм вирівнювання обсягів державної підтримки агровиробників із закордонними фермерами.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org/>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Довідка щодо адаптації сільського господарства України до умов СОТ. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1782a677-ddc9-4237-a732>
4. Угода про сільське господарство (АА) від 15 квітня 1994 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_005
5. European Union. URL: <https://europa.eu/european-union/index>.

*Дадак В.В., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Шевців Л.Ю., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ ВИТРАТ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗМІНИ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Розвиток економіки підприємства як економічної бази процвітання в період високої нестабільності та невизначеності, є вкрай актуальним і безпосередньо стосується формування структури витрат підприємства. Тому рішення менеджменту підприємств мають спрямовуватися на забезпечення ефективної діяльності за рахунок розробки та впровадження в життя нових моделей поведінки витрат.

Метою дослідження є вивчення поведінки витрат залежно від зміни обсягу виробництва для прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства.

В Україні розробленню даної проблеми приділяється значна увага з боку вітчизняних дослідників С. Ф. Голова, В. М. Чайки, Л.А. Лахтіонова, Ю.О. Шумила, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця тощо.

Беззаперечно головним об'єктом аналізу в процесі управління є витрати. Тому класифікація витрат дуже важлива для розуміння того, як ними правильно керувати, чого і вчить нас управлінський облік. Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання,

накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [1].

Щоб ефективно керувати підприємством перш за все, необхідно визначитись з самою суттю витрат. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 16 «Витрати». Норми П(С)БО 16 стосуються фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) [2].

Аналіз поведінки витрат є одним із найважливіших аспектів управлінського обліку, оскільки оцінка такої інформації дає змогу сформулювати уявлення не тільки про витрати, але набагато ширше – про запаси, організацію їхнього постачання на підприємство, основних засобів, ефективність використання праці, можливість розширення ринку збуту тощо.

Поведінка витрат – це характер реагування витрат залежно від факторів на зміни у господарській діяльності підприємства. На витрати впливають такі фактори, як: обсяги господарської діяльності; кількість ресурсів, що використовуються при створенні одиниці об'єктів; структура використаних ресурсів; форма зв'язку між обсягами господарської діяльності і витрачанням ресурсів та ціни за одиницю використаних ресурсів. Дуже важливо розуміти взаємозв'язок між витратами та факторами, які на них впливають. Адже це дає можливість передбачити майбутні витрати та прийняти необхідні управлінські рішення.

Виокремлюють чотири моделі формування витрат та оцінки їх поведінки: змінні, напівзмінні, напівпостійні і постійні. Загалом витрати підприємства та його структурних підрозділів, щодо окремих об'єктів і видів діяльності, характеризуються змішаною структурою певних їх видів [3]. Змінні витрати – це такі, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності. Тобто при зростанні обсягу виробництва на 10 % загальна сума таких витрат також зростає на 10%. Графічно ця залежність виражається прямою лінією, а теоретично – рівнянням прямої:

$$y = bx \dots \dots \dots (1),$$

де y – загальна сума змінних витрат; x – обсяг діяльності (кількість одиниць виготовленої продукції); b – витрати на одиницю діяльності.

До таких витрат можемо віднести: витрати на матеріали, витрати на оплату праці основних виробничих робітників, оплата енергії і палива на технологічні потреби, комісійні тощо. Наведемо приклад відображення взаємозв'язку між обсягом виробництва та змінними витратами.

Приклад 1. Компанія виробляє шкіряне взуття; оскільки кожна пара потребує однакової кількості сировини (шкіри), то ця стаття витрат змінюється прямо пропорційно

кількості продукції, що виробляється. Якщо змінні витрати на одиницю становлять 150 гривень, то взаємозв'язок між обсягом виробництва та змінними витратами матиме наступний вигляд, що наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Поведінка змінних витрат

Діяльність (кількість продукції)	Змінні витрати на одиницю	Загальні змінні витрати
1	150	150
10	150	1500
20	150	3000
30	150	4500

Джерело: власна розробка автора

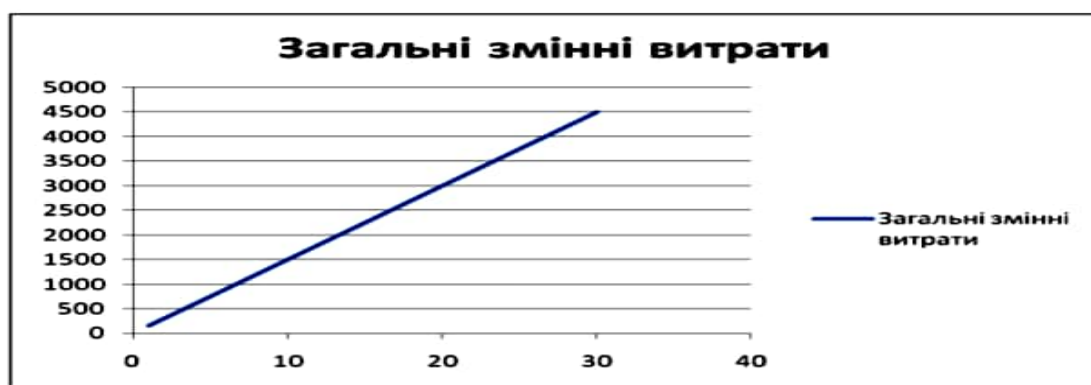

Рис. 1. Загальні змінні витрати

Джерело: складено на основі табл. 1

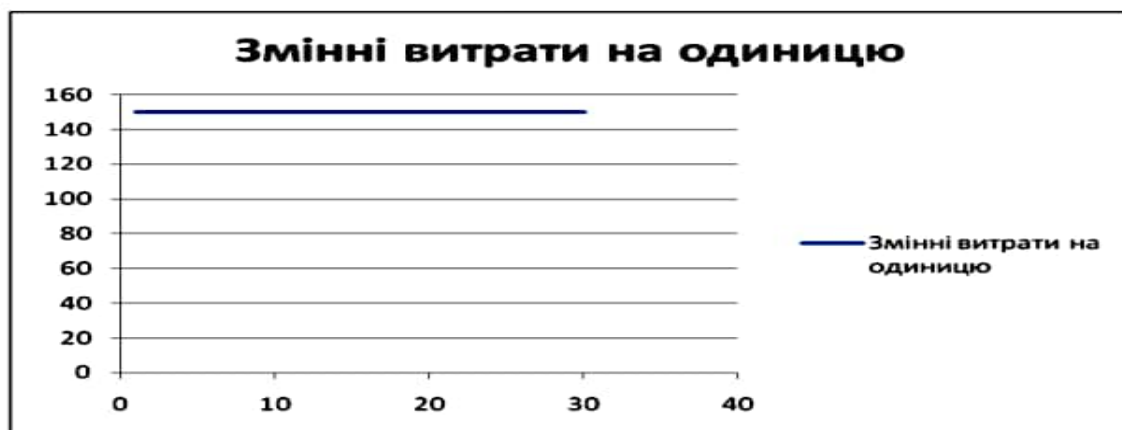

Рис. 2. Змінні витрати на одиницю продукції

Джерело: складено на основі табл. 1

На основі графіків (рис. 1 і 2), можемо зробити висновок, що загальні змінні витрати змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності, тобто кількості продукції, і підставивши їх у функцію, одержуємо рівняння прямої, а змінні витрати на одиницю

продукції відповідно будуть незмінними. Постійні витрати – це такі витрати, сума яких не залежить від обсягу виробництва, тобто вони не змінюються при зміні обсягу виробництва до певної межі. Прикладом таких витрат є прямолінійна амортизація, орендна плата, витрати на забезпечення господарських потреб підприємства, заробітна плата адміністративного персоналу, відсотки по кредиту тощо.

Приклад 2. Загальна сума постійних витрат становить 2 500 гривень. Для відображення поведінки постійних витрат наведемо дані в табл. 2. Відповідно до графіків (рис. 3 і 4), спостерігаємо, що загальні постійні витрати не змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності, тобто кількості продукції, до певної межі.

Таблиця 2

Поведінка постійних витрат

Діяльність (кількість продукції), од.	Постійні витрати на одиницю, грн.	Загальні постійні витрати, грн.
1	2500	2500
5	500	2500
10	250	2500
20	125	2500

Джерело: власна розробка автора

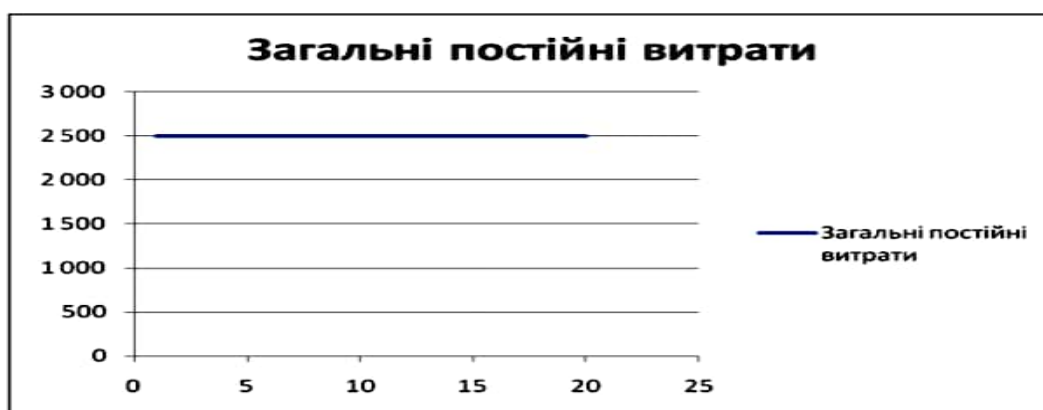

Рис. 3. Загальні постійні витрати

Джерело: складено на основі табл. 2

На реальних прикладах ми досить рідко можемо знайти витрати, які по своїй суті є виключно постійними або змінними. Всі економічні явища і пов'язані з ними витрати зазвичай є умовно-змінними або умовно-постійними, тобто вони містять одночасно і змінні, і постійні витрати. Вивчення поведінки витрат дає змогу здійснити оцінку витрат і побудувати їх функцію [1].

Оцінка витрат – це процес обчислення поведінки витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами та різними чинниками на підставі досліджень минулої діяльності.

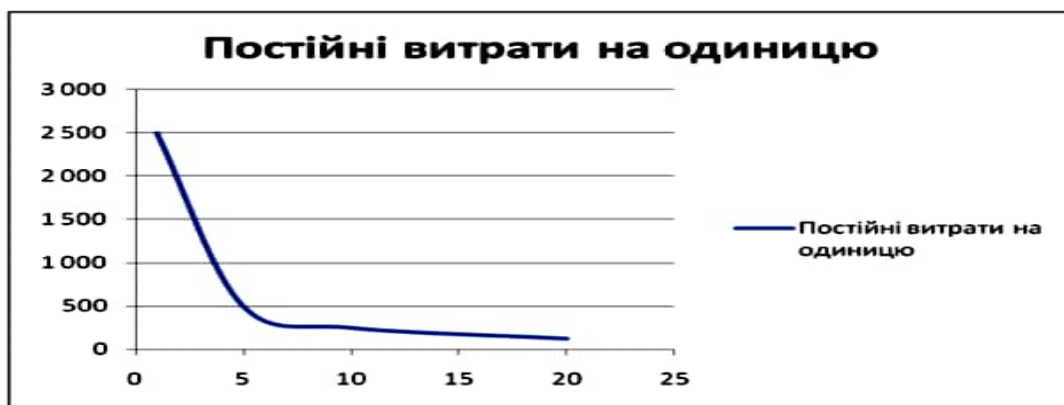

Рис. 4. Постійні витрати на одиницю продукції

Джерело: складено на основі табл. 2

Функція витрат – це математичний опис взаємозв’язку витрат та їх чинника. Вона може бути описана таким рівнянням:

$$y = a + bx \dots\dots\dots (2),$$

де y - загальні витрати; a - постійні витрати; b - змінні витрати на одиницю продукції; x - значення чинника витрат.

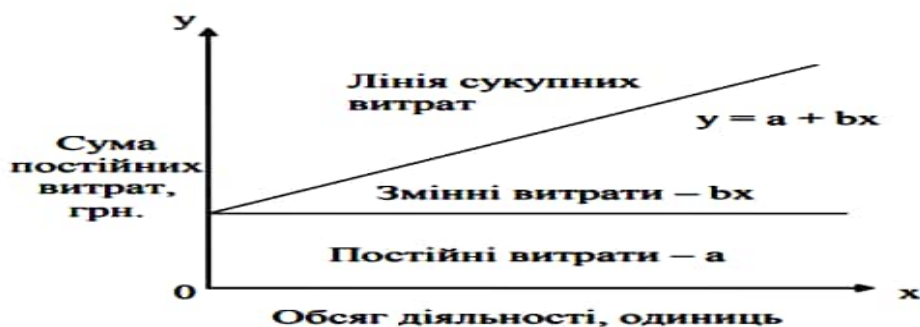

Рис. 5. Графічне зображення сукупних витрат

Приклад 3. Постійні витрати підприємства становлять 90 000 гривень, а середні змінні витрати на одиницю товару 150 гривень, звідси функція витрат підприємства:

$$Y = 90\,000 + 150x.$$

Якщо підприємство планує реалізувати 500 одиниць товару, то загальні витрати становитимуть: $Y = 90\,000 + 150 \cdot 500 = 165\,000$

Отже, за допомогою даної функції та побудованого графіка, ми можемо встановити взаємозв’язок між постійними та змінними витратами і визначити значення їх чинника.

Управління витратами – це ціла система цілеспрямованого впливу на структуру, склад і поведінку витрат та їх чинники на всіх етапах формування й розподілу витрат, що ґрунтується на використанні економічних законів для підвищення ефективності діяльності

підприємства на базі оптимізації рівня витрат, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку та досягнення стратегічної мети й поточних завдань його розвитку. Метою управління витратами є мінімізація витрат на одиницю виробленої продукції, зменшення частки непродуктивних витрат у загальних витратах підприємства тощо. Оптимізація діяльності підприємства – це процес пошуку найефективніших методів господарювання, за яких підприємство отримувало б максимальний ефект з мінімальними витратами. А в свою чергу, оптимізація витрат – це безперервний процес планування, аналізу, обліку й контролю витрат, а також прийняття рішень щодо подальшої економічної стратегії та політики підприємства з використанням інструментів мотивації працівників на всіх рівнях сформованої організаційної структури.

Для управління витратами та комплексного здійснення їх оптимізації необхідно забезпечити керівників важливою інформацією та організувати комунікації між ними, що вимагає створення інформаційної системи управління витратами. У ринкових умовах функціональною підсистемою інформаційної системи управління витратами виступає управлінський облік. Він виконує функції надання апаратові управління спеціально підготовленої інформації для прийняття рішень та її руху між рівнями управління [2].

Таким чином, роль витрат у господарській діяльності підприємств важко переоцінити. Лише чітко налагоджена система управління витратами дасть відчутні результати в фінансово-господарській діяльності підприємства. Правильний вибір класифікації та обґрунтований аналіз поведінки витрат може визначити наскільки добре організована система управління витратами на підприємстві. В підсумку це стимулює розвиток суб'єктів господарювання, що і стане конкурентною перевагою на ринку в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Коба О.В. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. №4. С.99-103.
2. Колісник Г.М. Сутність системи стратегічного управління витратами підприємницьких структур в умовах конкуренції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.16. С. 227-239.

Козій Х.В., студентка групи УФП-31с
науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Професія бухгалтера є однією із найдавніших. Сьогодні вона є дуже престижною як в Україні, так і в усьому світі, адже для існування будь-якого підприємства потрібне якісне ведення бухгалтерського обліку. До того ж, розвиток економіки, розширення підприємств та вихід на світовий ринок породжують нові проблеми перед Україною щодо побудови економічно розвиненої незалежної держави та конкурентоспроможності на світовому ринку. Це зумовлює потребу в покращенні підготовки професійних працівників, в тому числі, бухгалтерів для різних галузей економіки.

В умовах глобалізації економіки покращення підготовки кваліфікованих бухгалтерів має певні труднощі. Це пов'язано з трансформацією професії бухгалтера до сучасного середовища, що вимагає від фахівців не тільки вищої освіти, відповідного стажу роботи за професією, але й високий рівень знань останніх змін у галузі господарського права, податкового законодавства, бухгалтерського обліку, інформаційно-технічних баз знань та постійного підвищення рівня свого професіоналізму у сфері обліку, аналізу та аудиту.

В сучасних умовах ведення бізнесу, особливо в умовах виникнення чи попередження економічної кризи, професійний бухгалтер повинен відповідати таким вимогам [2, С. 38]:

- поєднувати компетентність з професійною чесністю;
- не ставити собі за мету отримання прибутку;
- дотримуватись високого рівня обслуговування та якості виконуваної роботи;
- бути експертом у сфері бухгалтерського обліку, що демонструє і підтримує компетентність, дотримуватись високих професійних стандартів, відповідати кодексу етики, яким регулюється діяльність через професійну організацію бухгалтерів або інший механізм регулювання;
- мати високий рівень знань останніх змін у галузі господарського права, податкового законодавства, бухгалтерського обліку, інформаційно-технічних баз знань;
- мати швидку реакцію на зміни у законодавстві та якісно реалізувати при цьому професійні якості;

– оптимізувати фінансову діяльність підприємства, слідкувати за станом його рахунку та за своєчасністю проведення всіх фінансових операцій;

– бути бухгалтером-аналітиком, який забезпечує менеджмент інформацією та здійснює безперервний професійний розвиток.

Високим професійним бухгалтером може бути той бухгалтер, який «не лише вміє вчасно скласти звітність, а й здатний проаналізувати та зрозуміти час і ситуацію, в якій він живе, усвідомити насувні потреби практики та, використовуючи багатий досвід своєї професії, запропонувати оптимальне господарське рішення» [2, С. 37].

В період економічної кризи бухгалтери відіграють важливу суспільну роль, працюючи як для розвитку підприємства, так і для зростання рівня національної економіки в цілому. У звіті Центру економіки та бізнес-досліджень Міжнародної федерації бухгалтерів (International Federation of Accountants – IFAC) проаналізовано зв'язок бухгалтерської професії з національним економічним зростанням і покращенням рівня життя в досліджуваних країнах. Важливо, що в дослідженні доводиться наявність тісної залежності між часткою бухгалтерів у загальній кількості зайнятого населення країн світу та збільшенням валового внутрішнього продукту (ВВП) і покращенням рівня людського розвитку (рис. 1).

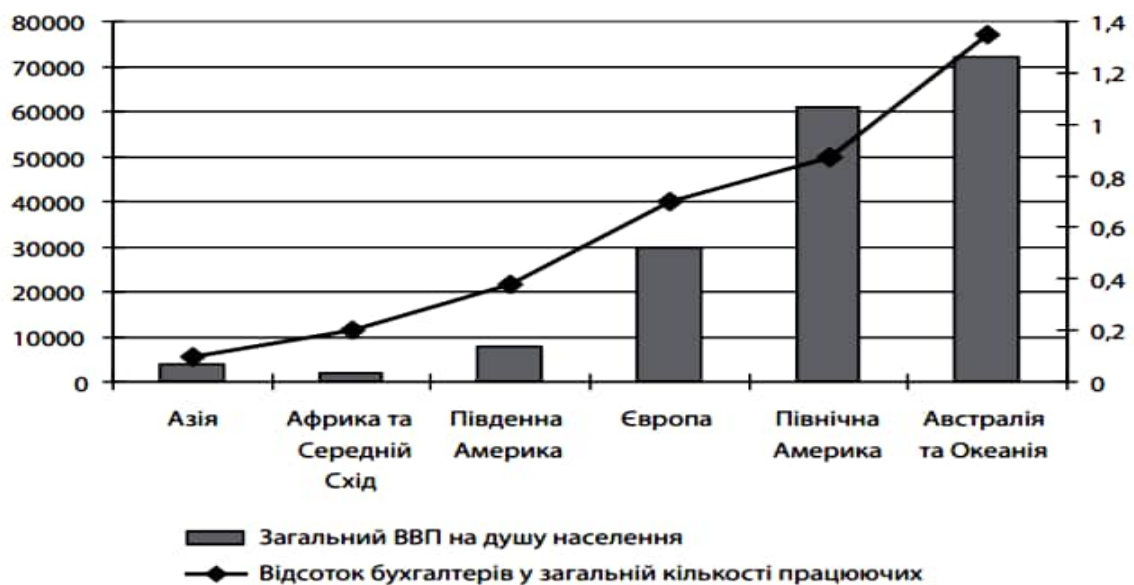

Рис. 1. ВВП на душу населення і частка бухгалтерів у загальній кількості зайнятого населення

Джерело: складено на основі [3, С. 202]

Фахівці з бухгалтерського обліку щорічно додають 575 млрд дол. США у світову економіку, з цієї кількості професійні організації Міжнародної федерації бухгалтерів (175 організацій-членів з понад 130 країн об'єднують 2,84 мільйони професійних бухгалтерів)

приносять 248 млрд дол. США. Згідно з дослідженням, ця валова додана вартість може бути порівняна з часткою, яку вносять у світову економіку окремі невеликі держави. Найбільший економічний внесок роблять бухгалтери в економіку європейських і північноамериканських країн, тоді як інші регіони мають тенденцію до поступового зростання вагомості досліджуваної професії [3, С. 202].

В умовах економічної кризи зменшуються обсяги інвестицій, виробництва, росте рівень інфляції та зростають фінансові ризики. Інфляція породжує проблеми із прогнозуванням потоків грошових коштів, підвищується невизначеність та ускладнюються розрахунки прибутку та потреб в оборотному капіталі. В такій ситуації робота бухгалтерів є дуже важливою, при цьому особливої цінності набуває така властивість бухгалтера, як його максимальна оперативність. Ситуація змінюється щомиті, будь-які облікові затримки мають занадто високу ціну для підприємства. Головний бухгалтер повинен якнайшвидше створити умови для надійної взаємодії з фінансовим та/або планово-економічним відділами, бути готовим надати найсвіжішу інформацію на вимогу керівництва.

Під час кризи інформація про боржників та кредиторів є надзвичайно важливою. До цього керівників найчастіше хвилювали лише дуже узагальнені дані про заборгованості наступних періодів або ж про стан рахунка «на сьогодні». Адже практично на кожному підприємстві завжди був нехай невеликий, але надлишок коштів або ці кошти можна було залучити на хороших умовах у дуже стислі строки. Зараз же інша ситуація – криза ліквідності, та і про позики говорити складно. Тому актуальними стають поточні плани надходження та вибуття коштів. Бухгалтери підприємства мають завчасно отримати інформацію про терміни погашення боргів, щоб мати змогу вжити необхідних заходів до їх стягнення. Це підвищить імовірність надходження платежів. Добре, коли у бухгалтер має не тільки статистику, але й інформацію про платоспроможність основних боржників. Це дозволяє планувати відносини з контрагентом на найближчий період. Відсутність можливості сплачувати борги може стати причиною для припинення поточних поставок без передоплати.

Також потрібно пам'ятати про власні борги. Ще до настання термінів їх погашення потрібно доводити інформацію до підрозділів, відповідальних за розрахунки з кредиторами. Це надасть їм можливість вчасно вжити заходів щодо збільшення строку виплати кредиту, пошуку альтернативних способів його погашення. Іншими словами, чим раніше розглянути питання розрахунків, тим ефективніше можна їх вирішити.

Таким чином, завжди бухгалтер повинен бути готовий відповісти на питання:

- хто заборгував нам і кому винні ми, яка сума боргу?
- коли повинні бути отримані (перераховані) кошти?

— який обсяг стандартної і простроченої заборгованості? [4]

Отже, фахівці з бухгалтерського обліку в наш час все більше переходять від виконання виключно технічних функцій до підтримки управління підприємства та відіграють важливу стратегічну роль в ефективному менеджменті на мікроекономічному рівні, а також помітну суспільну роль, докладаючи зусиль для покращення розвитку суспільства на макроекономічному рівні. До того ж, бухгалтери змушені доповнювати свої раніше незмінні функції, звертаючи увагу на розвиток світової економіки, новітні технології та технологічні розробки, інновації та тенденції в бізнес-середовищі. В умовах економічної кризи важливими компетенціями бухгалтера мають стати: обізнаність та навички володіння сучасними цифровими технологіями та сервісами; знання особливостей правового регулювання ведення бухгалтерського обліку та складання звітності в умовах глобалізації економіки; володіння іноземними мовами; soft skills (інтелектуальні здібності, здатність набувати та використовувати нові знання, креативне мислення, здатність управляти своїми емоціями, передбачувати наслідки рішень, гнучко реагувати на ситуації, міжособистісні та міжкультурні стосунки).

Постійне самовдосконалення, володіння необхідними знаннями, розуміння бізнес процесів, зміна напрямку діяльності в бік нетрадиційних функцій робить бухгалтера широкопрофільним фахівцем, здатним виконувати найскладніші економічні завдання на високому професійному рівні.

В період економічної кризи бухгалтери є справді незамінними працівниками підприємства, адже від вчасного надання облікової інформації фактично залежить майбутнє існування компанії.

Список використаних джерел:

1. Шевчук С. В. Бухгалтер 4.0: чи є майбутнє у професії? *Облік, аналіз і аудит: тренди та перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 15 листопада 2019 р. Миколаїв: НУК, 2019. С. 50-52.
2. Михасик О. Д., Кігченко М. І. Професія бухгалтера в Україні: сучасні виклики та перспективи. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. Вип. 12. С. 36-40.
3. Мельник Н. Г. Тенденції та виклики розвитку бухгалтерської професії. 2019. *Бізнес Інформ*. 2019. № 9. С. 200-205.
4. Мезенцева Н. М. Зростаюча роль бухгалтера в період економічної кризи. URL: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43526.doc.htm.

Курчак Х.В., студентка групи УФП-31с
науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА МСФЗ

За останнє десятиліття в Україні відбуваються складні процеси реформування системи бухгалтерського обліку, зумовлені зміною економічної системи й інтеграцією країни до Європейського Союзу. Це передбачає перехід до єдиних стандартів ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності для уникнення економічних та торговельних бар'єрів між підприємствами різних країн.

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це об'єднуюча ланка, яка дозволяє інвестору з будь-якої країни зрозуміти бізнес, в який він вкладає кошти. Загальновизнаними є переваги звітності, складеної за МСФЗ: якість, прозорість, порівнянність – тобто всі ті характеристики, що роблять її корисною для користувачів [1].

Проблемою переходу бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів в Україні полягають передусім у тому, що система обліку значною мірою підпорядкована податковому законодавству і не забезпечує користувачів необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Незважаючи на всі складнощі переходу вітчизняних суб'єктів господарювання на Міжнародні стандарти фінансової звітності, їх практичне впровадження стало як об'єктивною реальністю, так і законодавчою вимогою для багатьох підприємств. Саме міжнародні стандарти орієнтовані на відображення реальної та об'єктивної облікової й звітної інформації про фінансовий стан, а також дають можливість неупереджено оцінити можливості та перспективи розвитку підприємства. Крім того, вагомим аргументом переходу є те, що МСФЗ не зазнають постійних і непередбачуваних змін, на відміну від національних П(С)БО [2, С. 42].

Перехід на МСФЗ з національних стандартів бухгалтерського обліку різних країн регулює спеціальний стандарт — МСФЗ 1 «Перше застосування МСФЗ», основна мета якого — забезпечити, щоб перші фінансові звіти підприємства, складені за МСФЗ, містили інформацію, яка: [2, С. 46]:

- 1) є прозорою для користувачів і порівняною в усіх відображених періодах;

- 2) забезпечує прийнятну відправну точку для обліку за МСФЗ;
- 3) є економічно обґрунтованою.

Відповідно до зазначеного стандарту перша фінансова звітність за МСФЗ повинна містити як мінімум:

- 3 звіти про фінансовий стан;
- 2 звіти про прибуток або збиток та інший сукупний дохід;
- 2 звіти про рух грошових коштів;
- 3 звіти про зміни у власному капіталі;
- примітки, що включають порівняльну інформацію до всіх зазначених фінансових звітів.

З огляду на наведений склад першої фінансової звітності за МСФЗ визначають і план-графік переходу на МСФЗ, протягом якого підприємство складає й буде готовим подати всі зазначені звіти.

З 2012 р. в Україні Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності є офіційною основою для складання фінансової звітності публічних акціонерних товариств, банків, страхових компаній, кредитних спілок та більшості суб'єктів з надання фінансових послуг. Водночас, з 1 січня 2018 р. перелік підприємств, для яких МСФЗ стали обов'язковими, суттєво розширено. А вже з березня 2020 року розпочато етап повноцінного обліку за МСФЗ.

Проте проблемою українських МСФЗ є те, що вони оновлюються досить повільно, переклади старі, а часто й не відповідають оригінальним текстам, відсутні нові стандарти або з'являються зі значними запізненнями. До прикладу часто плутають слова «дохід» та «прибуток», а звідси і некоректність записів.

Зазначимо, що впровадження МСФЗ в практичну діяльність українських компаній має певні переваги та недоліки. До основних переваг переходу українських компаній на МСФЗ віднесемо те, що вони можуть бути інструментом складання та представлення «легальної» управлінської звітності, забезпечуючи тим самим достовірність, неупередженість та прозорість такої звітності, що говорить про правдиве уявлення реального стану діяльності підприємства у випадку використання звітності за МСФЗ.

Проте, перехід підприємств до використання МСФЗ супроводжується й вагомими недоліками, серед яких:

- 1) проблемність переходу на МСФЗ малих та середніх підприємств;
- 2) нестача кваліфікованих кадрів, що призводить до постійного підвищення витрат на залучення кваліфікованих фахівців і аудиторів;
- 3) збільшення кількості пакетів звітності (складання звітності за МСФЗ та

національними стандартами);

4) недостатність системи збору інформації (програмного забезпечення);

5) трудомісткість і висока вартість подібного «перекладання»;

6) низька актуальність звітності, яка полягає в тому, що дані у вітчизняному бухгалтерському обліку занадто формалізовані, а коли до періоду затримки бухгалтерських даних додається ще час на трансформацію і вивірення даних, то погіршується оперативність подання звітності;

7) формальність звітності, оскільки за традиційного підходу поліпшуються тільки алгоритми складання звітності, тоді як самі співробітники і процедури корпоративного управління залишаються на колишньому рівні, – по суті, змінюються тільки цифри на папері, а не сама компанія. Тому часто дана звітність за МСФЗ розцінюється компаніями як «податок на публічність», а не реальний засіб управління [4, С. 340].

Практикуючим бухгалтерам необхідно пам'ятати головне, що перехід від національних до міжнародних стандартів зобов'язує проводити коригування, передбачені МСФЗ 1, та контролювати їх виконання, якщо це виконує автоматично програмне забезпечення. Зокрема, основними з них є [3]:

1. Визнавати всі активи та зобов'язання відповідно до вимог МСФЗ.

2. Виключати (припинити визнання) всіх активів та зобов'язань, які не відповідають критерію визнання згідно МСФЗ.

3. Перекласифікувати статті активів, зобов'язань та капіталу в балансі відповідно до правил МСФЗ – перенесення суми з однієї статті до іншої.

4. Провести оцінку всіх активів та зобов'язань відповідно до МСФЗ.

Отже, нові оцінки повинні узгоджуватися з оцінками попередніх стандартів, після коригувань в обліковій політиці, окрім випадків, коли є очевидні дані про помилковість раніше зроблених оцінок. Для оцінки усіх визнаних активів і зобов'язань слід застосовувати правила оцінки, передбачені МСФЗ, які діють на дату балансу.

Отже, перехід до міжнародних стандартів нерозривно пов'язаний з вирішенням проблемних питань уніфікації вітчизняної облікової системи. Цей процес незаперечний, але поступовий. В Україні існують істотні проблеми щодо даного переходу проте в умовах сучасного економічного розвитку країни роль ступеня довіри до якості та прозорості показників бухгалтерського обліку, що складають основу фінансової звітності суб'єктів господарювання, важко переоцінити, оскільки ця інформація цікавить не тільки вітчизняних, але й зарубіжних користувачів. Найбільш оптимальним варіантом трансформації бухгалтерського обліку і звітності є максимально можлива гармонізація

вітчизняних П(С)БО із МСФЗ, що дозволить вчасно вносити необхідні доповнення в них по мірі розвитку міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Онищенко В. МСФЗ 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7659-msfz-2020>
2. Лучко М., Мельник Н. МСФЗ-звітність: практичні аспекти переходу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 42–53.
3. Чирко Д.М. МСФЗ як елемент виходу на міжнародний валютний ринок Форекс. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2010. № 3(15). С. 338-345.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1) «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_004

*Мосолова Ю.О., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ COVID -19

Облік заробітної плати є одним з найважливіших і складних ділянок роботи, що займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві, оскільки потребують точних і оперативних даних, у яких відбивається зміна чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників. У зв'язку із пандемією COVID-19 та введенням карантину значна кількість діючих суб'єктів господарювання, окрім об'єктів критичної інфраструктури, вимушена була обмежити чи призупинити господарську діяльність, відповідно і питання оплати праці набуло ще більшої актуальності.

Заробітну плату згідно зі ст. 1 Закону України «Про оплату праці» визначають як «винагороду обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» [3].

За даними Торгово-промислової палати, на сьогодні в Україні призупинило свою

діяльність близько 700 тисяч підприємств, установ та організацій, що забезпечували роботою понад 3,5 млн людей.

Суб'єкти господарювання, які призупинили свою діяльність, вважаються такими, що перебувають у стані простою. Простої – це призупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвотною силою або іншими обставинами [1]. В даному випадку працівник рахується в трудових відносинах з підприємством та йому оплачується час простою з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу).

Варто зазначити, що під час простою нарахування доплат і надбавок, передбачених колективним договором, не здійснюється, оскільки працівники під час простою не виконують встановлену їм норму праці. Проте, ті виплати, які є обов'язковими та напряму прив'язані до окладу зберігаються, наприклад доплати за ступінь, стаж, звання тощо, якщо такі є.

Необхідно відмітити, що роботодавці на період карантину в зв'язку з COVID - 19 також можуть:

- запровадити віддалену (дистанційну) роботу для працівників;
- надати працівникам відпустки, зокрема, без збереження заробітної плати за згодою сторін.

У разі, коли працівники виконують доведені їм завдання в дистанційному режимі (вдома) та звітують про виконану роботу щодня. Оплата праці за такого режиму залишається на рівні з оплатою праці, яка нараховувалась працівнику до запровадження дистанційного режиму роботи. При цьому роботодавець повинен внести зміни до правил внутрішнього трудового розпорядку щодо віддаленої форми роботи.

Отже, на перший погляд виконання працівником роботи вдома може бути ефективним інструментом роботи на час карантину, однак недоліком такого режиму роботи є те, що відправити виконувати роботу вдома можна далеко не усіх працівників.

З метою недопущення скорочення штату чи чисельності працівників, роботодавець має право запропонувати працівникам скористатися правом на відпустки. Такий варіант може бути вигідним для працівника, оскільки на момент перебування працівника у відпустці за ним зберігається робоче місце, а ризик звільнення є мінімальним.

У відповідності до загальних приписів чинного законодавства, працівник на весь період карантину чи на його частину, зокрема, має право на такі відпустки:

- щорічну відпустку зі збереженням заробітної плати;
- відпустку на період карантину без збереження заробітної плати;
- відпустку без збереження заробітної плати тривалістю до 15 днів;

- відпустку без збереження заробітної плати (або із частковим збереженням) для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- відпустку без збереження заробітної плати для догляду за дитиною віком до 14 років;
- додаткову відпустку для працівників, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства та/або жінок, які мають двох або більше дітей віком до 15 років;
- а також інших відпусток, які передбачені Законом України «Про відпустки».

Щодо відправлення у відпустку за власним бажанням, то варто зазначити, що керівник не може відправити усіх працівників у відпустки, оскільки це є порушенням трудового законодавства й за що передбачено адміністративну відповідальність у сумі – до 1700 грн., а в деяких випадках й кримінальну відповідальність.

Також важливого значення набуло питання правил оподаткування доходів працівників під час карантину. Якщо зарплати (та інших доходів) у певного працівника цілий місяць не було, то ПДФО, ВЗ та ЄСВ сплачувати за такого працівника не потрібно. Просто немає бази нарахування. Не виконується в цьому випадку і вимога у нарахуванні ЄСВ в розмірі мінімального страхового внеску. У разі, нарахування доходів працівнику, звільнення зарплати

(лікарняних, відпускних) на час карантину від ПДФО, ВЗ та ЄСВ не сталося.

Тому, при їх нарахуванні слід нараховувати і ПДФО, ВЗ та ЄСВ. І сплатити ці платежі треба у строки, встановлені законодавством. Як правило, це день виплати такого доходу працівнику. А якщо він був нарахований, але не був виплачений, то діють граничні строки сплати:

1) для ПДФО та ВЗ – це 30 днів місяця, наступного за місяцем, у якому дохід було нараховано;

2) для ЄВ – це 20 число (і тільки для гірничих підприємств – 28 число) місяця, наступного за місяцем, у якому дохід було нараховано.

Варто зазначити, що за порушення податного законодавства в період карантину штрафи не стягуються й платникам податків не нараховується пеня, а нарахована, але не сплачена за цей період пеня, підлягає списанню.

Задля підтримки бізнесу, на період карантину, пов'язаного з коронавірусною інфекцією було звільнено від нарахування та сплати ЄСВ таких груп осіб:

- фізичні особи-підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування;
- особи, які провадять незалежну професійну діяльність;
- члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які

підлягають страхуванню на інших підставах.

При цьому, зазначені особи можуть самостійно прийняти рішення про сплату єдиного внеску за вказані періоди у розмірах та порядку, визначених законодавством та відобразити це у звітності. Слід також звернути увагу, що ФОП першої та другої групи (без працівників) може зекономити на податках, адже має можливість піти у відпустку на один календарний місяць.

Отже, сьогодні бізнес та суспільство стали заручниками ситуації, яка диктує свої правила. Запровадження на території України карантину та розповсюдження коронавірусу COVID-19 не слід розглядати як підставу для допущення порушення вимог трудового законодавства, у тому числі прав осіб на працю та отримання заробітної плати. В свою чергу, уряд запроваджує механізми, спрямовані на захист працівників та роботодавців.

Резюмуючи викладене, вважаємо, що держава через систему державних органів у симбіозі з бізнесом та суспільством мають усі шанси на подолання наслідків карантину та розповсюдження коронавірусу COVID-19, не допускаючи понесення значних втрат.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 332-VIII / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
4. Трудові відносини під час коронавірусу. URL: <https://pravo.ua/trudovi-vidnosini-pid-chas-koronavirusu/>.
5. COVID-19: організація дистанційної роботи та оплати праці під час карантин. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100017192-covid-19-organizatsiya-distantsiynoyi-roboti-ta-oplati-pratsi-pid-chas-karantin>

Сенишин Б.Б., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Гончарук С.М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах стрімкого поширення пандемії коронавірусу та впровадження карантинних заходів, поставили перед організаціями абсолютно нові умови роботи. Компанії повинні були з великою швидкістю адаптуватись до нової реальності, і на жаль, як можемо спостерігати виклики на цьому не зупинились. Під дією зовнішніх і внутрішніх факторів, що постійно змінюються та перебувають у стані нестабільності посилюється роль фінансової кризи, яка спіткає більшість підприємств на своєму шляху та може призвести до банкрутства. Економічні наслідки пандемії корона вірусу вплинули та будуть ще довго впливати на функціонування підприємств у всьому світі.

Тому, значною мірою зростає роль пошуку нових шляхів захисту економічної сторони ведення бізнесу в умовах економічної та політичної нестабільності. В даному контексті важливого значення набуває система внутрішнього аудиту, оскільки внутрішні аудитори можуть допомогти своїм компаніям впоратися з новими викликами, виконуючи роль надійних партнерів і радників, з метою прогнозування й попередження внутрішніх і зовнішніх загроз, а також допомогти у прийнятті ефективних управлінських рішень.

Метою даної роботи є обґрунтування ролі внутрішнього аудиту в управлінні підприємством в кризовому середовищі.

Питання організації внутрішнього аудиту на підприємствах досліджувались багатьма науковцями, зокрема: В. Бобошко, В. Бурцева, Ф. Бутинець, М. Голощанов, С. Губський, Т. Каменська, Г. Коблянська, К. Коцюбинська, Л. Ліщинська, В. Немченко, С. Олійник, Р. Сагайдак, А. Семенець, О. Сметанко, О. Філозоф тощо.

Міжнародний Інститут Внутрішніх Аудиторів визначає, що внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління [1].

Згідно з даними «The Global Internal Audit Common Body of Knowledge», який є однією з основних частин поточних наукових досліджень у сфері внутрішнього аудиту, що проводяться Фондом досліджень Інституту (The IIA Research Foundation – IARF), на сьогодні у світі внутрішній аудит запроваджено в основному на підприємствах державного та фінансового секторів (рис. 1). У дослідженні взяли участь близько 14500 практиків з 106 інститутів та 156 відділень, що представили 165 країн світу [1].

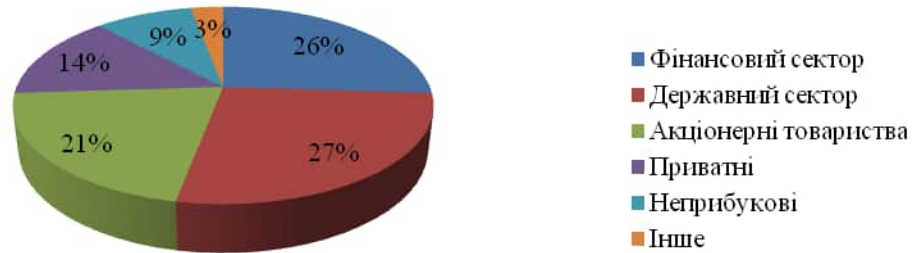

Рис. 1. Перелік підприємств, які застосовують систему внутрішнього аудиту

Джерело: складено автором на основі [1]

Основною метою системи внутрішнього аудиту є сприяння виконанню поставлених завдань та цілей, а також пошук шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства. Об'єкти внутрішнього аудиту з'ясовуються залежно від виду діяльності суб'єкта господарювання.

Таким чином, внутрішній аудит виступає особливою формою контролю, яка організована в межах підприємства та за ініціативи його керівників, дії якої регламентуються внутрішніми документами та реалізуються окремо створеною службою або посадовою особою з метою контролю за ефективністю діяльності, виявлення резервів та запобігання помилок. Він має виконувати такі завдання [2]:

- перевірка систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю;
- перевірка бухгалтерської та оперативної інформації, дотримання законів та інших нормативних актів, а також вимог облікової політики, інструкцій, рішень і вказівок керівництва або власників;
- перевірка діяльності різних ланок управління підприємством та оцінка ефективності механізму внутрішнього контролю;
- перевірка наявності, стану і забезпечення збереження майна підприємства;
- сприяння мінімізації втрат виробничих запасів, грошових коштів, основних засобів;
- оцінка використовуваного підприємством програмного забезпечення;
- спеціальні службові розслідування окремих випадків, наприклад підозр у

зловживаннях;

- забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань тощо;
- розроблення і надання пропозицій щодо усунення виявлених недоліків та рекомендацій щодо підвищення ефективності управління.

Як ми бачимо, процес організації роботи системи внутрішнього аудиту є важливим у діяльності підприємств, адже він дає змогу отримати оперативну і достовірну інформації для прийняття ефективних управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в кризових умовах. Тому, слід розглянути основні етапи організації процесу проведення внутрішнього аудиту (рис. 2).

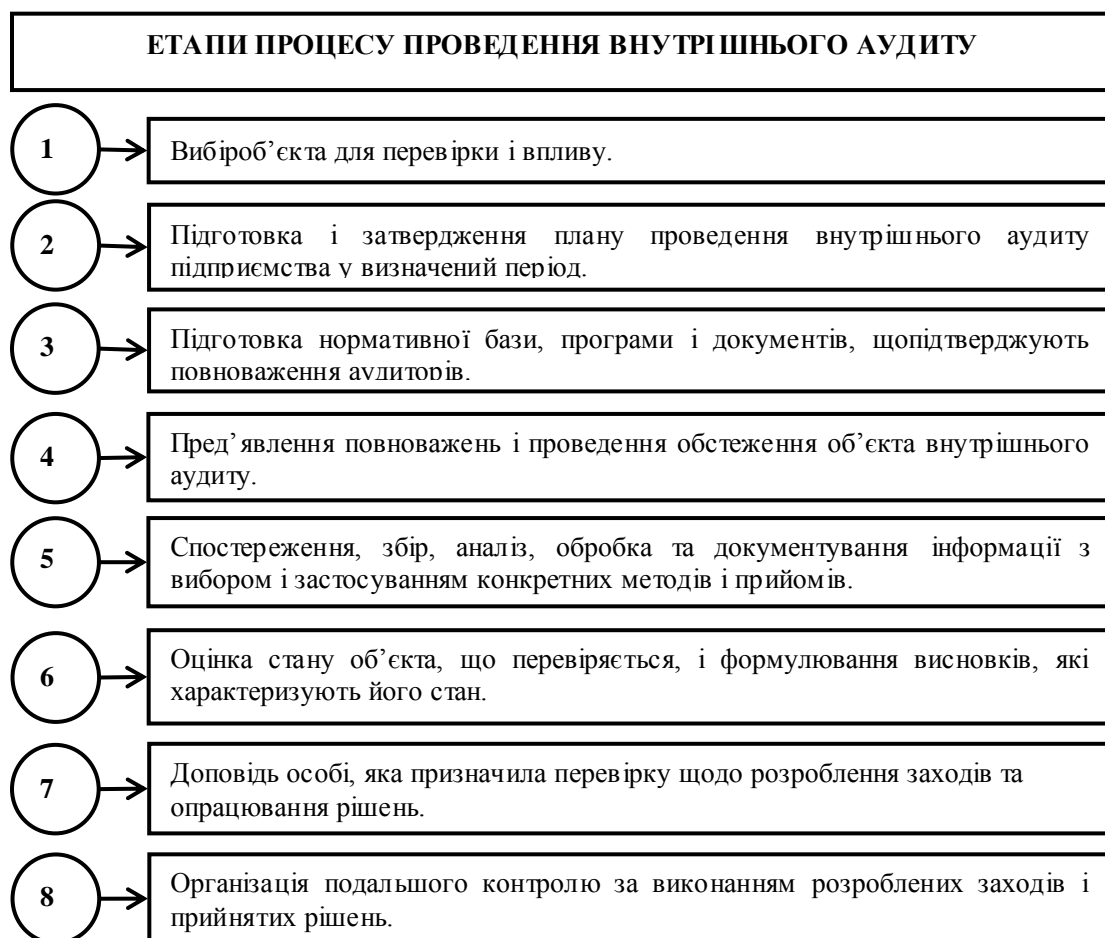

Рис. 2. Етапи організації процесу проведення внутрішнього аудиту на підприємстві
Джерело: складено на основі [2]

Організувати процес внутрішнього аудиту на підприємстві покладається на керівників, які в свою чергу можуть створити внутрішню службу контролю або використовувати зовнішні служби, що мають бути укомплектовані професійними та кваліфікаційними кадрами, які здатні виконувати покладені на них завдання відповідно до

чинного нормативно-правового законодавства та внутрішніх правил, процедур. Результати проведених перевірок оформлюються актами, довідками або звітами у довільній формі залежно від виду контрольної роботи. Перевірка вважається закінченою тоді, коли виявлені порушення усунені, а фінансово-господарська діяльність підрозділу, що перевіряється, забезпечує повний господарський розрахунок і раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

На жаль, слід виділити, що система внутрішнього контролю, яка функціонує на сьогодні в Україні, – недосконала та не справляється з поставленими перед нею завданнями, що призводить до меншої ефективності здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві та до недовіри щодо такої системи. Однією з найбільших проблем в умовах сьогоднішнього дня, яка постала перед процесом організації проведення внутрішнього аудиту на підприємствах України – це карантинні умови функціонування, які тягнуть за собою низку суттєвих перешкод, а саме [3]:

- в умовах карантину аудитори не можуть проводити фізичних інспекцій;
- працюючи з дому, вони можуть не мати доступу до критичних систем та баз даних організації, що унеможливує проведення суттєвої частини запланованих тестів та аналізів;
- керівники різних напрямів можуть бути надто завантажені вирішенням критичних питань, пов'язаних з функціонуванням організації в нових умовах, і не мати можливості брати участь в нарадах, пов'язаних з проведенням перевірок внутрішнього аудиту.

За таких умов робота внутрішніх аудиторів значно обмежується заповненням робочих документів за розпочатими перевітками, підготовкою до наступних аудиторських перевірок, що включає складання програми аудиторської перевірки, вивчення нормативної бази тощо.

Таким чином, ефективність внутрішнього аудиту на підприємстві визначається рівнем його організації. Основними об'єктами організації внутрішнього аудиту є створення та організація роботи внутрішнього аудиту, організація праці внутрішніх аудиторів, організація процесу здійснення внутрішнього аудиту. З вище наведених проблем функціонування системи внутрішнього аудиту на сьогодні можемо визначити заходи для забезпечення роботи в умовах карантину, зокрема: перехід до більш оперативного аудиту та звітування; визначення пріоритетних завдань аудиторів в умовах дистанційної роботи; розроблення плану управління кризовими ситуаціями; розроблення нової методології проведення внутрішнього аудиту; створення сприятливих умов для роботи аудиторів. Внутрішні аудитори для ефективної підтримки менеджменту підприємства повинні використовувати свої унікальні навички та організаційне позиціонування, а саме: зрозуміти і оцінити усі

нагальні ризики; оцінити наявні в організації плани управління кризою та забезпечення безперервності діяльності, а також чітко визначити процедуру інформування зацікавлених користувачів. Забезпечення таких заходів дасть змогу забезпечити безперебійну роботу та підвищити економічну безпеку підприємства у непростих умовах.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнський Інститут внутрішніх аудиторів (ВІВА). URL: <http://www.iaa.com.ua>; <http://www.iaa.org.ua>.
2. Йовенко І.В. Проведення внутрішнього аудиту на підприємстві: важливі аспекти. *Аудитор України*. 2015. № 4 (233). С. 30-35
3. Як пандемія вплинула на роботу підрозділів внутрішнього аудиту. Палата аудиторів і бухгалтерів України. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/1612-yak-pandemiia-vplynula-na-robotu-pidrozdiliv-vnutrishnoho-audytu>

*Сенишин Б.Б., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Світова криза, яка спричинена пандемією COVID-19 показала, що важливою причиною низького рівня економічної безпеки підприємств є невідповідність управлінського персоналу, а більшою мірою інформаційної системи, на основі якої приймаються управлінські рішення до вимог і завдань антикризового управління. Більшість проблем, що виникають процесі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, зумовлені структурою системи менеджменту, а отже, і її організацією.

Тому в сьогоденних умовах господарювання істотно посилюється роль до обліково-аналітичної інформації, яка має безпосередній вплив на прийняття управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах кризових явищ.

Метою роботи є висвітлення ролі обліково-аналітичної інформації в системі забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах сучасної економічної кризи.

Питання обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту в кризових умовах підприємства неодноразово висвітлювали провідні вітчизняні вчені, зокрема, М.Т. Білуха, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, В.Б. Моссаковський, С. Пушкар, П.Т. Саблук, В.В. Сопко. Однак пандемія COVID-19 внесла суттєві зміни у підходах до оцінки наслідків кризи, визначення способів убереження від кризи, зокрема із використанням потужного інструментарію системи обліково-аналітичного забезпечення.

Підприємство, яке на своєму шляху зіткнулось із фінансовими труднощами, має дати відповідну оцінку ситуації, що склалась та оцінити рівень фінансових проблем, ухвалити управлінські рішення щодо подальшої діяльності, а також розробити заходи щодо недопущення банкрутства. На даному етапі першочергового значення набуває необхідність цілісної інформаційної системи підприємства, центральну роль у складі якої відіграє обліково-аналітична інформація.

Обліково-аналітичне забезпечення являє собою доволі складну інформаційну систему, оскільки йдеться про різні рівні управління, численні об'єкти менеджменту. З одного боку, обліково-аналітичне забезпечення виступає основою для моніторингу стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого боку – своєрідним видом професійної діяльності в галузі безпеки, який прямо пропорційно впливає на її забезпечення.

Таким чином, під обліково-аналітичною системою управління слід розуміти систему, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, зокрема оперативних даних і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації [1].

Нагальна потреба в забезпеченні обліково-аналітичної інформації на сьогодні ускладнена такими факторами, як: невідповідність обліково-аналітичної інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку й звітності якісним характеристикам інформації для цілей управління підприємством; фрагментарне подання бухгалтерським обліком обліково-аналітичної інформації для цілей управління; використання різних методологічних прийомів (у т.ч. гостра проблема ідентифікації й оцінювання ризиків у системі бухгалтерського обліку), що призводить до неможливості порівняння даних бухгалтерського обліку з даними інших звітних періодів, так і з даними звітності інших підприємств, що робить дані бухгалтерської звітності непридатними для макроекономічних розрахунків тощо [2].

Цілісна обліково-аналітична система підприємства повинна включати певні складові зображені на рис. 1.

Синтез перерахованих вище складових, дозволить створити механізм обліково-аналітичного забезпечення підприємства, який буде виконувати функцію потреб управління, що відповідає вимогам керівників, акціонерів, інвесторів, представників виконавчої влади та

інших користувачів в умовах економічної кризи та інших соціально-економічних потрясінь.

Рис. 1. Складові інтегрованої обліково-аналітичної системи підприємства

Джерело: складено на основі [2]

Механізм обліково-аналітичного забезпечення є невід’ємним компонентом функціонування інформаційної системи, що спрямований на підвищення ефективності та результативності методології економічної безпеки суб’єктів господарювання в кризових умовах. Він передбачає методи збирання інформації, способи її узагальнення та аналізу, а також технології надання безпосереднім користувачам з метою визначення рівня та стану економічної безпеки власного підприємства чи його потенційних партнерів та конкурентів, діяльність яких може вплинути на стан безпеки підприємства. Тому можна визначити його функціональні складові: інформаційну, правову, методичну, технологічну (рис. 2).

Слід зауважити, що в кризових ситуаціях управлінські стратегії часто змінюються доки підприємство не досягне стабільного та стійкого стану, а це, в свою чергу, посилює роль обліково-аналітичного забезпечення. Основою обліку кризових обставин є з’ясування причин та обставин виникнення кризового становища на підприємстві та вивчення умов, які зумовили дане явище.

Таким чином, можна визначити основні завдання обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства в кризових умовах [3]:

- діагностування фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності (банкрутства);
- визначення кінцевого результату діяльності суб’єктів господарювання;

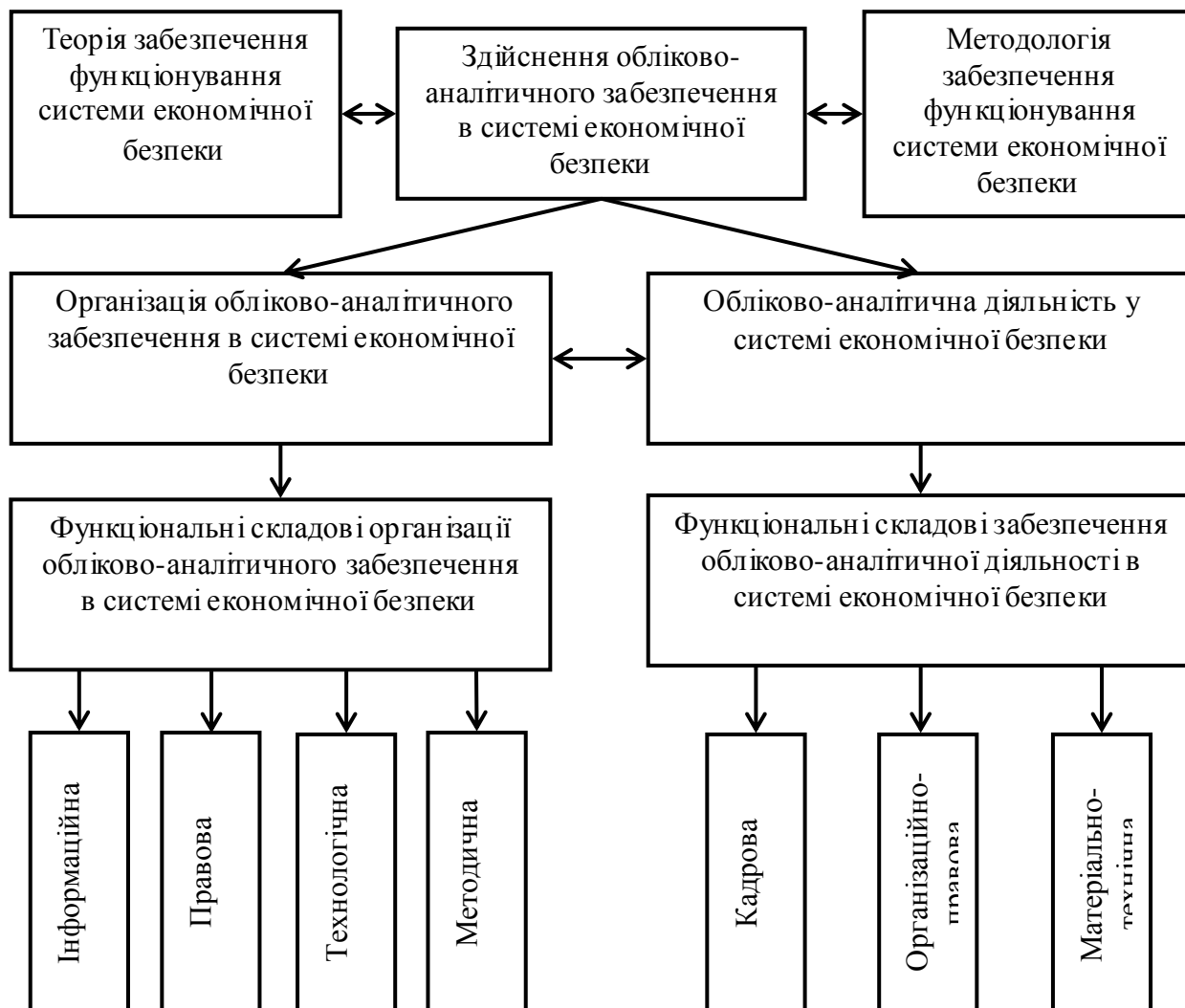

Рис.2. Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки в кризових умовах

Джерело: складено на основі [3]

- здійснення належного контролю за господарською діяльністю підприємства;
- оцінювання стану та рівня економічної безпеки власного підприємства;
- оцінювання стану безпеки та надійності потенційних партнерів та конкурентів;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- максимально повне інформаційне забезпечення системи економічної безпеки підприємства та його окремих функціональних підрозділів;
- сприяння гармонізації інтересів підприємства як юридичної особи та окремих співробітників як фізичних осіб з метою мінімізації внутрішніх загроз;
- забезпечення захисту отриманої інформації, яка відноситься до комерційної таємниці підприємства.

Таким чином, для забезпечення стабільного стану підприємства та підвищення

економічної безпеки в кризових умовах необхідно накопичувати достовірну та актуальну інформацію, яка виступає основою ефективної організації діяльності підприємств. Накопичення такої інформації досягається завдяки процесу формування інформації в бухгалтерському обліку на таких етапах: забезпечення цілей різних груп користувачів інформації бухгалтерського обліку шляхом здійснення моніторингу їх потреб; погодженість інтересів диференційованих груп користувачів; виявлення можливих засобів ведення бухгалтерського обліку, котрі в змозі забезпечити формування різних видів звітності.

Список використаних джерел:

1. Титаренко Г.Б. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 4. С. 66–69.
2. Голуб Н.М. Посилення ролі обліково-аналітичної інформації в умовах економічної кризи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 647. 2009. С. 313-316.
3. Гнилицька Л.В. Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197233692.pdf>

Сівак В.С., студентка групи УФОМ-11с
науковий керівник: Приймак С.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

СТАН ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

На сьогоднішній день дуже важливо реально оцінювати стан злочинності у сфері господарської діяльності. Оскільки вони становлять пряму суспільну небезпеку для економіки будь-якої країни. Такий вид злочинів характеризується складністю, латентністю, різноманітними формами прояву та є одним із найпоширеніших.

Хоча господарська діяльність регулюється великою кількістю установчих документів, актів та законів, питання про мінімізацію та попередження злочинності у цій сфері залишається відкритим. Значущою є роль держави для підтримання сталого функціонування економічних відносин. Зокрема відповідні положення Конституції України вимагають забезпечення державою захисту конкуренції у ринкових відносинах, рівних умов розвитку

всіх форм власності, економічної та інформаційної безпеки та недопущення зловживання монопольним становищем.

Протидія злочинності у сфері господарської діяльності здійснюється відповідно до норм чинного міжнародного та внутрішнього законодавства. У Кримінальному Кодексі України дані злочини розташовані в статтях 199-233 його Особливої частини. Слід зазначити, що після затвердження нового Кримінального Кодексу України, розділ, присвячений злочинам у сфері господарської діяльності, був доповнений і продовжує поповнюватись новими складовими, що наразі становлять 88% від загальної кількості його статей. Це є свідченням триваючого процесу подальшого реформування нормативної бази про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності [2].

Щоб детальніше розібратись у природі злочинів у сфері господарської діяльності, необхідно дати визначення його родового об'єкта. Ним являються власне суспільні відносини, які виникають в процесі виробництва суспільного продукту, розподілу, обміну, надання послуг та в процесі виконання бюджетів від результатів господарювання. Думка науковців стосовно даного визначення є досить плюралістичною. І все ж родовим об'єктом зокрема визначають: звичайну господарську діяльність, власне суспільні відносини в економічній сфері, всю сукупність можливих відносин в процесі руху коштів, матеріальних благ, прав та сучасну систему господарювання [3].

Для боротьби зі злочинами у сфері господарської діяльності в Україні створений окремий напрям кримінально-правової політики, який складається із наступних піднапрямів:

- кримінально-правова політика у сфері боротьби із посяганнями на фінансову та банківську системи України;
- кримінально-правова політика у сфері боротьби із злочинними посяганнями на встановлений порядок господарської діяльності;
- кримінально-правова політика у сфері боротьби із посяганнями на встановлений порядок приватизації.

Даній проблемі присвячена значна кількість праць, і все ж, оцінюючи сучасний стан злочинності у даній сфері та статистику злочинів, все ще відсутні комплексні рішення для її розв'язання. В середньому раз в місяць вносяться зміни та доповнення в 3 кримінально-правові норми. Такий темп є досить повільним для прогресивного вирішення та покращення системи боротьби із злочинністю у сфері господарської діяльності. Це пов'язано із відсутністю цілісної концепції кримінально-правової політики в Україні, а також стратегії розвитку національного кримінального права.

Важливим аспектом для оцінки сучасного стану господарської діяльності та тенденцій розвитку є законодавчі положення, що визначають формалізований предмет кримінального

права у цій сфері. Кримінально-правова політика є нерозривною складовою всієї політики держави. Оскільки це є інструмент боротьби зі злочинністю, базою для якого є відповідні положення законодавства про кримінальну відповідальність.

За окремими дослідженнями було встановлено, що основними причинами та передумовами виникнення глобальних криміногенних процесів у господарських відносинах є те, що при реформуванні даної сфери не беруться до уваги методи ризик менеджменту, що є науково-обґрунтованими та економіко-кримінологічних експертиз організаційних і правових рішень. Саме це призвело до криміналізації господарської сфери в обсязі 90% [4].

Україна є державою із перехідною економікою та знаходиться у стані кризи, в таких умовах відбувається зрощення законної та незаконної кримінальної господарської діяльності. Процес криміналізації є глобальним та охоплює всі сфери, напрями реформування та управління господарською діяльністю. На тлі кризи такі процеси проявляються ще більше та становлять велику загрозу для економічної та національної безпеки, збільшується ризик негативних наслідків.

Щоб більш цілісно уявити сучасний стан та важливість удосконалення системи протидії господарським злочинам слід порівняти обсяги вчинених злочинів у даній сфері за останні декілька років. За офіційними статистичними даними з аналізу результатів роботи із виявлення злочинів у сфері господарської діяльності видно, що у період з 2013 по 2019 рік кількість злочинів коливалась від 4 092 (2019, липень) до 11 104 (2013), при цьому 85% цих злочинів були вчинені службовими особами. Але, відповідно до звітності про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, в установах, організаціях за видами економічної діяльності, станом на кінець серпня 2020 року вже зареєстровано 39 281 випадок, що більше ніж у 3 рази перевищує найбільший показник зареєстрований у 2013 році [5].

Зазвичай об'єктами посягання при вчиненні даного роду злочинів є реєстраційно-дозвільні відносини, що виникають в процесі виробництва як матеріальної так і нематеріальної продукції, відносин управління та перерозподілення прав власності. Предметом посягання є матеріальні активи такі як, майно, основні засоби, результати виробництва, права власності громадян та функції реєстрації, контролю, ліцензування та надання квот.

Кількість вище зазначених правопорушень залежить від ефективності діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів та державних контролюючих органів. Результати зафіксованих господарських злочинів свідчать про те, що їх виникнення залежить від існуючих умов на ринку та умов ведення господарських відносин. Способи вчинення злочинів постійно змінюються, що зумовлює високу латентність. Аби протидія кримінальним діянням в економіці була ефективною, правоохоронні органи мають бути

пристосовані та відповідати сучасним тенденціям, враховувати постійні зміни форм вчинення злочинів у сфері господарської діяльності.

Щоб підтримувати кримінальне законодавство а актуальному стані та швидко реагувати на зміни у суспільстві та державі, має застосовуватись політика декриміналізації господарських злочинів. Вона полягає у переоцінці неприйнятних діянь та, за потреби, їх вилучення з чинного кримінального законодавства, саме у такій політиці полягає зміна раніше діючої кримінально-правової заборони.

З економічної точки зору декриміналізація в Україні означає переоцінку ступеня суспільної небезпеки злочинів через удосконалення кримінального закону. Наслідком цього буде перевизначення злочинів та переведення їх до адміністративних правопорушень. До суттєвих переваг декриміналізації економічних злочинів слід віднести той факт, що дана реформа значно поповнить державний бюджет України. Оскільки вона передбачає стягнення штрафів з винних, і, таким чином, будуть заощадженні гроші на утриманні в'язниць. Наступною перевагою має стати мотивація для підприємців прагнути дотримуватися чинного законодавства, вкладаючи гроші у довгострокові проекти та побоюватися вести тіньовий бізнес. Також, дана реформа стане одним із перших кроків у наближенні національного господарства до європейських стандартів.

Для того щоб діяння набуло статусу адміністративного правопорушення слід враховувати наступні фактори, які впливають на це, а саме:

- рівень суспільної небезпеки діяння,
- ступінь його морального осуду населенням,
- частота застосування відповідних кримінально-правових норм на практиці,
- наявність необхідних нормативно-правових актів, що застосовуються при боротьбі із відповідним видом суспільної поведінки.

Значною перевагою декриміналізації також є розвантаження діяльності слідчих, оперативних та правоохоронних органів. Буде можливість обійтись без тривалого кримінального судочинства, що є затратним як по часу так і фінансово.

Незважаючи на вагомі переваги вище зазначеної реформи, все ж є певні ризики для суспільства. В Україні відсутня єдина державна ідеологія, що б давала спільні цілі та орієнтири для розвитку економіки та суспільства загалом. Світогляд та менталітет українців є плюралістичними, це може призвести до нераціональної оцінки даної реформи, оскільки складеться враження, що держава не карає порушників, внаслідок чого кількість злочинів може навпаки збільшитись. Отже, перш за все українське суспільство має працювати над формуванням спільної державної ідеології, а принципи духовної свободи мають бути закріплені на рівні Конституції.

Об'єкт кримінально-правової охорони, що є основою побудови Особливої частини Кримінального кодексу, є надзвичайно цінним. Законодавці мають приділяти підвищену увагу удосконаленню кримінальної відповідальності за посягання на суспільні відносини у сфері господарювання та слідкувати за його відповідністю сучасним тенденціям вчинення даних злочинів. Зміни внесені до чинного кримінального закону повинні бути зумовлені розвитком суспільних відносин, що є надзвичайно прогресивними та випереджають процес удосконалення засобів їх регулювання.

Отже, можна зробити такі висновки. По-перше, актуальною залишається проблема зміни правового регулювання суспільних відносин в цілому і кримінального закону зокрема, це є важливим для України, як демократичної, соціальної та правової держави. По-друге, одним із головних напрямків для покращення державно-правового регулювання господарських відносин є реалізація положень чинної Конституції про проведення низки реформ, спрямованих на перегляд кримінальної відповідальності за економічні злочини, що, власне, має стати гарантією захисту прав і свобод громадян. Всі ці заходи спрямовані на наближення українського законодавства до європейських стандартів, і відповідно, підвищення якості життя.

Список використаної літератури

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. 436-IV / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405#Text>
3. Загальна характеристика злочинів в сфері господарської діяльності. URL: <https://lektsii.org/4-26289.html>.
4. Попович В.М., Попович М.В. Проблеми розслідування економічних злочинів : навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2016. 352 с.
5. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності. URL: <https://data.gov.ua/dataset/3b3dc743-9620-4bb7-be8e-f8ed19bf81f4>.

Сівак В.С., студентка групи УФОМ-11с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сьогодні стан будівельної галузі прямо залежить від економічних криз, які відбуваються в Україні, він показує здатність даної сфери до відновлення та прогресивного розвитку. Під час криз утворюється дисбаланс між попитом і пропозицією, і наслідком цього є розлад та занепад усіх сфер економічної діяльності. Аналіз статистичних даних, фактів та наукових досліджень у галузі будівництва є необхідним для проведення демократичних реформ та подальшого розвитку.

Кризові явища загалом в Україні досліджували такі науковці як О. Бабанін, Я. Белінська, Я. Жаліло, С. Мочерний, З. Руденко, В. Черненко, Л. Шангіна, Н. Шведова. Окрім цього, проводяться дослідження впливу економічних криз на розвиток будівельної галузі України. Більшість дослідників (І. Грищенко, М. Іванов, В. Онищенко, Р. Тяп) основну увагу зосереджують на визначенні їх причин та чинників [1].

Аналіз основних тенденцій розвитку будівельної сфери у кризові та посткризові періоди залишається відкритим питанням і на сьогодні та потребує подальших досліджень. Це пов'язано з тим, що криза критично відображається на функціонуванні будь-якої галузі і будівельної зокрема. Наслідками можуть бути великі збитки будівельних підприємств, збитки фізичних та юридичних осіб, які вкладають гроші у будівництво. Державна політика у будівельній сфері повинна не просто визначати нормативно-правове поле для регулювання діяльності суб'єктів ринку, а й створювати такі умови для їх функціонування, що містять у собі мінімум ризиків та втрат.

Будівельна галузь матеріального виробництва спрямована на створення нових фондів виробничого і не виробничого призначення. Дана сфера включає в себе галузі промислового, транспортного та житлово-цивільного будівництва, а діяльність спрямована на такі види як, власне, виробничу, збутову, комерційну та фінансову.

Будівництво робить певний вклад у ВВП країни. За роки незалежності України частка даної галузі в економіці знизилась майже втричі і на даний момент становить лише 2,2%. Для порівняння, ця сама сфера в Європейському союзі дає біля 6-8%. Важливо зазначити, що

будівельна галузь пов'язана ще понад із тридцятьма суміжними галузями та забезпечує їх замовленнями. Зокрема: видобування корисних копалин, і також послуги із оформлення дизайну приміщень. Значну частку сектору економіки України, як і в країнах Європейського Союзу, займає малий і середній бізнес, а частка мікропідприємств у структурі будівельного сектору України становить близько 84% [2].

В часи кризи будівельна галузь знаходиться під великим ризиком, оскільки навіть часткова її зупинка призведе до втрати заощаджень тисяч громадян та зростання безробіття, і, як наслідок, до мільярдів гривень недоотриманого ВВП.

Слід зазначити, що Україні загрожує системна криза, що може розтягнутись на декілька років, якщо галузь не отримає допомогу від держави у вигляді короткострокових позик. Такого роду державна допомога була анонсована наприклад, у Німеччині, Сполучених Штатах, Франції та інших країнах.

У 2019 році частка будівельної галузі у ВВП була досить суттєвою. Її обсяги склали 106 млрд. гривень, що становить 2,7% ВВП. Ще 247 млрд гривень та 6,7% ВВП становлять операції із нерухомим майном, а річний приріст сектора показав рекордні 23%. Сума цих двох показників на рівні 9% ВВП свідчать про реальний вплив будівництва на економіку країни [3].

Оцінити сучасний стан галузі можна за даними Державної служби статистики за січень-серпень 2020 року про обсяги виробленої будівельної продукції за видами, млн. грн (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Обсяги виробленої будівельної продукції за видами у 2019 році

Показники	Сума, млн. грн.
Будівництво	97823.8
Будівлі	43752.7
житлові	17175.6
нежитлові	26577.1
Інженерні споруди	54071.1
транспортні споруди	24614.2
трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі	11660.3
комплексні промислові споруди	14420.3
інші інженерні споруди	3376.3

Отже, найбільша частка будівельної галузі припадає на будівництво не житлових будівель, транспортних споруд та житла. У табл. 2 наведено обсяги виробництва

будівельною галуззю за той самий період (січень – серпень) з 2017 по 2020 роки. До 2019 року зберігалася зростаюча тенденція, але на даний момент у галузі спостерігається спад виробництва [3].

Таблиця 2

Динаміка виробництва продукції будівельної галузі в Україні за 2017-2020 рр.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Будівництво	55374.5	74765.2	98960.4	97823.8
Будівлі	28964.3	36771	47956.4	43752.7
житлові	14480.2	18165	20820.2	17175.6
нежитлові	14484.1	18606	27136.2	26577.1
Інженерні споруди	26410.2	37994.2	51004	54071.1

Наведені статистичні дані свідчать про великий попит на об'єкти не житлового призначення. Слід також зазначити той факт, що львівська область є однією із областей, які лідирують за кількістю новобудов, які зводять щороку (після Київської та Одеської). І все ж, кількість житлових споруд зведених в Україні торік досягла 12,3 мільйона, а не житлових – 3,8 мільйона [3].

За останні кілька років спостерігався великий попит на об'єкти нового якісного житла сучасного формату. Частка таких споруд становила близько 30% від усієї кількості результатів діяльності будівельної галузі [4].

Із цих 3,8 мільйонів не житлових будівель найбільше було зведено торгових центрів та інших схожих споруд. Це можна пояснити тим, що об'єкти такого призначення є вигідними для економіки країни. Торгові центри включають в себе комерційні площі, що, відповідно, створює нові робочі місця, безперервний рух грошових коштів, і, як наслідок, відбувається надходження грошей до державного бюджету.

Наступними по кількості є промислові будівлі та склади, які так само є необхідними для ефективного розвитку виробництва та економіки. Найменша частка припала на будівництво споруд для публічних виступів, навчання, медичного та оздоровчого призначення. Це, беззаперечно, не є позитивним аспектом, оскільки наша країна потребує сучасних шкіл та медичних закладів, робочих місць для викладачів та лікарів, якісного навчання та медичної допомоги [4].

Щоб більш розгорнуто оцінити сучасний стан будівельної галузі та спрогнозувати її майбутній розвиток, доцільно розглянути статистичні дані за попередні роки з 2015 по 2019 рік (табл. 3). Стрімкий ріст обсягів виробництва можна пояснити тим, що в ринкових умовах сфера будівництва є однією з провідних та найважливіших галузей в Україні. Вона

використовує продукцію десятків суміжних ланок господарства та створює нові робочі місця.

Таблиця 3

Динаміка виробництва продукції будівельної галузі в Україні за 2015-2019 рр.

Показники	Січень-грудень відповідного року				
	2015	2016	2017	2018	2019
Будівництво	57515.0	73726.9	105682.8	141213.1	181697.9
Будівлі	28907.5	38106.4	52809.6	66791.6	83589.3
житлові	13908.8	18012.8	23730.0	29344.8	33208.8
нежитлові	14998.7	20093.6	29079.6	37446.8	50380.5
Інженерні споруди	28607.5	35620.5	52873.2	74421.5	98108.6

Отже, за останні 5 років обсяги виробництва у галузі будівництва збільшилися більше ніж у 3 рази. Якщо аналізувати динаміку зміни по видах будівництва, то найпрогресивнішим є будівництво інженерних споруд, обсяг яких збільшився у 3.4 рази. Будівництво будівель загалом збільшилось у 2.9 рази, і серед них обсяг нежитлових будівель збільшився у 3.4 рази, а житлових всього лиш у 2.4 рази.

Одним із факторів, які впливають на рівень розвитку цієї галузі, є рівень та процеси фінансування виробничої бази будівництва. Без належного фінансування та сприятливих умов ведення даного роду господарства, сферу може очікувати занепад. Також цими факторами є рівень якості підготовки кадрів, їх потенціал, перебіг поставок матеріалів і техніки, співпраця із іншими суміжними ланками.

Розвиток будівельної галузі в умовах економічної кризи на пряму залежить від допомоги з боку держави. На даний момент спостерігається великий дефіцит фінансування. Слід звернути увагу на такий позитивний аспект, що вказує на зростаючий тренд галузі у 2021 році, як проект фінансування даної сфери – «Велике будівництво». У ньому передбачено фінансування будівництва у розмірі 150 млрд грн. Проект президента України планує провести масштабну розбудову інфраструктури держави, що включає в себе створення якісних доріг, шкіл, дитячих садочків, закладів медичної допомоги та стадіонів. Також планується провести реконструкцію тисяч таких об'єктів. Виконання цього проекту буде проводитись із дотримання принципів енергоефективності, високої якості та націленості на кожного громадянина.

Але є і певні ризики даного проекту. За даними окремих джерел, можуть виникнути сумніви щодо отримання належних результатів проекту, навіть не зважаючи на рекордні видатки із державного бюджету.

Також є і негативні прогнози щодо розвитку галузі у найближчий час. В умовах пандемії та через послаблення національної валюти, що відповідно паралізує ринкові відносини, вітчизняні виробники ризикують втратити все лише за декілька місяців.

Більшість українських забудовників не мають стратегічного планування, а поточне планування є не ефективним. Саме такі компанії не мають достатнього грошового обігу, що дозволив би їм протриматись довший час, той, який необхідний державі, щоб вийти із кризи. Якщо на ринку будуть і далі спостерігатись не сприятливі умови, частка компаній у розмірі 20-25% від загальної кількості опиняться у системній кризі та будуть змушені зупинити виробництво. Альтернативою та порятунком, для продовження будівельної діяльності, може стати пошук партнерів та залучення зовнішніх інвестицій [4].

Головною проблемою є те, що забудовники сегменту економного житла є не готові до непередбачуваних ситуацій та більш загрозливого розвитку подій, що здатні кардинально змінити ринок. Саме це може спровокувати кризу у будівельній галузі.

Для того щоб реалізувати масштабні проекти та виконати їх на міжнародному рівні, держава має підготувати програму стимулюючих кредитів для забудовників і будівельної сфери загалом. Важливим аспектом також є адаптація логістики у період світового карантину, оскільки короткий шлях буде представляти менше ризиків. Таким чином, Україна може використати шанс і створити сучасні виробництва на території держави, що стануть більш привабливими для Європи.

Проаналізувавши сучасний стан галузі та результати її діяльності за досліджуваний період, можна зробити наступні висновки. По-перше, для того, щоб не допустити загострення кризи та вивести із неї будівельну галузь, необхідно зацентувати увагу на створенні цільових кредитних програм для будівельних проектів. По-друге, треба збільшувати фінансування галузі та залучення держави у розвиток інфраструктури країни. Позитивний вплив беззаперечно матиме інноваційність вітчизняних забудовників, перенесення виробничих потужностей в Україну, співпраця із закордонними партнерами та додаткові інвестиції.

Список використаних джерел:

1. Жаліло Я., Бабанін О., Белінська Я. та ін. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / за заг. ред. Я. Жаліла. Київ: НІСД, 2009. 142 с
2. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Биба В., Гаташ В. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *Збірник наукових праць (галузеве машинобудування, будівництво) ПолтНТУ*. 2013. Вип. 4

(39). Т. 2 С. 3-9.

5. Крисько Ж. Аналіз середовища реструктуризації підприємств будівельної галузі. *Економічний аналіз*. 2012. № 10(4). С. 203-206.

6. Білега О.В. Базові засади стратегічного аналізу підприємств будівельної галузі. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2010. № 53. С. 32-38.

*Сподарик Т.І., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Гончарук С.М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ЯК ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО АУДИТУ

Динамічність функціонування ринкової економіки на сучасному етапі визначає необхідність своєчасного аналізу фінансового стану підприємств, яке безумовно залежить від багатьох факторів, зокрема, і проведення ефективного аудиту. Аналіз стану підприємства, його фінансові результати, виявлення недоліків та порушень пов'язаних із діяльністю підприємства є одним з найважливіших для розуміння вихідної точки змін та прорахунку можливих варіантів дій, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства.

Своєчасний і якісний аудит фінансового стану підприємства, вибір необхідних аудиторських процедур, їх виду та основних призначень, які мають неабиякий вплив для всебічного вивчення діяльності підприємства є основоположними для прийняття управлінських рішень, спрямованих на вирішення питання обрання напрямів його діяльності та розвитку, покращення ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості. Тому в умовах нестабільності економічних процесів існує потреба у зниженні підприємницьких ризиків вітчизняними підприємствами, яку можна забезпечити шляхом якісного проведення аудиту, яке неможливе без використання аналітичних процедур як основи забезпечення виявлення незвичайних або неправильно відображених у звітності господарських фактів, а також встановлення причин і наслідків помилок та викривлень.

Проблеми становлення, розвитку застосування аналітичних процедур в аудиті

знайшли своє відображення в роботах таких вчених, як: М. Білуха, В. Бондар, Ф. Бутинець, А. Герасимович, Н. Дорош, Т. Каменська, Є. Мних, О. Петрик, І. Пилипенко, Н. Проскуріна, О. Редько, В. Рудницький, В. Сопко та інші. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень та наукових публікацій, варто зазначити, що існує потреба у проведенні більш досконалих досліджень оскільки розгляд питань комплексного використання аналітичних процедур у процесі аудиту та їх вплив на якість його послуг майже відсутні.

Останнім часом проблема вибору відповідної аналітичної процедури, зокрема, в процесі здійснення аудиторської діяльності стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Але, на сьогодні, наукова думка не має загальноприйнятої точки зору щодо чіткого визначення поняття «аналітична процедура». Сутність даної економічної категорії неодноразово намагалися охарактеризувати у своїх працях як зарубіжні так і вітчизняні науковці, однак єдиної думки наразі не існує.

Вивчення міжнародних стандартів аудиту, вітчизняної та зарубіжної економічної літератури, практики аудиторських фірм дозволяє запропонувати таке визначення поняття «аудиторські процедури». Аудиторські процедури – це певні дії, які виконує аудитор на кожному етапі аудиторської перевірки з метою виконання конкретних завдань для отримання аудиторських доказів.

Іншими словами, під аудиторською процедурою слід розуміти систему методичних дій аудитора, спрямованих на отримання достатніх і надійних доказів щодо об'єктів аудиту та оцінку фінансової інформації шляхом вивчення взаємозв'язків між фінансовими та не фінансовими даними [1]. Відповідно до цього визначення аналітичні процедури розглядаються не тільки як виявлення, аналіз і оцінка співвідношень між фінансово-економічними показниками діяльності, але й як вивчення зв'язку цих співвідношень і закономірностей з іншою наявною інформацією або причин можливих відхилень.

На нашу думку, аналітичні процедури слід розглядати на всіх етапах аудиту як деталізовану диверсифікацію загальних процедур аудиту, що включають аналіз співвідношень і тенденцій між різними даними суб'єкта господарювання та у виявленні зв'язків між показниками такого суб'єкту і визначення подальших напрямків його розвитку. Це дозволяє забезпечити високий рівень доказовості професійного судження щодо достовірності фінансової звітності підприємства, його інвестиційної привабливості та безперервності діяльності, розширює сферу застосування аудиту та підвищує якість його результатів.

Основною метою застосування аналітичних процедур є [2]:

- ознайомлення з фінансовим і майновим станом підприємства;
- оцінка здатності підприємства функціонувати в майбутньому;

- виявлення ймовірних помилок у фінансовій звітності;
- скорочення детальної аудиторської перевірки;
- аналіз конкретних розділів та об'єктів обліку.

Також варто зазначити, що аналітичні процедури використовують на трьох етапах аудиту:

- 1) при плануванні – визначення потенційних сфер наявності помилок;
- 2) при проведенні тестування – отримання аудиторських доказів;
- 3) на завершальному етапі – прогнозування діяльності підприємства.

Схема процесу використання аналітичних процедур на різних етапах (стадіях) аудиту наведена на рис. 1.

Рис. 1. Схема процесу використання аналітичних процедур на різних стадіях аудиту

Джерело: складено на основі [3]

На стадії планування аналітичних процедур здійснюється аналіз річної фінансової звітності попередніх періодів і прогнозованої звітності, управлінської звітності, інформації про вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, галузевих статистичних даних та не фінансової інформації.

При використанні аналітичних процедур на стадії перевірки, по суті, результати їх застосування можуть вказувати на необхідність одержання додаткової інформації. На цій стадії аналітичні процедури застосовуються для одержання аудиторських доказів щодо певних передумов, що стосуються будь-яких елементів фінансової звітності: активів, зобов'язань, капіталу, доходів, видатків. При цьому обов'язковими є ретельні перевірки всіх

суттєвих відхилень.

На завершальному етапі аудиту доцільно проаналізувати порядок аналітичної перевірки, оцінити її повноту, а саме дати відповіді на такі запитання:

- чи охоплені перевіркою всі елементи фінансової звітності;
- чи використані всі доступні джерела інформації для проведення аналізу статей на стадії планування аудиту;
- чи виявлені суттєві відхилення під час деталізованої перевірки, які вимагають використання додаткових процедур тестування;
- який ступінь впливу виявлених суттєвих відхилень на достовірність статей фінансової звітності в цілому [4].

Таким чином, узагальнюючи вище сказане, можна дійти висновку, що аналітичні процедури в аудиті фінансової звітності є досить важливим методичним прийомом, який, гарантує якість аудиту фінансової звітності та допомагає мінімізувати підприємницькі ризики. Правильний вибір процедури аудиту не тільки дозволяє виявити потенційні сфери наявності помилок у фінансовій звітності господарюючого суб'єкту та отримати аудиторські докази, а й здійснити їх оцінку та оцінити здатність підприємства продовжувати свою діяльність.

Список використаних джерел:

1. Подолянчук О.А. Процедури одержання аудиторських доказів. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 1-2 (2). С. 60-63.
2. Білецька Н.В. Роль аналітичних процедур в аудиті результатів основної діяльності підприємства. *Бізнесінформ*. 2016. № 1. С. 248-252.
3. Проскуріна Н.М. Аудиторські процедури в умовах електронної обробки бухгалтерської інформації. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг* : зб. наук. праць. м. Харків : Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. 2010. Вип. 2 (12). С. 53-60.
4. Шевчук В.О. Удосконалення процедури контролю за процесом формування бюджетів. *Фінанси України*. 2009. № 5. С. 19-28.

Сподарик Т.І., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

11 ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Бухгалтерський облік є основним джерелом облікової інформації і, тому, глобалізація та інтеграція сучасного суспільства, які сприяли формуванню принципово нових вимог до інформатизації як суспільства в цілому, так і системи управління суб'єктів суспільних відносин, зокрема, обумовили необхідність його вдосконалення, оскільки потреба в присутності сильної системи обліку для будь-якого бізнесу, особливо після світової фінансової кризи в недалекому минулому, стає першочерговою.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік охарактеризовано як «процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [1]. Проте облікова парадигма, створена Л. Пачолі більше як півтисячоліття тому, не може однаково добре задовольняти потреби користувачів в ті часи і тепер – в умовах розвитку ринкового середовища та соціально-економічних перетворень. Вона має відповідати запитам зовнішніх і внутрішніх користувачів, а завдання у них різні, то, очевидно, доречно зупинитися на ключових аспектах якості її формування.

В останні роки в обліковій системі відбуваються кардинальні зміни. Це пов'язано з тим що бухгалтерський облік все більше спрямований на зміну функціональної структури бізнесу і спрощення роботи зі збору та аналізу обліково-аналітичної інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях від стратегічного до оперативного. Виходячи із інтегрованого характеру сучасної облікової системи та соціально-економічних зрушень глобалізаційного суспільства, українська ІТ-компанія «Intellias», заснована у Львові в 2002 році, у розрізі створеної платформи надання послуг з розробки програмного забезпечення SaaS та враховуючи вплив технологій, виділила 11 основних трендів розвитку обліково-аналітичної системи в сучасних ринкових умовах (рис. 1.).

Вирішення актуальних проблем в економіці неможливе без прискорення науково-технічного прогресу та широкого впровадження інноваційних інформаційних технологій у

всі галузі людської діяльності. Однією з найважливіших сфер застосування останніх є бухгалтерський облік, що є найбільш місткою частиною роботи в підприємствах, установах та організаціях. Тому багато керівників компаній та й бухгалтери зокрема, відчувають вплив автоматизації високотехнологічних систем на бізнес.

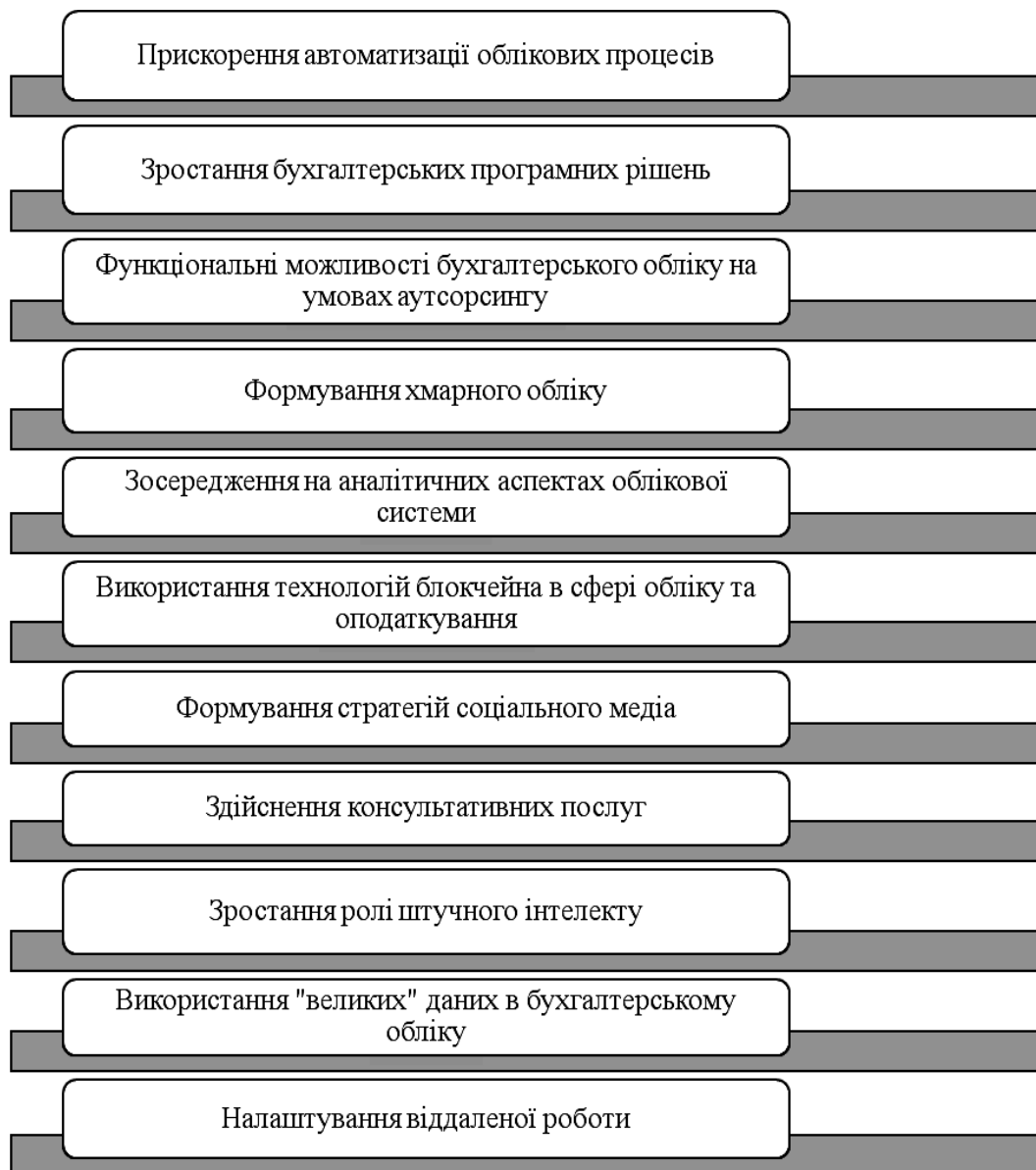

Рис.1. Основні тренди облікової системи в умовах соціально-економічних перетворень

Джерело: складено на основі [2]

Дослідження британської багатонаціональної компанії Sage Group показує, що близько 90% фахових працівників вважають, що бухгалтерія зазнає змін, які схилиються більше до технологічного прийняття, та зазначає, що ці зрушення зумовлені кількома факторами. Зокрема, це маркетинговими вимогами, правилами, зміною покоління та

вимогами клієнтів, а також інвестиціями, які бізнес робить, щоб йти в ногу зі світом бухгалтерського обліку.

Пропонуємо більш детально розглянути сутність, функціональні можливості та результати впровадження новітніх тенденцій у розвитку облікової системи (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність та функціональні можливості впроваджених тенденцій обліково-аналітичної сфери підприємств

Вектор розвитку облікової системи (тенденція)	Характеристика	Результати впровадження
Прискорення автоматизації облікових процесів	Автоматизація більшої кількості бухгалтерських процесів є ключовою тенденцією в галузі. Вона усуває плутанину і мінімізує помилки, саме тому компанії більш схильні інвестувати в автоматизовані рішення.	Згідно з дослідженням АССА, понад 50% керівників в бухгалтерському секторі очікують розвитку саме автоматизованих систем бухгалтерського обліку.
Зростання бухгалтерських програмних рішень	У міру зростання попиту на комп'ютеризовану бухгалтерію, компанії, що займаються бухгалтерським програмним забезпеченням, будуть задовольняти цю потребу надійними рішеннями.	Прийняття технологічних рішень в галузі бухгалтерського обліку дало можливість оптимізувати бухгалтерські процеси та мінімізувати кількість ручних завдань.
Функціональні можливості бухгалтерського обліку на умовах аутсорсингу	На сучасному етапі розвитку суспільства більшість підприємств передають свої функції на аутсорсинг, в тому числі і бухгалтерські, і отримують багато переваг. Адже аутсорсинг дозволяє компаніям більше зосередитися на своїх ключових завданнях. Це економить їм витрати на працевлаштування, такі як фонд оплати праці, оподаткування, зарплата, виплати та витрати на навчання. І таким чином, аутсорсинг бухгалтерських функцій стає популярною стратегією серед багатьох компаній.	Використання аутсорсингу дозволило зосередитися на тих операціях, які ефективно виконуються силами компанії, і тих, які бажано зберегти під власним контролем, а також надало можливість перерозподілу ресурсів, які використовувалися для здійснення певних видів діяльності, чи інвестувати їх в опору основного бізнесу.
Формування хмарного обліку	Близько 67% бухгалтерів зараз вважають, що хмарні технології можуть полегшити їх роль. Про це свідчить опитування, проведене компанією Sage Group, яке також показує, що 53% респондентів прийняли хмарні рішення для управління проектами та комунікації з клієнтами. Хмарні технології стають популярним місцем для здійснення бухгалтерських послуг, за їх	За допомогою хмарних технологій компанії та фірми отримали доступ до своєї системи бухгалтерського програмного забезпечення в будь-який час. Це дало можливість бізнесу заощадити час, який можна використати задля збільшення ефективності функціонування організацій.

	допомогою компанії та фірми можуть отримати доступ до своєї системи в будь-який час.	
Зосередження на аналітичних аспектах облікової системи	Оскільки технологія дозволяє спростити конкретні завдання з бухгалтерського обліку, то галузь бухгалтерського обліку переносить свою увагу на аналіз даних, який допомагає компаніям отримати цінну інформацію, що дозволяє їм визначати шляхи вдосконалення бухгалтерських процесів та підвищити ефективність управління ризиками компаній.	Дозволило сучасним компаніям визначати шляхи вдосконалення бухгалтерських процесів та підвищити ефективність управління ризиками компаній.
Використання технологій блокчейна в сфері обліку та оподаткування	Бухгалтерська індустрія все більше намагається у процесі своєї діяльності використовувати технологію блокчейн, яка змінює сектор бухгалтерського обліку, знижуючи витрати на узгодження та ведення бухгалтерських документів.	Забезпечило необхідну точність в облікових даних та безперешкодний погляд на зобов'язання своєї організації і наявні ресурси.
Формування стратегій соціального медіа	Використання соціальних медіа в різних галузях сприяє підвищенню поінформованості про бренд, збільшує продажі та стимулює відвідуваність веб-сайтів. Для бухгалтерів це швидко стає потужним інструментом брендингу та продажів, який підвищує їхнє місце на ринку праці та надає багато можливостей дізнатися більше про галузь обліку.	Ще в 2014 році близько 77% бухгалтерів вже використовують соціальні мережі як частину своєї маркетингової та брендингової стратегії. Ця цифра обов'язково зростатиме в найближчі роки, оскільки платформи соціальних медіа допомагають бізнесу створювати авторитетні образи.
Здійснення консультативних послуг	Зростаюче впровадження більш прогресивних технологій в бухгалтерській галузі дозволяє бухгалтерським фірмам зосередитись на якості своїх консультативних послуг.	Такі послуги, як прибутковість та стратегії зростання, а також бізнес-аналітика стають кращими та зростають у кількості. Виключення ручних та повторюваних завдань відкриває можливості для бухгалтерських фірм витратити більше часу саме на аналіз даних, а не їх збір.
Зростання ролі штучного інтелекту	Штучний інтелект дає позитивні результати в галузі бухгалтерського обліку. Його важливість в бухгалтерському обліку постійно зростає, оскільки він оптимізує адміністративні завдання та процеси бухгалтерського обліку, що призводять до різних структурних змін. Він забезпечує широкі можливості для бухгалтерів і новий рівень ефективності робочих процесів.	Дозволило аналізувати великі обсяги даних на високій швидкості, а також збільшувати продуктивність та генерувати більш точні дані за менших витрат.

<p align="center">Використання «великих» даних в бухгалтерському обліку</p>	<p>Подібно до того, як великі дані відіграють вирішальну роль у багатьох секторах, вони виконують ту саму важливу роль і в галузі бухгалтерського обліку. Зараз все більша кількість фірм надає пріоритет бухгалтерам, які мають широкі знання в галузі аналітики та науки про дані. Це показує, що галузь бухгалтерського обліку переходить від своєї реактивної природи до більш активної.</p>	<p>Організації, які у своїй діяльності користуються великими даними можуть більше зосереджуватись на плануванні, узятті під контроль, аналізі процесів та передбаченні проблем ще до їх виникнення.</p>
<p align="center">Налаштування віддаленої роботи</p>	<p>Завдяки технологічним досягненням та появі комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку, бухгалтери, які працюють вдома, можуть приносити відмінні результати у своїй роботі, як у офісних умовах. Окрім цього, в умовах пандемії COVID-19 налаштування віддаленої роботи працівників організацій стало ще більш актуальним.</p>	<p>Робота вдома приносить відмінні результати у своїй роботі, як у офісних умовах та дає можливість зменшити витрати організацій, зокрема на оплату комунальних послуг.</p>

Джерело: складено на основі [2]

Таким чином, виходячи із основних тенденцій змін та розвитку обліку в умовах сучасних соціально-економічних перетворень, можна дійти до висновку, що глобалізація та інтеграція сучасного суспільства, які сприяли формуванню принципово нових вимог до інформатизації обліку обумовили необхідність його вдосконалення та впровадження технологій в обліково-аналітичній сфері організацій. Динамічність функціонування технологічного середовища дало можливість сучасним бізнес структурам отримати ряд переваг, серед яких провідна роль належить економії часу, підвищенню ефективності виконання облікових завдань та здійснення більш точної аналітики. Окрім того, зменшення витрат є одним із значних факторів впливу, які відчувають компанії та бухгалтерські фірми, використовуючи новітні технології для своїх оптимізацій процесів.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Jenny Chang. 11 Accounting Trends for 2020/2021: New Forecasts & What Lies Beyond? URL: <https://financesonline.com/accounting-trends> (дата звернення 12.10.2020).

Фльорко І.Р., студентка групи УФО-31с
науковий керівник: Шевців Л.Ю., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах глобалізації важливим є облік заробітної плати на малих підприємствах, за умови забезпечення повної зайнятості і збереження чисельності працюючих. Заробітну плату вважають засобом задоволення особистих потреб працюючих, економічним важелем, що стимулює зростання продуктивності праці на підприємстві, скорочення витрат на виробництво, засіб перерозподілу кадрів по галузях та інші чинники. У зв'язку зі змінами законодавства з оплати праці починаючи з 2017 р. зростає актуальність правильного ведення обліку заробітної плати на підприємстві та визначення заходів щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення. Тому, облік заробітної плати посідає одне із центральних місць в системі бухгалтерського обліку на малому підприємстві.

Метою дослідження є вивчення методології обліку заробітної плати на малих підприємствах.

Згідно зі Законом України « Про оплату праці» «заробітна плата це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу» [1]. Структура заробітної плати наведено на рис. 1.

Основна заробітна плата працівника залежить від результатів його праці й визначається тарифними ставками, відрядними розцінками, посадовими окладами, а також надбавками й доплатами в розмірах, не вищих за встановлені чинним законодавством.

Рівень додаткової оплати праці здебільшого залежить від кінцевих результатів діяльності підприємства. Зазвичай до додаткової оплати праці відносять премії, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, а також надбавки й доплати, не передбачені чинним законодавством або встановлені понад розміри, дозволені останнім. Обираючи певну форму заробітної плати і конкретну систему формування заробітку, керівник управляє інтенсивністю і якістю праці конкретного працівника, об'єднаних одним виробничим процесом і спільністю умов праці. Правильно підібрана система заробітної плати, яка враховує особливості трудового процесу, завдання, що стоять перед конкретним робочим

місцем, професією і кваліфікацією робітника, його особисті інтереси, є ефективним організаційним засобом і мотивуючим фактором.

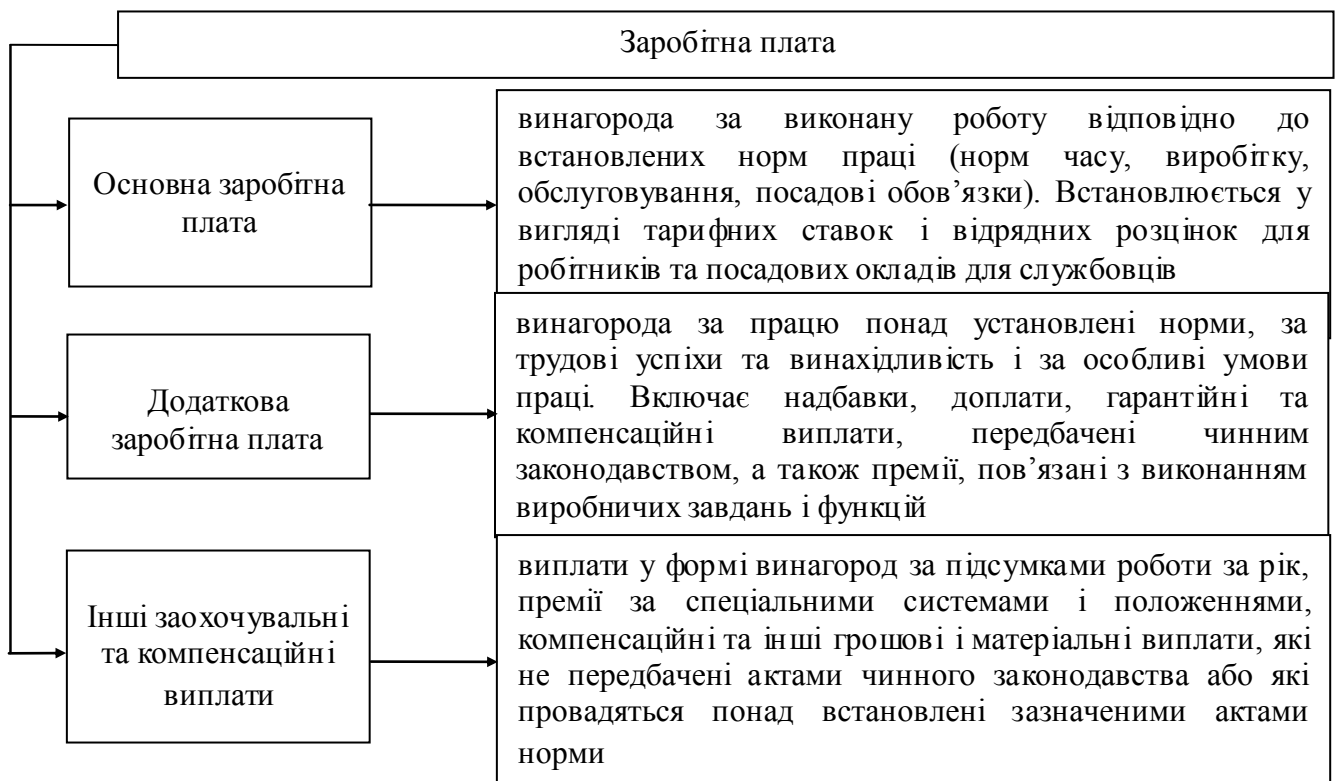

Рис. 1. Структура заробітної плати

Джерело: складено на основі [2]

Облік розрахунків із оплати праці проводиться на основі типових форм (табл. 1.), затверджених наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинної документації облікової документації зі статистики праці» від 05.12.08 р. № 489.

Таблиця 1

Типові форми первинних документів з обліку розрахунків по оплаті праці

Номер типової форми	Назва типової форми
П-1	Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу
П-4	Наказ (розпорядження) про припинення дії трудового договору
П-5	Табель обліку використання робочого часу
П-6	Розрахунково-платіжна відомість працівника
П-7	Розрахунково-платіжна відомість (зведена)

Джерело: складено на основі [2]

Основними розпорядчими документами відносно особового складу є: наказ (розпорядження) про прийом на роботу, наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту). Для зарахованого на роботу заводиться особова картка з обліку кадрів і оформляється трудова книжка. Трудові книжки та чисті бланки трудових книжок є

документами суворої звітності та зберігаються в сейфі разом із грошовими документами. Підставою для нарахування заробітної плати працівникам служить табель обліку робочого часу. Зарплата виплачується працівникам два рази на місяць. За першу половину місяця виплачується 40% від зарплати, а за другу половину – решта 60%. Пропорційно до виплачених сум сплачуються податки та внески.

Також працівникам нараховуються відпускні та лікарняні на підставі пред'явлення листка непрацездатності. Заробітна плата для працівників адміністративно-управлінського персоналу нараховується відповідно до затвердженого штатного розкладу та згідно встановлених окладів. Бухгалтер малого підприємства подає в банківську установу в день видачі заробітної плати чи до цієї дати: платіжне доручення на перерахування заробітної плати й інших виплат співробітникам підприємства; платіжне доручення на виплату комісійної винагороди банку за перерахування заробітної плати й інших виплат на карткові рахунки підприємства. Також бухгалтер подає платіжне доручення на перерахування податку з доходів фізичних осіб, військового збору у банк разом із платіжним дорученням на перерахування заробітної плати.

На фонд заробітної плати в 2020 р. податкове навантаження складає: 18% - податок на доходи фізичних осіб; 1,5 % - військовий збір; 22% - єдиний соціальний внесок. Зокрема, податок на доходи (ПДФО) і військовий збір в 2020 році належать до утримань, тобто сплачуються за рахунок коштів працівника. При розрахунку податку на доходи (ПДФО) може застосовуватися податкова соціальна пільга (ПСП). Це встановлена законодавством сума, на яку зменшується нарахована заробітна плата (база оподаткування) для розрахунку податку на доходи. У разі застосування податкової соціальної пільги в 2020 році формула для розрахунку ПДФО виглядає так: Податок на доходи = (Нарахована зарплата - Податкова соціальна пільга) * 18% . Головна умова для застосування податкової соціальної пільги в 2020 році – це розмір нарахованого за місяць доходу. Якщо він менший, ніж прожитковий мінімум × 1,4 і округлений до найближчого десятка, пільгу застосовувати можна. У 2020 році цей показник дорівнює: $2102,00 \times 1,4 = 2942,80 \approx 2940,00$ грн. Виняток становить допомога по вагітності та пологах. З неї військовий збір не утримується. ЄСВ сплачується за рахунок коштів роботодавця. Синтетичний облік розрахунків із оплати праці на підприємствах ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», який призначений для обліку розрахунків за всіма видами оплати праці: заробітної плати, премій, виконання громадських обов'язків та ін.

У середньому, зниження витрат часу на виконання основних бухгалтерських розрахунків при застосуванні окремих програм для автоматизації бухгалтерського обліку становить 30 – 40 %, при застосуванні комплексної автоматизації – 45 – 55 % [5]. Одним із

Найбільшою проблемою обліку розрахунків з робітниками з оплати праці на сьогодні є недостатня автоматизація даної ділянки обліку та відсутність частини додаткових реквізитів у документах, якими підтверджуються операції з обліку праці та її оплати. Одним із напрямів удосконалення бухгалтерського обліку є зменшення кількості документації завдяки впровадженню багатоденних і накопичувальних документів, використання типових міжвідомчих форм, пристосованих до використання обчислювальної техніки. З кожним днем все більша кількість комп'ютерів стає необхідним атрибутом на робочому місці звичайного бухгалтера.

Застосування комп'ютерів дозволяє знижувати трудомісткість роботи бухгалтера, контролювати правильність операцій, спрощує облік, розрахунки й аналіз бухгалтерських документів, прискорює обробку інформації, знижує витрати на оплату праці, зменшує обсяг документообігу, дозволяє використовувати технічні носії первинної інформації, спрощує розрахунки між підприємствами, забезпечує оперативність і тривалість зберігання отриманої інформації.

Одним із шляхів вирішення проблеми може служити Програма "1С: Підприємство 8 Зарплата і Управління Персоналом для України". Дана програма це прикладне рішення нового покоління, в якому враховані як вимоги законодавства, так і реальна практика роботи підприємств, а також перспективні світові тенденції розвитку підходів до мотивації і управління персоналом. Прикладне рішення може успішно застосовуватися в службах управління персоналом і бухгалтеріях підприємств, а також в інших підрозділах, зацікавлених в ефективній організації роботи співробітників. Дана програма допомагає автоматизувати певну ділянку роботи бухгалтера, а саме: ведення взаєморозрахунків із працівниками до виплати зарплати й перерахування зарплати на карткові рахунки працівників; депонування; нарахування зарплати працівникам підприємства за окладом, іншими нарахуваннями й утриманням із можливістю зазначити спосіб відображення в обліку окремо для кожного виду нарахування; враховується на підприємстві: інвалідів; пенсіонерів; розрахунок регламентованих законодавством податків і внесків, оподатковуваною базою яких є заробітна плата працівників організацій; формування відповідних звітів (за ПДФО, за ЄСВ). Для розрахунку та обліку заробітної плати в програмі автоматизована діяльність як менеджерів, які приймають рішення по розмір заробітної плати персоналу, так і бухгалтерів – розраховувачів заробітної плати. Програма «1С: Зарплата и Управління Персоналом 8» корисна всім без винятку працівникам малого підприємства: керівництво буде мати повний контроль за тим, що відбувається, задавати структуру підприємства і складових його організацій, аналізувати кадровий склад, приймати управлінські рішення на основі повної і достовірної інформації. Потужні аналітичні звіти

надають користувачу інформацію в довільних розрізах; в будь-який момент зможуть швидко отримати необхідні їм довідки, відомості про свою відпустку, дані персонального обліку в Пенсійному фонді тощо [4]. Застосування цієї програми «виправляє існуючі недоліки, вдосконалює та оновлює програмні продукти відповідно до змін у законодавстві України» [3].

Таким чином, облік розрахунків із заробітної плати на малих підприємствах України підлягає швидкій трансформації відповідно до нових умов господарювання, чим і пояснюється велика кількість змін та доповнень до нормативно-правових актів. Для здійснення первинного обліку відпрацьованого часу та нарахування заробітної плати можуть використовуватися типові форми: таблиць обліку відпрацьованого часу, розрахунків, платіжні відомості, відомості нарахування відрахувань на соціальні заходи, тощо. Синтетичний облік нарахування і розподілу виплат працівникам здійснюється на рахунку 66. Для ефективного ведення обліку розрахунків із оплати праці малим підприємствам запропоновано використовувати автоматизація облікового, аналітичного та контрольного процесу, яка дозволяє зменшити кількість помилок при обробці інформації, скоротити час на здійснення облікових, аналітичних та контрольних процедур, зменшить кількість операцій вручну.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР. / Верховна рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
2. Середня заробітна плата по Україні. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/average/>
3. Українські новини. URL: <http://ukranews.com/ua/news/405273-minimalna-zarplata-ukrainciv-vpala-zi-14854-do-5742-dolariv>
4. Будько І.О. Заробітна плата – основа добробуту населення. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 222-225.

Фльорко І.Р., студентка групи УФО-31с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ ТОРГІВЛІ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ У ПЕРІОД КРИЗИ

В умовах глобалізації важливим є визначення значення обліку та особливостей організації торгівлі через мережу інтернет. Актуальність даної теми полягає в необхідності дослідження організації та методики ведення обліку операцій у сфері Інтернет-торгівлі у період кризи, а саме дослідження обліку витрат на створення й функціонування Інтернет-магазинів, обліку розрахунків з покупцями.

Метою дослідження є вивчення особливостей проведення операцій у сфері торгівлі через Інтернет та особливостей бухгалтерського обліку та оподаткування Інтернет-торгівлі.

У сучасних умовах функціонування економіки розвиток інформаційних технологій та поширення мережі Інтернет сприяють активному розвитку такої форми дистанційної торгівлі, як електронна. Електронна торгівля – вид дистанційної торгівлі товарами з використанням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки. Торгівлю через Інтернет-магазин можна класифікувати по-різному, залежно від різних факторів: як роздрібну, оскільки через Інтернет-магазин переважно здійснюють продаж товарів та надання торговельних послуг кінцевому споживачу; як продаж товарів на замовлення та як дистанційну торгівлю, оскільки договір складається на відстані, а покупець робить попереднє замовлення у продавця; торгівля здійснюється поза торговельними або офісними приміщеннями, а вибір товару і його замовлення не збігаються у часі з передачею товару покупцеві (податкова).

Інтернет-магазин – один із найперспективніших видів торгівлі в плані зниження накладних витрат і збільшення прибутку підприємства. Він є інтерактивним сайтом, на якому рекламуються товари та послуги, приймаються замовлення, пропонуються різні варіанти оплати замовлених товарів і послуг, включаючи і миттєву оплату "електронними" грошима. Споживачеві, як і в будь-якому іншому магазині, надається гарантія на оплачені товари та послуги, а також є можливість оформити банківський кредит. Угоди можуть укладати як фізичні, так і юридичні особи. Такий магазин працює 24 години на добу, 365 днів на рік, без перерви на обід, без вихідних і святкових днів, не має обмежень на

віртуальну площу і кількість розташовуваних на ній товарів. Доступ до віртуальних вітрин магазину в режимі реального часу одержує будь-який потенційний покупець, незалежно від того, де він у цей момент знаходиться.

На сьогодні інтернет-торгівля набирає обертів, особливо під час карантину, оскільки купляти все необхідне можна не виходячи з дому. За січень-листопад 2018 року покупці витратили онлайн менше на 12 млрд грн, або на 17%. При цьому в 2019-му збільшилися доходи і від супутніх сервісів: доставки, реклами, просування, оплат через інтернет. На доставці товарів, придбаних онлайн, оператори заробили мінімум 3,5 млрд грн, на онлайн-оплатах – близько 1,9 млрд грн. За оцінками Всеукраїнської рекламної коаліції, виручка від реклами товарів і послуг в соціальних мережах, на маркетплейсах та інтернет-ресурсах гравців ринку сягає 16 млрд грн – на 37% більше, ніж у 2018 році.

Спеціального нормативного документа, який би повністю регламентував торгівлю через Інтернет-магазин, немає. Отже, Інтернет-торгівля регламентується тими самими документами, що й інші види торгівлі з урахуванням її особливостей. Створення Інтернет-магазину на WWW-сервері відбувається в декілька етапів: Перший крок – створення Web-сайта. Зробити це підприємство може різними способами: розробити самостійно, замовити розробку спеціалізованій організації, придбати готовий проект або орендувати сайт. Другий крок – розміщення сайту в Інтернеті. Підприємство, як правило, розміщує свій сайт на обладнанні провайдера. Третій крок – затвердження і реєстрування доменного імені сайту. Порядок реєстрації залежить від вигляду імені.

Останній крок – забезпечення роботи зареєстрованого домену. Web-сайт – це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів. Відображення витрат на виготовлення Web-сайта в обліку підприємства капіталізуються. Сума всіх витрат, понесених підприємством на створення Web-сайта, акумулюється на субрахунку 154 "Придбання (створення) нематеріальних активів", а потім при введенні в експлуатацію списується на субрахунок 125 "Авторське право та суміжні з ним права". Введення нематеріального активу в експлуатацію здійснюється на підставі Акта введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів за формою НА-1, затвердженою Наказом № 732. Нарахування амортизації нематеріального активу здійснюється протягом строку корисного використання. Щодо податкового обліку витрат на створення Web-сайта, то амортизація нематеріальних активів здійснюється на підставі пп. 145.1.1 Податкового кодексу України, із застосуванням методів, визначених у пп. 145.1.5 цього Кодексу, протягом строку не менше 2 років. Згідно з пп. 145.1

нарахування амортизації нематеріальних активів у цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Амортизаційні відрахування здійснюються до досягнення залишкової вартості нематеріального активу, що дорівнює нульовому значенню. Витрати на оплату послуг хостингу (оренда дискового простору), колокейшину (оренда сервера у провайдера), плата за домен (доменне ім'я не продається, а передається в тимчасове використання) у податковому обліку визнаються як витрати, пов'язані з підготовкою й організацією виробництва, а також продажем продукції, робіт і послуг. Суми ПДВ, сплачені (нараховані) у складі таких платежів, включаються до податкового кредиту за загальними правилами розділу V "Податок на додану вартість" Податкового кодексу України. У бухгалтерському обліку витрати на утримання Web-сайта підприємство списує на рахунок 93 "Витрати на збут".

Криза сьогодення має деякий вплив на інтернет-торгівлю. В окремих країнах вже має місце банкрутство багатьох магазинів – як оптових, так і роздрібних. Щоб якось вижити, оптові та роздрібні торговельні мережі намагалися максимально переходити на онлайн-торгівлю.

Саме тому за цей період спостерігалось суттєве збільшення даного сегмента, наприклад, в Китаї спостерігалось зростання від 50% до 150% у порівнянні з попереднім роком залежно від виду продукції; в США – на 15%... Разом з цим експерти відзначають, що зростання онлайн-торгівлі стосувалося не всіх видів продукції, а лише товарів першої необхідності. Очевидно, що це було пов'язано з невизначеністю, яка наразі панує в суспільстві.

Варто також зазначити, що онлайн-торгівля стикнулася з низкою проблем, пов'язаних з організацією системи доставки, із поповненням запасів тощо.

Найпоширенішими розрахунками оплати при торгівлі через Інтернет-магазини є безготівковий та готівковий. При безготівковому розрахунку після оформлення замовлення на доставку товару покупець отримує рахунок на оплату. Рахунок роздруковується покупцем прямо з сайта Інтернет-магазину чи після отримання на власну електронну адресу. Покупцю залишається оплатити рахунок, перерахувавши кошти за товар з власного банківського рахунку на банківський рахунок продавця. Здебільшого безготівковий розрахунок використовується при передоплаті замовленого товару. Готівкою покупець розраховується в момент отримання товару від кур'єра-продавця у себе вдома (якщо покупець – фізична особа) чи в приміщенні офісу (для юридичних осіб), або в офісі продавця.

Отже, перспективи розвитку ринку Інтернет-магазинів, що спеціалізуються на

продажі електроніки, дуже сприятливі. І криза не на заваді цьому процесу. Але під час кризи торговельний оборот інтернет-магазинів спадає. Швидше навпаки – спустошення кишень середньостатистичного споживача, викликане кризою, примушує його шукати вигідніші пропозиції в ціновому еквіваленті. У першу чергу, головним конкурентом стандартних оффлайн-магазинів, власники яких повинні платити чималі суми за оренду офісних приміщень, стають Інтернет-магазини, що продають аналогічний товар за помірну ціну. Збільшення рентабельності бізнесу з метою забезпечення подальшого розвитку сьогодні стає головним завданням власників при створенні Інтернет-магазинів електроніки, які прийшли в цей бізнес всерйоз і надовго, і планують отримувати з Інтернет-продажів стабільний прибуток.

Характерною особливістю віртуального магазину є прямий маркетинг, створення електронного образу відвідування традиційного супермаркету, а за рахунок комп'ютерних технологій формується індивідуальний підхід до кожного клієнта-замовника, налагоджується підтримка постійних зв'язків. На відміну від звичайної форми торгівлі Інтернет-магазин здатний запропонувати більшу кількість товарів і послуг, забезпечувати споживачів насиченим обсягом інформаційної бази для прийняття рішення про покупку. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та глобальної мережі Інтернет, виникнення електронних ринків і нових бізнес-моделей, зліг котирувань акцій Інтернет-компаній змушують повірити в незвичайні властивості електронних ринків.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Плєскач В. Л. Технології електронного бізнесу : монографія. – К.: КНТЕУ, 2004. 223 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>.
4. Фоміна О. В. Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень щодо продажу товарів.

Чапко Т.С., студентка групи УФО-41с
науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Сьогодні очевидно, що економіка країни диктує свої умови для розвитку й роботи українських підприємств. Для вітчизняного бізнесу актуальними залишаються питання впровадження в господарську практику інформаційних технологій і програмних систем для автоматизації основної підприємницької діяльності, що приносить прибуток. Від правильної оцінки ситуації залежить майбутнє, прибутковість, стратегія розвитку підприємства загалом. Особливо актуальними є розробка та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку, що сприяють покращенню процесу обробки інформацій та дозволяють проводити ефективний моніторинг діяльності підприємства.

Але незважаючи на всі переваги жодна комп'ютерна програма не замінить кваліфікованого бухгалтера, хоча дозволить заощадити його час і сили за рахунок автоматизації рутинних операцій, швидше знайти арифметичні помилки в обліку і звітності, оцінити поточний фінансовий стан підприємства та його перспективи.

Перш за все порівняємо особливості ручної та комп'ютеризованої технології бухгалтерського обліку (табл. 1).

Досвід підприємств, які успішно використовують інформаційні системи, показує, що завдяки їхньому впровадженню скорочуються складські запаси підприємства (у середньому на 21,5%), підвищується продуктивність праці (на 17,5 %), збільшується кількість своєчасно виконаних замовлень (на 14,5 %) [1].

Сьогодні будь-яка облікова система не просто інструмент формування звітності. Це джерело інформації, аналіз якої дозволяє керівнику підприємства відстежувати тенденції і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Тому коло користувачів облікової системи з часом розширюється: Ринок інформаційних систем репрезентований великою кількістю бухгалтерських програм. Кожне підприємство вибирає певний програмний продукт відповідно до власної структури та особливостей господарської діяльності.

Український ринок програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку

наповнений значною кількістю продуктів, зокрема «1С: Бухгалтерія»; «Парус-Бухгалтерія»; «Діловод»; «SAP»; «IT-Enterprise: Бухгалтерія»; «1С-ПРО» та інші (табл. 2). Не зважаючи на однакове призначення, наведені програми мають безліч особливостей, що тільки ускладнює процедуру їх вибору підприємствами. Крім того, протягом останнього десятиріччя набуває популярності така форма організації обліку, як аутсорсинг, активне поширення якої вимагає створення умов для підвищення якості надання таких послуг.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика ручної та автоматизованої обробки даних бухгалтерського обліку

Ручний процес	Автоматизований процес
Паперові носії інформації	Машинні та паперові носії інформації
Логічність операцій визначається бухгалтером. Для облікових записів інформація не кодується.	Логічність операцій визначається програмою обліку. Кодування інформації необхідне для облікових записів
Ручне ведення інформації. Віртуально неможливо встановити виконавця облікового запису.	Автоматичне ведення інформації. Не завжди можна встановити виконавця облікового запису.
Поступова обробка даних.	Паралельна обробка даних.
Облікові реєстри ведуться в одному примірнику.	При необхідності облікові реєстри можна тиражувати.
Візуально видно сліди виправлень в облікових записах.	Не завжди залишаються візуально видно сліди виправлень в облікових записах.
Значні ускладнення при відновленні облікової інформації у випадку її навмисного або ненавмисного знищення.	Немає ускладнень при відновленні облікової інформації у випадку її навмисного або ненавмисного знищення, при умові завчасного копіювання інформації на резервні носії.

Джерело: власна розробка автора

Проведений аналіз підтвердив широкі функціональні можливості розглянутого програмного забезпечення. В них реалізована можливість роботи з найбільш поширеними блоками, зокрема банк і каса, продажі, закупівлі, склад, податковий облік, а також складання фінансової звітності, друку первинних документів.

Однією з основних відмінностей є варіант постачання програми, а саме локальна та мережева версія програми. Наприклад, програма «Діловод» має лише мережеву версію. До недоліків такого постачання слід віднести залежність користувачів програмного продукту від інтернету. Інші програми, навпаки, дозволяють працювати тільки у локальній мережі, тим самим обмежуючи доступ користувачів до даних в будь-який момент часу незалежно від їх місцезнаходження. На відміну від інших, в програмах «1С:Бухгалтерія» та «IT-Enterprise: Бухгалтерія» реалізована можливість роботи як в локальній, так і в мережевій версіях.

Таблиця 2

Аналіз можливостей комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку

Програма/критерій	1С: Бухгалтерія	Діловод	IT-Enterprise: Бухгалтерія	Парус- Бухгалтерія	SAP	1С-ПРО
Резервне копіювання та відновлення	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Відповідність українським стандартам введення бух. обліку	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Відповідність міжнародним стандартам ведення бух. обліку	Ні	Ні	Так	Ні	Так	Так
Формування фінансової звітності	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Можливість ведення обліку декількох юридичних осіб	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Самостійне налаштування типових господарських операцій	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Введення господарських операцій вручну	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Набір стандартної звітності	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку операцій з ОЗ та малоцінними необоротними активами	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Ведення податкового обліку	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ціна продукту	6 690 грн	Від 299 грн/міс	Від 900 грн/міс	28 900 грн	Розраховується в момент впровадження	Збірка модулів від 1 200 грн

Джерело: складено на основі [2-7]

Ще одна суттєва відмінність полягає у наявності/відсутності можливості ведення бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. Така функціональна опція доступна тільки в програмах «IT-Enterprise: Бухгалтерія», «SAP» та «1С-ПРО». Для підприємств, які ведуть облік за міжнародними стандартами, цей функціонал є дуже важливим.

Також значним недоліком для програми «Діловод» є неможливість ведення облік операцій з основними засобами та необоротними малоцінними активами, а також те, що модуль зарплати підключається за додаткову доплату. В програмному продукті «Парус-Бухгалтерія» функціональні можливості щодо ведення розрахунків за заробітною платою реалізовані не повною мірою, тому за умови значної чисельності персоналу доцільно придбати окремо інформаційну систему «Парус-Заробітна плата».

Проведений аналіз найпопулярніших бухгалтерських програм дозволив спрогнозувати варіанти вибору програмного забезпечення підприємством. Для підприємств,

бухгалтерський облік яких буде вестися в «хмарі», краще обрати такі програмні продукти, як «1С:Бухгалтерія», «Діловод» або «IT-Enterprise: Бухгалтерія». Наступним кроком для конкретизації програмного продукту повинно стати рішення щодо функціоналу, який необхідний, та оцінка фінансових можливостей для вкладення в програмний продукт. Для підприємств, облік яких буде вестися з використанням програмного забезпечення, інстальованому на комп'ютер, підійдуть всі розглянуті продукти за винятком «Діловод». Не дивлячись на прийняті санкції, найбільшою популярністю продовжує користуватися програма «1С:Бухгалтерія», яка має і «стаціонарну», і «хмарну» версії. Наведений список бухгалтерських програм не є вичерпним, на українському ринку представлено набагато більше програмних продуктів для ведення обліку. Крім того, на вимогу часу з'являються нові, які враховують існуючі потреби.

Список використаних джерел:

1. Шквір В.Д., Завгородній А.Г., Височан О.С. Інформаційні системи і технології в обліку : навчальний посібник. К. : Знання, 2006. 439 с.
2. 1С: Підприємство 8. URL: <http://v8.1c.ru/>
3. IT-Enterprise: Бухгалтерія. URL: <https://www.it.ua/ru>
4. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/index.html>
5. Автоматизована система управління підприємством 1С-ПРО. URL: <http://www.intelserv.com/rus/images/stories/ISPRO2012.pdf>
6. Парус. URL: <http://www.parus.com/>
7. Діловод. URL: <https://delovod.ua/uk>

*Щербатюк М.М., студент групи УФО-31с
науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
факультет управління фінансами та бізнесу
кафедра обліку, аналізу і контролю*

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки України відбуваються важливі зміни, обумовлені загальними процесами глобалізації та світовою фінансовою кризою, що потребує ефективних механізмів управління кожним суб'єктом підприємницької діяльності. Розвиток

ринкових відносин в умовах глобалізації господарських процесів, що проявляються нині у фінансовій кризі, потребує дослідження механізмів управління підприємствами, здатних ефективно реагувати на об'єктивні процеси структурної перебудови економіки, які супроводжуються кризовими явищами

Незважаючи на позитивні зрушення в економіці України протягом останніх років, світова економічна криза негативно впливає на діяльність підприємств, що проявляється в їх неспроможності функціонувати, і викликає необхідність навіть припинення діяльності. Практика підтверджує, що все більша кількість підприємницьких структур потребують термінової допомоги з боку органів влади й науки, які повинні обґрунтувати механізми запобігання банкрутству, що забезпечать керуваність кризовими ситуаціями та процесами. Без наукового обґрунтування механізмів антикризового управління діяльністю підприємств вийти переможцем із фінансової кризи, на наше переконання, неможливо. Тому дослідження шляхів подолання фінансової кризи в Україні безперечно є актуальним [1].

В Україні, як і в інших державах світу, посилюється дестабілізація економічних процесів, продовжує зростати збитковість суб'єктів господарювання. Проблеми антикризового регулювання економіки України значною мірою посилив газовий конфлікт з Російською Федерацією. Заходи, які приймає Верховна Рада і які здійснює уряд, на сьогодні виявились недостатньо ефективними.

Світова фінансово-економічна криза наклалась в Україні на фазу загострення політичної кризи та викликала різке загострення в національній економіці, вивела на поверхню недієздатність моделі економічного зростання, яка утворилась у попередні роки. Дієздатність влади в умовах політичної кризи обумовлює неможливість повномасштабної реалізації передбачених методів та заходів. Багато із ухвалених програм антикризової політики залишаються лише стратегічними намірами, реалізація яких має відбуватися через прийняття нормативних актів у Верховній Раді. Прийняті урядом антикризові заходи потребують значного фінансування з державного бюджету, якого донині ще немає, і тому їх ефективність залежатиме від спроможності уряду забезпечити належне бюджетне надходження. Економіка нашої країни виявилася не готовою швидко реагувати на світову економічну кризу [1].

Негативні наслідки світової фінансової кризи на економіку України можна розглядати в наступних аспектах:

- зниження темпів розвитку ринку фінансових послуг в Україні;
- зниження сукупного попиту населення внаслідок негативних очікувань, що, в свою чергу, призводить до зниження темпів зростання ВВП;
- послаблення ділової активності суспільства;

- скорочення обсягу виробництва кредитно-залежними підприємствами;
- прагнення деяких українських політиків “перекласти” проблеми фінансового ринку на промисловість та населення України загалом.

На жаль, економічна криза призвела до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств в кожній галузі економіки України, що пояснюється, по-перше, об’єктивною макроекономічною нестабільністю, а по-друге, рядом суб’єктивних чинників, серед яких на перше місце виходить нездатність керівництва здійснювати ефективне антикризове управління підприємством, своєчасно виявляти проблеми та вживати необхідних заходів.

В. Дубровський відзначив, що економічна криза в Україні проявилася в тому, що експортоорієнтована модель в Україні вичерпала себе. Інформація про те, що в металургійній галузі позначилося певне поживлення, не має бути приводом до самозаспокоєння. Експерт зазначив, що економіка держави не може триматися на одній галузі – чорній металургії, а підтримка цієї галузі дає більше негативного ефекту, ніж позитивного. Виходячи з цього, експерт рекомендував спрямувати зусилля на корекцію моделі української економіки, насамперед, шляхом підтримання дії ринкових механізмів та відкритості української економіки [2].

Необхідно створити всі умови для відновлення економічної активності всіх підприємств як державної, так і приватної форм власності. Антикризова політика України повинна будуватися за принципом не “стабілізація, потім зростання”, а “стабілізація через зростання”. Необхідно вжити першочергових заходів, які будуть спрямовані на створення передумов економічного зростання:

- збільшення внутрішнього попиту: уникнення зменшення видаткової частини державного бюджету, вжиття заходів щодо розбудови внутрішнього ринку, активізація заходів щодо регулювання та обмеження небажаного імпорту, створення сприятливих умов для прямих іноземних інвестицій;
- активізація експортної діяльності через використання фінансових, правових, інформаційних та дипломатичних важелів [1].

Для виходу з економічної кризи необхідно розробити дієві механізми державної політики, які спрямовані на забезпечення ефективності ринку, гарантування дотримання правових норм, запобігання недобросовісним діям суб’єктів господарювання, насамперед, монополістів, забезпечення захисту прав власності, створення умов протидії рейдерству та зниження рівня корупції в державних органах влади.

Першочерговими заходами антикризової політики мають бути:

- заходи щодо стабілізації фінансової системи;

- заходи щодо валютно-курсової стабілізації;
- сприяння поживленню економічної активності та запобігання економічного спаду;
- заходи щодо відновлення керованості національної економіки.

Зазначені кроки мають здійснюватися з урахуванням потреб їх спрямованості на компенсацію чи обмеження негативних соціальних наслідків кризових явищ. Це важливо для підтримання соціальної та політичної стабільності, збереження трудового потенціалу та соціального капіталу нації.

Протягом останніх років Україні не вдалося посилити свої позиції у свігових рейтингах у частині конкурентоспроможності економіки. Для подолання негативних тенденцій важливо переглянути концептуальні засади економічної політики держави, враховувати наслідки свігової фінансово-економічної кризи та прогнозувати можливі кризові явища, впровадити системні заходи щодо підвищення рівня конкурентоспроможності держави в контексті глобалізаційного розвитку [3].

Список використаних джерел:

1. Бакай В.Й., Пасічник І.П. Вплив свігової фінансово-економічної кризи на економіку України та шляхи її подолання. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2623/1/215-218.pdf>
2. Охота В.І., Запухляк В.З. Вплив свігової фінансової кризи на рівень конкурентоспроможності держави в контексті глобалізації. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/7212/1/58.pdf>